

St. Amias,
Hollisch:
Dissertation
des Seniores.

G

D

8

D

E

RE

L. I

NE

NO

QV

I. I

VR

8
GOTTLIEB STVRMI, PH. et J. V. D.
DISSERTATIONES
JENENSES *Ka 2000*

VARI ET VTPLVRIMVM RARISSIMI ARGVMENTI *3726*

DE POSSESSIONE
E JVRE IN RE ET AD
REM ELIMINANDA. *1725*

I. DE DISTINCTIONE
JVRIS SCRIPTI ET
NON SCRIPTI ANTI-
QVITATI RESTITVTA. *1725*

II. DE BENEFICIO
VRBANO, *1726*

DOM

1726
Bürger-*0*Sehn.

IV. DE REO IN PRO-
CESSV INQVISITORIO
NON CONVICTO IN
EXPENSAS NON CON-
DEMNANDO. *1727*

V. HOBBSIVS SOCI-
ALIS S. DE GENVINO
JVRIS NATVRALIS
PRINCIPIO HOBBSII. *1727*

VI. IMPERATOR C.
JVLIVS CAESAR NON
IMPERATOR. *1727*

1730
DENVO RECVSAE,
AVCTAE ET A MENDIS REPVRGATAE.

VITEMBERGAE, *1730*
IMPENSIS ET LITERIS SCHLOMACHIANIS.

GOTTLOB STURM
DISSERTATIONES
JENENSIS

DE POSTERIORI IN DE REGIMINO
DE DISTINCTIONE
DE BENEFICIO
DE CAESARIS NON

AVANCE ET A MEMORIS REVERENDAE
MENSIS ET LIT. REG. S. C. O. M. H. A. N. S.

DISSERTATIO INAUGURALIS IVRIDICA
DE
POSSESSIONE EX IVRE IN RE ET AD REM
ELIMINANDA

ANNO 1725. IENAE HABITA

SVB PRAESIDIO

IO. BERNHARDI FRIESENS, JCTI ET ANTECESSORIS IENENSIS.

SVB TITVLO,

DE GENVINA POSSESSIONIS INDOLE.

A. M. E. N.

CAP. I.

DEMONSTRAT POSSESSIONEM NON ESSE EX IVRE IN RE AVT
AD REM, POSITIVE.

§. I.

Mne ius quo vtimur, vel ad personas pertinet, vel ad res, vel ad actiones, §. vlt. l. de I. N. G. & C. l. 1. ff. de stat. hom. Haec est philosophia Gaii, & qui eum descripsit, Iustiniani. Aliter Pagenst. M. 3. ad p. 19. Lanterb. Ius enim versatur solum circa actiones hominum morales. Actiones autem hominum morales occupantur vel personis, vel rebus, & tandem oriuntur de-
mum actiones forenses.

§. II. Personae igitur considerantur secundum earum statum, ex quo ius personarum, actiones praeiudiciales a) producens, oritur. Quare non admodum accurate diuisio in *Lib. I. Inst.* proposita videtur, quia

A

multa

multa ibi legitur quae non ad praeiudicia pertinent, sed ad obligationes. Vnde facillime patet error, qui proponitur *pr. Inst. de R. D.* ubi dicitur solum haecenus actum esse de personis, nunc fiat transgressio ad res, cum tamen iam exposita sint multa, quae ad res *b)* pertinent.

a) Etiam incidenter tractantur quaedam quae proprie actiones praeiudiciales non pariunt, ut, an vxor sit? quaestio est incidens in actione praeiudiciali de partu agnoscendo, *L. 30. ff. de reb. aut. iud. possid.* false legit praeiudicio, cum legendum sit, per iudicem, uti vult *Cuiac. uid. Flub. praef. de act. n. 17.* Proprie autem tres fontes actionum praeiudicialium habemus, quos exhibet Imperator *S. 14. de Act.* Scilicet 1) an aliquis liber sit vel seruus 2) an sit liberus vel ingenuus 3) de partu agnoscendo. *tit. ff. C. de liber. caus. L. ult. ff. si libert. ingem. esse dicitur. L. 3. S. 1. de agnos. S. alend. liber.*

b) Nam omnes obligationes pertinent ad res, vti videre est *in pr. Inst. de oblig.* Igitur quae de tutelis &c. locutus est, pertinent ad res, quatenus exinde obligatio nascitur. Bonae explicationis causa *Lib. I. 7.* tractatur de tutelis, ut cognoscantur personae sui iuris, quae opponuntur personis alieno iuri subiectis. Igitur & personae ad res pertinent, quatenus non ex earum consideratione oritur actio praeiudicialis, sed personalis. Nec actiones praeiudiciales, pertinent proprie ad reales, quia in illis nulla petitur restitutio, nec in se habent vllam condemnationem, scil. vt reus aliquid det aut faciat aut restituat: Ast si comparatio sit instituenda, propius accedunt ad actiones in re, quam ad rem, quo etiam pertinet vocabulum: videntur, *S. 14. Instit. de act.*

§. III. Secundum Iuris obiectum est ius rerum, quod Pontifex & Doctores propter docendi vtilitatem iterum diuidunt in ius in re & ad rem. a) Hinc ingens oritur quaestio, quotnam species habeat ius in re. Vulgo quinque enumerantur, 1) dominium, 2) seruitus, 3) pignus, 4) ius hereditarium, 5) possessio. Alii vnam speciem, scil. dominium, alii quatuor &c. admittunt. *Pagenstech. in Aph. 22. Inst. Lib. 2.* octo species enumerat.

a) fermari igitur ex vulgari opinione potest haec tabula:
Ius versatur circa

Ius 1) personarum, 2) rerum, 3) actionum

1) ius in re, 2) ius ad rem.

§. IV. Ius in re est Facultas homini in rem competens, sine respectu ad certam personam. Vnde producit actionem in rem vbiunque ea sit, & contra quemcunque possessorem. Ius ad rem est Facultas competens in aliam personam, vt nobis aliquid praestet, h. e. det vel faciat, & producit actionem, non contra tertium, sed solum in certam personam nobis obligatam. vid. *Lauerb. comp. p. 19.*

§. V.

EX IVRE IN RE AVT AD REM, POSITIVE.

§. V. Nostram autem nunc non est dispicere de singulis speciebus iuris in re, sed solum solliciti sumus circa ius possessionis ^{a)} quod vulgo enumeratur in catalogo specierum iuris in re. Fuerunt tamen iam eruditi, qui eximere adlaborarunt ex hoc elencho possessionem, & transferre ad ius ad rem; alii quia nec hoc fieri potest commode, tertiam elegerunt viam, & ius possessionis ne quidem ad ius in re, nec ad ius ad rem pertinere, sed esse tertium quoddam ^{b)} cogitaverunt.

a) Dum ius possessionis nominamus, non fauemus partibus eorum, qui ius possessionis ab ipsa possessione distinguunt, sed potius nobis vnum idemque est. vid. *Hub. praef. ad Inst. de interd. n. 2.* quia ius possessionis cum possessione oritur & interit, & ius recuperandae possessionis est facultas, qua satagitur ius possessionis recuperare. *Est autem possessio ex definitione Lauterbachii, detentio rei, qua quis suo nomine, animo & affectione sibi habendi, rem detinet.*

b) Hac assertionem non contrariamur §. ult. I. de I. N. G. & C. sed potius plane consentimus, & possessiones etiam ad res referimus, quod non absurdum, & Imperator iura ad res retulit, solum subdiuisioni Iuris Canonici & Doctorum Dichotomicae dicam scribimus, tanquam minus accuratae, quia tria membra poscit, Sit igitur sequens tabula, vt mens nostra recte capiatur.

Ius est

1) Personarum, 2) rerum, 3) actionum.

est vel 1) ius in re, 2) ius ad rem, 3) ius possessionis.

§. VI. Quia autem non dixisse, sed etiam probasse hanc opinionem laudabile erit, igitur multis rationibus eam adstruam, imprimis autem robur ex legibus adferam.

§. VII. Sententia haecce mea colorari potest ex *L. 1. §. 1. ff. de Superficiebus.* ubi sequentia: *Sin autem ab alio prohibeatur, praestare ei actiones suas debet Dominus, & cedere, sed longe vile visum est, (quia [&] incertum erat, an locati existeret, & quia melius est, possidere potius, quam in personam experiri) hoc interdictum proponere, & quasi in rem actionem polliceri.* Vnde videre licet, quod possessio non sit ius ad rem, quia expresse opponitur huic iuri, per verba: *Melius est possidere, quam in PERSONAM experiri.* Nec est ius in re, ob verba: *& QVASI IN REM actionem polliceri.* Vocabulum etenim: *QVASI*, satis innuit, quod non sit verum ius in re, sed aliquam solum similitudinem habeat, quam & producit *L. 1. §. 3. de Interdict.* Nam possessionis si

A 2

com-

comparatio instituenda, magis ad ius in re, quam personarum inclinatur, aut propterea non statim est ipsum ius in re, quia omne simile etiam est dissimile. Sententiam etiam meam firmat magis quam infringit §. 1. *Inst. de act.* Nam ibi expresse dicitur, quod eae actiones vel in rem vel in personam sint, quibus inter aliquos apud IUDICES ARBITROSVE de quacunque re quaeratur. Igitur huc non pertinent Interdicta, quia non petitur iudex, aut arbiter in iudicio possessorio, sed Praetor ipse rogatur ut interdicat iubendo vel vetando, ideo IPSE PRAETOR interdicta interponebat. vid. *Schulting. ad Paul. Recept. Sent. p. 453.* Deinde natura actionum iuris in re satis clare ex dicto §. patet, & quidem ex verbis: *Nam si Titius suam esse intendat, in rem actio est.* Igitur non possidens a possidente vindicat, quod secus in interdictis, uti paulo infra videbimus. Et nescio an quid fortius inueniri possit pro adstruenda mea opinione, *L. 68. de R. V.* ubi circa finem interdicta distinguuntur a realibus & personalibus actionibus.

Rat. 2.

§. VIII. Actionum & interdictorum origines & causae valde differunt, Interdicta enim oriuntur ex FACTO possessionis *L. 1. §. 3. 4. ff. de A. vel A. P. L. 19. ex quib. caus. mai. L. 1. §. 15. si is qui testam. liber.* Differunt ideo a vindicationibus; quia hae oriuntur ex iure in re. *L. 3. §. 4. ff. de A. vel A. P. L. 12. ib.* a Personalibus, s. conditionibus, quia hae ortum trahunt ex obligatione. §. 1. *I. de Act.*

Rat. 3.

§. IX. Obiecto interdicta etiam a reliquis actionibus differunt. Vindicationes enim contra quemcumque instituuntur, quia non de persona sed de re quaerimus. vid. *L. 19. ff. de iure fisci.* Conditiones solum personam deiunctam habent. §. 1. *I. de Act.* Interdicta neque de re a) neque de obligata persona b) quaerunt proxime, c) sed solum factum possessionis in iudicium deducunt. vid. *L. 2. ff. vii poss. L. 7. de vi & vi arm. L. 1. C. de precar.*

a) Nec dimouet me *L. 2. §. 2. ff. de interdict. & L. 3. §. 13. ff. de itin. actiue.* Nam ibi exceptio a regula monstratur, & proponitur, quod hocce interdictum notabiliter diuersum sit, ab aliis. Nam alio Interdicto ius in re non persequimur, nec mentio seruitutis casu ob causam fit, ut probari debeat, sicuti in hoc Interdicto de itinere actuque priuato. Neque semper hocce interdictum rei persecutionem inuoluit, nec ius in re probari debet, sed solum eo in casu, quando sibi ius rescindi alter arroget, ob rationem additam: *Enimvero qui vult rescire, aliquid noui facit, neque debet ei in alieno permitti, id moliri, nisi vere habet seruitutem.*

b) Volunt quidem Dd. ex possessione interdicta realia & personalia nasci. vid. *Lan- serb. tit. de Interd.* Ast dissensus ibidem allegatus Dd. satis dubiam reddit the-
fin,

fin, & singas eam esse veram, eo ipso satis se distingueret possessio a iure in re & ad rem, quippe ex quibus vnus saltim generis actiones propullant.

c) Alias enim in actionibus realibus concurrat persona, & in personalibus res, quo nomine etiam facta indignantur in iure nostro. *pr. 1. de oblig. ex del.*

§. X. Nomina quoque Actionum & Interdictorum sunt diuersissima. Nam ex iure in re oriuntur vindicationes. *L. 25. pr. de O. & A. ex iure ad rem conditiones. ib.* Ex possessionis iure Interdicta. *pr. 1. de Interd.* Actiones quoque opponuntur Interdictis *L. 1. §. 4. vii possid. vbi sequentia; Restitutae possessionis ordo aut interdicto expeditur, aut per actionem. L. 178. §. 2. de V. S.* dicit, actionum nomen generale esse, ibique explicat, quid in significato generali determinet, scilicet actiones reales & personales, ne verbum quidem habet de interdictis. a)

a) Nec obstat mihi *L. 43. fin. ff. ad L. Aqu. L. 3. de mort. inferend.* in his enim legibus Pomponius interdicta actiones vocat, aut vocabulum actionis in latissimo sensu etiam occurrit in iure nostro, adeo vt etiam de criminalibus, & sic de lite omni, sumatur. *vid. Vinn. ad pr. 1. de action. sub voce: de actionibus.* Multo minus obstat *L. 3. C. de Interd.* quia est Diocletiani & Maximiani, quorum sub regimine iudices pedanei iam erant explosi *L. 2. C. de Ped. iud.* igitur actiones pro interdictis exercebantur. *pr. 1. de Interd.* Et forsitan haec explicatio etiam LL. priores tangit Pomponii, qui, etsi floruit sub M. Aurelio Severo, nondum tamen liquet sub Diocletiano iudices pedan. desuisse, quia *L. 2. C. de ped. iud.* de speciali casu loquitur, & abolitionem iudicum tanquam rem antiquam commemorat.

§. XI. Ordo quoque procedendi aliter longe se habet in actionibus possessorii, ac in petitoriis. a) Ex iure etenim in re & ad rem oritur iudicium petitorium s. ordinarium. *L. 24. ff. de R. V.* Ex possessione autem possessorium s. summarium. *L. 12. §. 1. ff. de A. vel A. P.* Petitorium mihi rem statim adiudicat, possessorium secus. *L. 35. ff. de A. vel A. P.* In petitorio res decisa non redintegrari potest, ob exceptionem rei iudicatae, bene autem quae in possessorio decisa. *L. 14. §. 3. ff. de Except. Rei iud.* Hinc possessorium iudicium solum momentaneum est.

a) Si oculo retorto Romanorum iudicia adspicimus formularia, satis clare ibi reperimus distinctissima fuisse ius rerum & ius possessionum. Nam in iure rerum experiri si quis volebat, dicebatur *petere* aut *agere*, sin autem de possessione adipiscenda, retinenda aut recuperanda lis erat, tunc dicebatur *interdicere*. Igitur *Quintilianus III. 6. Inst.* dicit: Non debuisti INTERDICERE sed PETERE *vid. L. 1. §. 2. ff. de Via publ. L. 6. ff. ne quid in loco publ.* Et Praetor in petitorio iudicium dare dicebatur, in possessorio interdicere. *L. un. pr. ff. vt in flum. publ.* ibi verba: *Item et per lacum, fossam, stagnum publicum navigare liceat;*

6 CAP. I. DEMONSTRAT POSSESSIONEM NON ESSE

Interdicam. L. 1. §. 29. ff. de aqu. cot. L. vn. pr. ff. de Fonte. In actionibus INDEX PETEBATUR, in Interdictis ROGABATUR PRAETOR, ut ipse, non dato iudice Pedaneo, interdiceret iubendo aut vetando, Sid. Schulting ad pasel. Sentent. p. 453. Et qui eum secutus est presse, Heineccium ad Inst. tit. de Interdictis §. 4. Si igitur res dubio carebat, aduersarius autem parere recusabat, interdictionum exsequeretur Praetor, sin autem aduersarius negabat hoc iudicium recte aduersus se petitum esse, & scrupuli plus adparebat, actionem atque iudicium ex causa interdicti dabat Praetor, L. 1. §. 2. ff. si ventris nom. mul. L. 21. pr. ff. quod vi aut clam. §. 61. Inst. de Interd. ibi vocatur actio vilis. Paulus L. 4. tit. 7. §. ult. dicit: Edicto perpetuo cauetur, ut si tabulae testamenti non adpareant, de earum exhibitione interdictio reddito, intra annum AGI POSSIT, quo ad exhibendum compellitur qui supprimit. Et de hoc casu intelligendum esse arbitror Theophilum. qui interdictum definit, quod sit enunciatio Praetoris de possessione vera vel quasi, non decidens controuersiam, sed iudicem quo pacto iudicandum sit instruens. Nam si de interdictis in genere vult hoc dicere, crasse errat, vti & in explicatione particulae taxatiuae a Iustiano pr. 1. de Interd. additae, valde errat, vbi: maxime, ita explicat; quoniam fieri potest, Et possessionis quoque causa non subit, Et tamen interdictum accommodet Praetor.

Rat. 6.

§. XII. Si in petitorio ex iure in re aut ad rem ago, & per sententiam grauatus sum adpellare mihi permissum est, aut alio vti remedio suspensiuo, neutiquam vero si in possessorio res ventilatur. *L. vn. C. si a momentan. poss.* Rationem esse credo, quia mihi adhuc relictum est agere in petitorio, vbi de re quaeritur, & in possessorio grauatus, solum possessionis beneficium amitto.

Rat. 7.

§. XIII. Reliqua iura requirunt causam iustam & habilem si adquiri volunt, possessio autem nulla ex causa potest transferri §. 7. 1. de Vfuscap. Immo iniusta etiam causa sufficit. *L. 3. §. 2. de A. vel A. P. L. 1. §. 6. ib. L. 3. §. 5. ib. L. 2. ff. vti possid. L. 5. ff. de A. vel A. P. L. 67. pr. de furtis.*

Rat. 8.

§. XIV. Quia nihil tam naturale est, quam eo genere quidque dissoluere, quo colligatum est. *L. 35. de R. 1.* etiam possessio, quia ex nulla immo iniusta causa acquiritur, ex iisdem causis dissolui & definire certum est. Ex nulla igitur causa definit possessio ob *L. 3. §. 13. de A. vel A. P. L. 7. ib.* Iniusta etiam causa sufficit ad amittendam possessionem a) ob *L. 3. §. 9. ibi: aut vi deiecti fuerimus, L. 15. de A. vel A. P.* Immo Vlpianus ipse differentiam possessionis & dominii ostendit in *L. 17. §. 1. ib.*

a) Hic ob stare videtur *L. 8. ff. & L. 3. §. 6. ff. de A. vel A. P.* At respondeo, vnius positionem non esse alterius exclusionem; in §. enim nostro enarrauimus modos amittendi possessionem, quae plane abhorrent a iuribus rerum, non tamen dicimus eos solos esse, Ceterum quomodo *lex §. cum L. 3. §. 6. conciliari*

liari possit ostendit *Lauterbach. ad h. l. p. 572.* Huberus & Wissenbachius desiderant in *L. 8.* vocem *ferre*. Quae conciliatio non placet, magis Lauterbachii aridet. Et si quid in lege corrigendum, vellem potius legere pro utrumque, utrumcunque. Aut si aliam conciliationem desideras, dabo. In *L. 3.* inquirere videtur Paulus in controversiam Proculianorum & Sabinianorum, & sectae priorum calculum dat, vti patet ex *§. 8. circa fin.* Placita autem huius sectae habet *L. 31. ff. de dolo malo.* Igitur demonstrat, si modo animum possidendi haberem, siue corpore praesens sim siue absens, nihil ad rem faciat. Ast in *L. 8.* disputat de casu ubi iam corpore absens sum, vti videre est ex *L. 6. §. 1. L. 7.* animo tamen retinendi possessionem, retinerem etiam, vti patet ex *L. 6. §. 1.* Ast si & per signa declararem, me animum possidendi reiecissem per *L. 7.* tunc in eo casu & corporis & animi absentia adesse debeat, quia sola corporis absentia non sufficiat, vid. *L. 8. iuncta L. 7. §. 6. §. 1.* Nec sufficiens signum esse, me etiam animo abiecissem possessionem, si colonus vel servus discesserint, *L. 9. h. t.* sed si ego ipse & corpore & animo declarato discessissem,

§. XV. Omne ius demortui accipit heres, nominaque in herede- Rat. 9.
dem transeunt per *L. 37. de A. & O. H.* Ast possessio non transit in heredem, *L. 23. pr. de A. vel A. P.* quia facti est, vid. *L. 1. §. 15. ff. si is, qui in testam. liber.* Contradistinguitur igitur possessio iuribus, quae in hereditatem veniunt *L. 178. §. 1. de V. S.*

§. XVI. Tandem & ultimo loco ex positu titulorum, & mate- Rat. 10.
riarum iuris coniciendum est Interdicta, quae ex iure possessionis oriuntur, longe diversissima esse ab actionibus in re & ad rem. His etenim expositis, nec non exceptionibus, tandem venit ad interdicta in Institutionibus Imperator. In Pandectarum libris exposito iuris ordine, omnibusque actionibus realibus & personalibus, tandem de interdictis agit. *a)*

a) Forsitan Iustinianus culpari posset, ob possessionem, in *Inst. & ff. ad loca ultima* relata, ob *L. 3. C. de Interd.* Nam possessorium praecedit semper petitorium. Pro saluando tamen Iustiniano sufficere posset, eum sequi voluisse ordinem originis Interdictorum. Nam quemadmodum Praetor novissimus Magistratus est in Republ. libera, ita etiam Interdicta ab ipso adinuenta, novissimo exponere loco voluit. Quanquam in iudicio iustituantur ante petitorium,

§. XVII. Generalioribus praemissis, singula diuisionis genera, quae exhibet *§. 2. de Interd.* Iustrabimus. Adipiscendae igitur possessionis quaedam Interdicta comparata sunt. Vbi satis clare videmus, quod, qui agit, non habeat ius possessionis, quia hoc demum ex possessione oritur, nec dantur domino ex iure aliquo in re constituto, nec ad eundem tendunt effectum. Exemplo rem declarabimus, & quidem Interdicto: quorum bonorum. Vbi non potest dici,

§ CAP. I. DEMONSTRAT POSSESSIONEM NON ESSE

ci, ortum hæc trahere ex iure hereditario, quia hereditatis peti-
tio & possessoria & Ciuilis ex eo oritur iure, & actori, corporalia
plene & incorporalia, adiudicat, cum hoc interdictum nudam so-
lum detentionem rerum corporalium actori tribuat. Fieri autem
non potest, vt iudicia ex vno eodemque fundamento & principio
proximo ortum trahant, quae diuersissima sunt & ratione ordinis
procedendi & euentus. Quare ortum suum fumere dicit *Huber-
us ad Inst. b. e. §. 7.* hoc interdictum ex possessione, quam ex
Praetoris edicto adeptus est Actor, quanquam forte ius heredita-
rium penes eum non sit, vnde & possessio a Praetore decreta,
saepenumero fit sine re & effectu. Hinc definiiri posset; quod sit
actio extraordinaria §. *vt. Inst. de Interd.* quæ pro impetranda ius-
sione Praetoris competit, ad consequendam rerum hereditariarum,
quae alius pro herede vel pro possessore possidet, possessionem,
L. i. pr. ff. quorum bonorum. Et quae de interdicto quorum bonorum
notauimus, omnia etiam locum habent de reliquis interdictis, quae
ex fundamento oriuntur, quod seruitutis, pignoris, aut heredita-
tis mentionem recipit, quanquam in ea meritum causae non col-
locet. Exceptio quidem aliqua est, quam *vid. §. 9. not. a. huius cap.*
vbi quae heic in specie dicuntur, ibi uniuersim dicuntur. Nam in
reliquis interdictis solum factum aliquod probatur, ex quo colligitur,
iustius esse actorem possidere, quam aduersarium, ipsum autem
ius hereditatis, seruitutis, aut pignoris in petitorio deducitur. Quod
haec interdicta non pertineant ad ius ad rem, satis patet ex §. *1. de act.*

§. XVIII. Retinendae possessionis Interdicta, non possunt esse
orta, ex iure in re, quia, qui in rem agit, petit, vt res sibi resti-
tuatur, vti ipse *Iustinianus §. 4. l. de Interd.* profitetur, per verba:
*quia & ciuilis & naturalis ratio facit, vt alius possideat, & alius a pos-
sidente petat.* Qui autem habet hoc interdictum, se possidere iam
profitetur. Nec obiici potest alter habere ius possessionis & agere
de retinenda, contra eum qui solum detentionem habeat. Nam
interdicta retinendae possessionis duplicia sunt, vtriusque possessio
allegatur, par vtriusque conditio est §. *7. l. b. i.* vterque sic se pos-
sidere contendit, vt ab ipso vindicationis iudicio res peti debeat.
Igitur alter non solum habet detentionem vti ipse *Iustinianus* in-
nuit verbis: *qui possessionem nec vi, nec clam, nec precario ab aduersario*
L. C.

L. C. tempore, detinet §. 4. c. Pluribus sententiam hanc corroboravit *Hub. Prael. ad h. l. §. 10.*

§. XIX. Interdicta recuperandae possessionis, & quod in Institut. potissimum enarratur, unde vi, non est ex iure in re, quia non datur contra tertium *L. 7. de vi & de vi armata.* Nec ad actiones personales referri potest, quia non agitur modo ordinario sed summario, nec datur ex vero maleficio, quia non agit ad poenam, nec ex interdictis infamia sequitur, sicuti ex maleficiis *Lauterb. p. 61. & L. 7. ff. de publ. iud.* Qui ex maleficio agit Dominus est, agitque contra non Dominum, aut in hoc interdicto agit etiam non Dominus contra Dominum *L. 8. ff. unde vi.* Nec referri potest ad classes maleficiorum, quas exhibet Imperator *pr. I. de obl. quae ex del. nasc.* Nec datur ex quasi maleficio, quia non solum competit si indirecte, a) sed & si directe quis aliquid commisit. *L. I. §. 11. & 12. ff. de vi & de vi armat.*

a) Sic constituenda est differentia maleficii & quasi maleficii, in maleficio directam alterum laedendi intentionem habeo, & sic dolose ago, in quasi maleficio autem solum indirecte alterum laedo, & sic culpose ago. Adplicari tamen hic possunt regulae de imputatione quas habet *Pufend. de O. H. & C. c. 1. §. fin.*

CAP. II.

DEMONSTRAT POSSESSIONEM NON ESSE EX IVRE IN RE AVT AD REM, REMOTIVE.

§. I.

Vilis rationibus, quibus directe demonstrare volui, possessionis ius non admodum commode referri posse ad ius in re aut ad rem, indirecte nunc & id probandi causa me accingo. Ad castra igitur dissentientium accedo, ea mente, vt expilarem, quae pro stabilienda opinione contraria, congefferunt, ab iisque allegatas Leges, quantum potuero, pensitando refutabo.

§. II. Prima autem de possessione loquendi occasio iis subnascitur in titulo *de divisione rerum*, vbi species iuris in re exponunt atque vltimum locum in hoc catalogo adsignant possessioni. Adstruunt hanc suam opinionem variis LL. argumentis, & quidem *arg. L. 1. §. 1. ff. de Superficiebus* ad quam legem satis respondi in *Diff. huius c. 1. §. 7.* superuacaneum igitur esset crambem bis coctam adponere.

B

§. III.

§. III. Porro robur adferre conantur sententiae suae ex *L. 1. §. f. & L. 2. ff. vti possid.* Ast nullum praesidium in his LL. positum esse crediderim, quia loquuntur de casu, vbi quis in possessione defenditur contra tertium, h. e. contra talem, qui neque factum neque ius allegare potest, cur velit possessionem alteri extorquere. Nam sicuti semper ita & in hoc edicto Praetor secutus est aequitatem naturalem. Iniquum enim erat, alterum nullam ob causam de possessione deiicere. Nec vero Domino consultum erat, (si forsitan possessor vi, clam, aut precario tenebat rem a vero Domino) de possessione in horas mutabili, nam plures iniusti possessores, rem deteriore reddunt vno. Quilibet enim, quia nescit durationem possessionis rem tanquam derelictam habebit. Ex his autem LL. non sequitur, quod habeat possessor Jus in re, sed hoc solum, eum magis defendendum esse, qui factum possessionis allegare possit, eo, qui nihil pro coloranda intentione sua adferre possit, vide & quae posuimus in §. 13. c. 1. huius diff. Nam si verum Ius in re haberet, etiam eo vti posset, contra verum Dominum, id quod tamen negat. *L. 1. §. ult. vti poss.*

§. IV. Et in scenam producant quoque *L. 3. §. 13. de A. vel A. P.* Ast haec lex nostram potius firmat opinionem, vti videre est in §. 14. c. 1. diff. huius nostrae. Nam iusta requiritur causa, ad transferendum ius in re & ad rem. Quia quod semel meum est; sine voluntate mea ad alium transire non potest. Ast haec lex probat, possessionem nulla ex causa posse amitti.

§. V. Alteram occasionem stabiliendi suam opinionem inveniunt in titulo ff. de A. vel A. P. vbi naturam possessionis explanare volunt dicuntque: *Facti esse possessionem quoad acquisitionem adquisitam autem iuris esse, & ius in re, quanquam mox limitationem effati generalis addunt plurimum facti tamen etiam in se continere.* Ex quibus verbis, fucineam esse adfertionem eorum patet.

§. VI. Pro coloranda hac opinione adducunt *L. 49. §. 1. L. 44. pr. de A. vel. A. P.* vbi dicitur: *Possessionem non tantum corporis, sed & iuris esse, & in posteriore, ius possessionis non esse peremptum.* Ex quibus videmus iuris vocabulum simpliciter esse positum, quod non statim ius in re innuit. Et curatius paulo inspectis his LL. non inde erui potest, quod ibi quaerunt. Nam *L. 49. §. 1.* dicit, quod ille, qui in aliena potestate sit, rem peculiarem tenere possit, ast vniuersitatem possidere

fidere non possit, quia talis possessio & corpora & iura comprehendat. Hinc sequitur ex hac lege, quod possessio in ambitu suo etiam iura prenet. Ast quis exinde colligere vellet, quae dissentientes? Nec aliter se res habet in *L. 44. pr.* Dicit enim lex, eum, qui thesaurum in terram condidisset, locum autem inuenire non posset, ius possessionis propterea non amisisse. Ex hac lege euincitur quidem possessionem esse ius, h. e. facultatem, agendi vel habendi. Ast quis euincere inde vellet, esse possessionem ius in re. *vid. §. 8. c. 1. diff. nostrae.*

§. VII. Legem quoque 2. §. 38. *ne quid in loco publ. adferunt*, vbi hæc leguntur: *Habere eum dicimus, qui vitur, & iure possessionis fruitor.* Vnde iterum equidem video possessionem esse ius, ast ius in re esse non patet. Et ipsos dissentientes vacillantes cognosco, dum, legibus hisce adductis, statim addunt, possessionem etiam adquisitam plurimum facti sub se continere, & eam ob causam allegant *L. 19. ex quibus caus. maior. L. 1. §. 15. si is, qui test. liber.* Quae LL. satis superque testantur possessionem ex facto oriri, & hoc factum aliquod ius tribuere, quanquam satis infirmum, solumque contra eum, qui vel nullum aut interdum nouius factum allegat. *vid. §. 3. h. c.* Quae omnia sunt contra naturam iuris in re & ad rem *vid. c. 1. Diff. huius §. 8.*

§. VIII. Allegant & *L. 5. §. 1. ad L. Iul. de vi pub.* vbi sequentia: *Prius de vi quaeratur, quam de iure Domini, sine possessionis.* Vnde iterum patet possessionem esse ius, ast ius in re esse non liquet immo disiungitur a specie iuris in re primaria. Quod autem Domini & possessionis mentio fiat, inde factum est, vt Marcianus respondeat ad membra singula quaestionis, initio huius paragraphi, propositae.

§. IX. Expositis magnorum virorum opinionibus ad alios, huius doctrinae acerrimos defensores progredior.

§. X. Proponunt autem praeter Leges iamiam prolatas §. 1. *I. de act.* ast respondi ad huncce *c. 1. Diff. ib. §. 7.* Ibi etenim agitur de possessore qui se Dominum dicit, & alter ab eo rem petit, non vero interdicat. Iungunt quidem huic Paragrapho: §. 6. *Instit. ib.* qui loquitur de actione Pauliana, igitur plane huc non pertinet, quia creditores 1) non interdicunt, sed agunt 2) nec agunt propter possessionem sed propter dolum 3) Creditores non habent

possessionem, sed sunt solum in possessione *vid. L. 3. §. 23. L. 10 §. 1. L. 18. de 2. vel A. P.* 4) Non agunt actione reali, (vbi vult Pagenstecher & Lauterbachius, eaque propter potissimum ad possessionem retulit ille prior, *vid. L. IV. Aph. 51. iuncto aph. 48.* vbi misere se torquet, atque cum Lauterbachio verba captat) sed personali. 4)

2) Disceptatur inter Doctores Iuris vtrum actio Pauliana sit realis an personalis; mihi placuit opinio *Vinn. in Comm. ad tit. de act. Inst.* personalem hanc actionem esse probantis. Labet eius argumenta in compendio quasi adponere.

1) Quia Glossa plerique interpretes eam referant ad actiones in personam, dicantque eam solum in Institutionibus exponi inter medias reales praetorias propter similitudinem Rescissoriae, per hanc enim vsu capio, per illam traditio rescindatur.

2) Theophilum, qui eam in rem vocet, secutum Tribonianum, qui inconsiderate eam explicet, ob similitudinem allegatam, inter actiones reales.

3) Creditores non intendant rem suam esse, h. e. vindicent, sed solum, in bonis debitoris mansisse, dicant.

4) Actiones in rem sequuntur eius rei possessorem quemcumque, & si non possideat, non teneatur *L. 25. de O. & A.* Quod secus in Pauliana; Nam & is non teneatur, qui possideat, quod in fraudem creditorum alienatum sit, nisi & fraudis particeps fuerit, aut rem ex lucratiua causa acceperit, *L. 6. §. 8. L. 9. 10. §. 2. L. 15. quae in fraud. cred. L. pen. C. ib.* Et is contra teneatur, qui non possideat, nec dolo desierit possidere, detur enim heredi & in heredes *L. 10. §. ult. h.* quod contra naturam actionum realium, quae rem sequuntur, *L. 2. C. si vn. ex plur. hered.*

5) Quia haec actio in factum nominatur *L. 10. ff. L. 14. ff. L. pen. C. h. s.* quod nomen sit actionum personalium. *L. 25. de O. & A.*

6) Quia & Pauliana & Fauiana ex vna eademque causa detur, & Fauiana personalis sit ob *L. 1. §. 16. si quid in fraud. patr.* videatur & Pauliana talis esse.

7) Quia in *L. 38. §. 4. de Vsur. & fruct.* recensetur cum Fauiana iater actionis persona es.

Haec sunt argumenta Vinnii, & paucis exceptis satis firma, vti ego quidem arbitror. Modo & cautelam obseruemus, quam & *Vinn. & Huberus in prael. ad Inst.* annotat, hanc Paulianam non confundendam esse, cum illa actione, quae pignoris causa creditoribus conceditur, estque realis, & species quasi Seruianae, *L. 2. C. de Praetor. pignor.* Ceterum in rem scriptam hanc Paulianam esse actionem contendit *Hab. prael. ad Inst. §. 9. tit. de act.* quia quoad fundamentum sit personalis, & nullo ex iure in re oriatur, hoc autem habeat reale, quod etiam contra tertium, adeoque quemlibet possessorem detur. Et hanc esse rationem Iustiniani, cur eam in numero actionum in rem posuerit, id quod etiam adserit de Publiciana; aut hostem, quoad hanc adseritionem, nactus est Ill. Thomassium, non vero quoad primam, immo expresse ei concedit Paulianam esse actionem in rem scriptam. Ego vero puto nec Paulianam esse in rem scriptam, quia non rem quaero, sed personam fraudulosam, *L. 6. §. 6. & 7. iuncta L. 10. 7. 9. ff. quae in fraud. cred.*

§. XI. Opponunt porro *L. 2. §. 22. Vi bon. rapt.* forsitan propter haec verba: *sive b. f. a me possideatur, sive Vsumfructum in ea habeam, vel quod aliud ius. vt intersu mea, non rapi.* Ex hac lege videre est, sermonem esse de iure, quis autem statim concludere vellet, ergo est de iure in re? Nec officit possessionis socium esse Vsumfructum, qui est seruitus, proptereaque ius in re, ergo ex hac coniunctione colligendum, possessionem esse ius in re. Nam si hoc procederet, etiam depositum esset ius in re, quia & in hoc §. iungitur, aut quis hoc dicet? Immo curatius inspicienti legem satis patebit, Vlpianum in genere loqui de iure, sive sit in re, sive ad rem, sive possessionis.

§. XII. Allegant etiam *L. 1. §. 1. & §. 3. de superficiib.* Quod ad §. 1. attinet responsio exhibetur in §. 7. c. 1. huius Diff. Ad §. 3. b. l. autem seqq. respondeo. Hic paragraphus plane est impertinens, vbi probare volunt interdicta esse actiones reales, quia non loquitur de interdicto, sed de actione vtili, vt patet *ex pr. b. l.* vbi praetor satis superque distinguit actionem de interdicto, iuncta §. 4. unde clarissime patet, in §. antecedente ICTum locutum esse de actione vtili Rei Vindicationis. Adde si lubet *Lauterbachii p. 599. circa fin.* Cupiunt tamen vt *§po 1. L. 1. iungatur L. 19. de damno infect.* Ex qua lege adparet superficiem esse ius in re, quod nemo negavit, aut de possessione ne verbum quidem. Iunge, quae diximus, §. 17. c. 1. b. Diff.

§. XIII. Asylum quoque sententiae quaerunt in §. 4. 1. de *Interd.* vbi autem inuenerint non video, malletm vt verba inferuentia notassent. Forsitan sunt haecce: *& quia longe commodius est &c. vsque ad verba: contra petiorem iudicari solet.* Ex quibus verbis non adparet, possessionem esse ius in re, sed id solum patet inde, commoda aliquot possessionem secum ferre, inter quae & hoc existat, vt si quis petat illam rem, cuius possessionem teneo, nullo vel obscuro vel aequali mecum iure subnixus, nihil adquirat, quia inhumanum sit, aliquem deicere de possessione, vt alter qui nihil probavit, eam adquirat. Patescit igitur solum ex hoc §. possessionem tali in casu suffultam esse ab aequitate naturali, iunge, si placet, quae diximus in §. 3. b. Diff. c. 2. Ceterum omnia prolata adplicanda etiam sunt ad *L. 2. C. de probat. L. 126. l. 128. de R. 1.* allegatam a dissentientibus. Notandum adhuc est, talem possessorem propterea

non contra omnes petentes securum esse, ac firmum ius habere, sed solum contra talem petentem, qui defecit in probatione. In *L. 145. de R. I.* vim quandam quaerunt quoque aduersarii qualem autem, non video, nisi vt numerus allegatorum praeter necessitatem adaugeatur, aut lex ista per ambages huc trahatur, quae tandem in fine nihil probet.

§. XIV. Maioris momenti videtur esse §. 30. *I. de R. D.* quem & clypei loco obiciunt, re tamen caute pensitata euanescit Panicus terror. Quaeritur etenim an possessio sit ius in re, hoc est tale ius, quod rem, vbicumque inueniat, persequatur. Hoc adfirmat Pagenstecher, & adducit hunc §. de quo quaerimus. Ast infelicibus auspiciis, vti mox adparebit. Paragraphus loquitur de casu, vbi quis ex sua materia in alienum solum aedificium exstruxit, hinc quaeritur, habeatne actionem ad hanc materiam vindicandam? Et negatur. Porro igitur quaeritur, an materiae impensarumque aestimationem recipere possit aliquo remedio? Et responderetur limitando, si scil. possideat. Et ex hac possessione non datur ei actio, sed exceptio, & quidem ex aequitate naturali, quia alter petens, impensasque restituere denegans locupletior vult fieri cum alterius damno. *L. 14. de Cond. indeb. L. 1. de dol. mal. exc.* Actio propterea denegatur, quia deficit causa & fundamentum in quo actio radicitur. Nec sufficit aequitas naturalis, quae hic adest, quia nullo iure ciuili aut praetorio adiuuatur. *L. I. C. de LL.* Quod autem exceptionem accipiat, per possessionem s. potius retentionem, fit ob *L. 48. de R. V. L. 14. de dol. mal. exc.* Quia, actione instituta ab altero, quod hoc casu facere necesse habet aduersarius ob §. 1. *I. de vi bon. rapt.* facilius alicui conceditur exceptio, eique succurritur officio iudicis, quam vt inducatur noua actio, quae nullo fundamento ciuili subnixae. *add. Commentatores ad Instit. b. l. imprimis Vinn. & Huberi prael.* Varie igitur in hoc allegato errant aduersarii, 1) quia allegant §. qui loquitur de possessione naturali in significato latiore, h. e. de sola detentione, cum sermo sit de possessione, quae animo sibi habendi iuncta. 2) Volumus possessionem quae producit actionem, & ex mente aduersariorum, realem, ast illi allegant possessionem, quae solum producit exceptionem. 3) Ex hac possessione non rem persequor, sed eius aestimationem. 4) Aestimationem acci-

accipio non quia ius in re habeo; sed propter naturalem acquitatem conceditur mihi exceptio doli mali; nam si haberem ius in re, haberem etiam actionem in rem radicatam.

§. XV. Quod ad §. 4. l. de act., attinet quem & pro se allegant, nihil solatii in eo reperio; Loquitur etenim de actione Publiciana, quam ex dominio oriri statuit Pagenstech. L. 4. App. 48. quanquam potius sit quasi dominium, secundum *Lauterbach. & Ill. Thomas. in Schol. ad Hub. prael. ad l. b. l.* Igitur non datur ex iure possessionis; immo qui Publiciana experitur, possessione deiectus est, & in libello non allegat possessionem, sed titulum ad transferendum dominium habilem, ut patet ex initio b. §. vid. *Hammelius de action. c. 8. n. 20. p. m. 108. & 115.*

§. XVI. Tandem ultimato adducunt pr. 1. de Vsuc. quod loquitur de Vsucapione, cuius quidem requisitum est possessio, aut non vnicum, sed iustus titulus atque accedere debent. Igitur ubi de possessione sola, seposito omni alio iure loquimur, nescio, quid sibi velint hoc allegato. Neque enim Vsucapio neque alius modus acquirendi dominium, est ius in re, sed producit id solum, differt itaque ut causa efficiens ab effectu, & possessio continuata per tempus, accedit ad vsucapionem tanquam forma.

§. XVII. Turmas eorum nunc adgreditor, qui possessionem ius ad rem esse defendunt, eorumque argumenta, quantum poterit ob virium imbecillitatem, infringam. Propugnaculi instar opponunt L. 1. §. 3. ff. de Interdict. Ex qua tamen lege non patet Ictum loqui de Actore, de quo omnino sermo esse deberet, si de actione personali vel reali quaestio esset, sed id solum, sermonem esse de Praetore Ius dicente, non condente. Olim etenim erant interdicta verborum conceptiones quibus Praetor aliquid iubebat, aut fieri prohibebat vid. pr. 1. de Interd. iunge quoque quae posuimus in Diss. c. 1. §. 11. not. 4.

§. XVIII. Obiiciunt quoque L. 7. ff. de vi & vi arm. Ex qua lege satis quidem adparet, possessionem non esse ius in re, aut ius ad rem esse non statim sequitur. Nostra potius opinio firmatur; interdicta de facto sollicita esse, factum autem sine persona non potest intelligi vid. Diss. c. 1. §. 9. Aliter explicant hanc legem Dd. putantes possessionem esse ius in re, proptereaque in hac lege excep-

ptio-

ptionem esse adserunt, rationemque exceptionis petunt ex *L. 1. §. 43. b. 1.* Ast ego nullam video, quia omnia a) Interdicte personam sequuntur, factum circa possessionem perpetrante. Quod ad *L. 1. §. 42. b.* attinet, volunt eius explicationem petere ex *L. 131. de R. I.* Mea ex mente facilius explicatur vti *lex 7. prolata.*

a) Nec obstat *L. 1. §. 1. ff. de Saluano Interd.* quam & opponit Lauterbachius vtiorem sententiam defendens. Nam & hic, contra possessionis turbatorem datur, nullibi autem legitur, quod detur contra eum, qui rem habeat, ast non ipse turbauerit alterius possessionem, sed a possessionis turbatore accepit.

§. XIX. Afferunt etiam pro opinione contraria *L. 3. pr. de vi & de vi armat.* Ast lex ista loquitur de actione in factum, minime autem de interdicto vnde vi, id quod probatur ex *L. 1. §. vlt. b.* Nec mihi obstat *L. 1. C. de precar.* quae etiam obiicitur, de qua solliciti sunt Doctores possessionem, ius in re esse, clamantes, varieque eam torquentes. Specimen eiusmodi explicationis vid. *apud Pagenst. Aph. no. L. 4. p. 500.* Ex mea mente facilius longe exponitur ex *§. praec.*

§. XX. Grauisime adhuc ob stare videtur *L. 38. §. 5. & 11. ff. de Usur. & fruct.* ob verba principii: *quae est in personam.* Curatius tamen inspecta lege videmus Paulum loqui velle de actionibus generalibus, quae sunt in personam, vti patet ex *pr. b. iuncta L. 37. b.* Interdictum quidem vnde vi etiam adparet in hocce catalogo, non tamen ac si esset actio personalis & quidem generalis, sed occasione verbi: *restituas.* Quam connexionem, cur hocce Interdictum enarretur, ipse Paulus nobis exhibet, dum sequentia proponit in *§. 4.* *Nam & verbum restituas, quod in hac re Praetor dixit, plenam habet significationem, vt fructus quoque restituantur.* Nunc ita sequentem necit *Sphum 5.* *Et ideo cum restitui praetor vult, veluti in interdicto vnde vi, etiam fructus sunt restituendi.* Et ex hoc nexu sequentia omnia fluxerunt etiam *§. 11. ibi: restituantur.* Ideo igitur recenset Interdicta, quia & in his praetor aliquid restituit, hinc plenaria restitutio fit intelligenda, non autem mens est Pauli, interdicta tanquam actiones personales referendi.

§. XXI. Possẽm nunc dissertationi meae finem addere, quia ea, quae volui, pro virili deduxi. Ne autem scrupulus cuidam haereat ob verba Imperatoris in *pr. Inst. de Interd. sequitur,* inquit Iustinianus, *vt dispiciamus de interdictis s. ACTIONIBVS. QVAE PRO HIS EX-*

EXERCENTVR, nec non ob §. f. b. t. credatque, ea quae propofuiffem, de interdictis in foris Romanorum frequentatis, vera esse, minime autem de hodiernis, quia sint actiones, vti diferte ait Tribonianus *l. c.* Quare vt omne eximatur dubium, rem, ut aiunt, ab onno repetam, iudiciorumque antiquiorum, quantum neceffe, ordinem exponam ad huncce vsque terminum, de quo quaeritur.

§. XXII. Antiquis temporibus omnes lites vel in *Iure* terminabantur vel in *Iudicio*. Ius vocabatur non solum locus ampliffimus & spectabilis, Tribunal, in quo Praetor a) sella curuli sedens, posita hasta, causas cognoscebat, sed omnis, vbicunque Praetor, salua maiestate Imperii sui soloque more maiorum, ius dicere constituebat, vti Paulus loquitur *L. 11 ff. de I. & I.* Et, si in alio loco, quam pro Tribunali ius dabat, de plano cognoscere dicebatur, *L. 9. §. 3. ff. de off. Procons. L. 6. ff. de accus. §. 2. l. de libertin.* Iudicium est forum Iudicis pedanei b) qui solum de facto cognoscebat, & sic iudicabat, an formula a Praetore data, ad hocce factum adplicari posset nec ne, ut & an factum ita se habeat, vti propofuerat actor.

a) Praetor in iure nostro *Magistratus* nomine venit, *L. 2. §. 10. ff. de O. I.* quam hocce nomen in laxiori significato, omnes comprehendit, siue iurisdictionem siue Imperium habeant, siue sint maiores siue minores siue sint ordinarii siue extraordinarii *L. 2. §. 13. 14. seqq. de O. I. Gell. Noct. Att. XIII. 12.* Praetoris quoque nomen commune fuit magistratibus. Dictator enim dicitur Praetor maximus *Liu. 7. 3.* donec peculiaris magistratus electus est, cui hoc nomen adhaesit, quod factum est *A. V. 389. Liu. 6. ult. VII. 1.* potiffimum ex his causis. Olim soli Patricii magistratus gerebant, quod varie tamen immutabatur, & paulo antequam Praetor crearetur, etiam dignitas consulatus, cum plebe communicatam adfectabant. Et vt ius dicerent absentibus consulibus bellitempore. Perperam igitur *Heinecius in Syntagm. Ant. R. L. 2. t. 2. §. 18.* erroris accusat *Pomponium*, qui, absentiam consulum, Praetorum originem esse, adfirmat *L. 2. §. 27. ff. de O. I.* Nam vnus rei plures esse possunt causae. Forsitan recenset *Ictus* causam Patriciorum iustificam suadendi electionem Praetoris, *Liuus* vero suafortiam, quo scilicet infringi posset facilius potestas consulum, & summa ad Patricios rediret.

b) Index vocabatur in stricti iuris iudiciis pedaneus, in b. f. & arbitrariis, arbitres *S. 30. l. de act.* & in actionibus de iniuriis, Recuperator, *Gell. XX. 1. Praetores postea hanc (scil. legem de iniuriis impendio minus mollem) aboliscere, & relinquere consueverunt, iniuriisque aestimandis Recuperatores se daturos edixerunt, Cic. de Inu. Rhet. II. p. 60. edit. Basil. 4. Seneclii.* Cum ad vim faciendam quidam armati venissent, armati contra praesto fuerunt, & cuidam equiti Romano quidam ex armatis resistitur, gladio manum praecidit. Agit is cui manus praecisa

cisa est iniuriarum, postulat is qui cum agitur, a Praetore exceptionem; Extra quam in reum capitis praedictum fiat. Hic is, qui agit, iudicium purum postulat, ille qui cum agitur, exceptionem addi, ait, oportere. Quaestio est, excipiendum sit, an non, Ratio non enim oportet in recuperatorio iudicio, eius maleficii, de quo inter scarios quaeritur, praedictum fieri. Recuperatores tamen etiam vocabantur, viginti Cives Romani qui in Consilium in provincia adhibebantur. Vlp. fragm. l. 13. Interdum etiam Recuperatorum nomen latius patebat. Liu. XXVI. 48.

§. XXIII. Forum igitur Praetoris s. Magistratus erat ius, appellatione collata, ut dixit Paulus L. 11. ff. de l. & l. ab eo quod fit, in eo, ubi fit. Praetores etenim solum de iure quaerebant, iudices de facto. Quando igitur ordinario modo procedebatur, fiebat in ius vocatio, in iure edebat actor actionem, & petebat partes iudicem, & haec Praetor munere suo defunctus erat, si dederat formulam, & partes ad iudicem ablegauerat. Si in iudicium venerant, iudex de facto cognoscebat, & si factum ad liquidum erat deductum, sententiam ferebat. Ad ordinarium processum & Praetor et iudex requirebatur. Quando autem solum Praetor, nullo dato iudice cognoscebat, quod fiebat potissimum, si de solo iure quaestio erat, vocabatur extra ordinem ius dicere, & actio instituta, persecutio extraordinaria. L. 178. §. 2. de V. S.

§. XXIV. Ex his dictis liquet quid sibi velit Iustinianus §. vlt. l. de interd. cum dixerat, hodie omnia iudicia esse extraordinaria. Nam tempore Iustiniani iudicium vsus exspirauerat, solisque magistratibus iudicare iniunctum erat, ut patet ex L. 2. c. de ped. iud. Cum autem tale iudicium extraordinarium diceretur, ubi soli Praetores iudicabant, igitur explosis iudicibus, necessum erat, omnia iudicia, extraordinaria posse vocari.

§. XXV. Maioris momenti sunt verba Imperatoris §. vlt. b. ubi dicit: *Perinde iudicatur sine interdictis, ac si vtilis actio ex causa interdicti reddita fuisset.* Rationem dum dare vult huius effati Heineccius ad b. l. dicit, in Extraordinariis iudiciis locum non habuisse interdicta. Quae ratio etiam est L. 3. c. de interd. Ast si porro quaeritur, cur non habuerit locum, nullam rationem suppeditat. Igitur ex proprio peno eam addere laborabo. Maximam partem formularum cecidisse, iudicibus sublatis, idque certo certius est de formulis secundum quas sententias ferebant. At de conceptionibus Interdictorum non ita. Si res tamen altius repetitur, cadet scrupulus. Actorem a praetore actionem postulasse eamque

que edidisse reo, constat. Inter varia editionis genera & hoc erat, ut reum duceret ad album formularum, & monstrata, qua usus esset, actione, eiusdem formulam certam recitaret; his peractis, postulabant a Praetore iudicem, eisque cum certa formula, quae actionis intentioni, reique exceptioni respondebat, dabatur. Sublatis igitur iudicibus, formularum omnium genera etiam sublata sunt, idque ad interdicta adplicari posse, credo. Nam si is, cum quo agebatur, negabat recte interdictum a se petitum, utilis actio dabatur ex interdicto, h. e. actor producebat eum, ad album formularum, & quo interdicto uti vellet, monstrabat, deinde & formulam dabat praetor iudici. Hoc autem cessante, cessant etiam interdictorum conceptiones. Non autem credo, quod expirante iudicum officio, etiam desierint interdictorum formulae, quibus Praetor aliquod prohibebat, sed solum eas quas dabant praetores ad instruendos iudices. Hinc & hodie habemus interdicta, quanquam formulis non vestita, scilicet mandata cum & sine clausula. Planum nunc est & interdicta hodiernum diversa esse a reliquis actionibus, differunt enim sequentibus, Actiones oriuntur vel ex iure civili vel Praetorio, interdicta ex solo iure Praetorio, Actiones de privatis, interdicta etiam de publicis causis dantur. Interdicta procreant factum possessionis, actiones, ius in re vel obligatio §. 8. c. 1. diff. obiectum actionum vel est res vel persona, interdictorum, est factum §. 9. Nomina actionum & interdictorum sunt diversa §. 10. Ordo & effectus processus discrepat. §. 11. in sententia de actione lata grauatus, possum appellare, secus in interdictis. §. 12.

§. XXVI. Hi sunt quos de possessione atque inde promanantibus interdictis, conceptus foueo. Ast quia multa non nimis trita de illa teneo, eos rogo, qui haecenus me loliginis succo, & atro sale conspergere adlaborarunt, omnia mea scripta ex innouandi studio promanare causantes, ut Theoninum dentem cohibeant; Alias, quia nil nisi auctoritatem crepant, & me ex auctoritate respondere posse, defensoremque adsumere, sciant, Illustrem puto Thomafium, decus non solum Halensium, sed Germanorum, qui his respondit, eos propterea profcindentibus, qui non maiorum placita adorant. in *Phil. Aul. c. 1. §. 94. p. 44.*

Nam maiores nostri homines fuerunt, uti & ego, hinc B. L. errores condonabit, & emendabit.

DISSERTATIO IVRIDICA

DE

DISTINCTIONE IVRIS SCRIPTI ET NON
SCRIPTI ANTIQVITATI RESTITVTA

IENÆ HABITA D. XX, OCT. 1725.

RESP. LVDOVICO FRIDERICO COBERO, ALTENBVRGENSI.

§. I.

Multi dum amoenissima Iustiniani arua permeant, in id enituntur, vt errores, quos vel Triboniano, vel Iustiniano ipsi iniungunt, colligant, atque plus quam Theonino dente sacratissimum Imperatorem perstringant. Horum inanis fucus tam altas statim radices in mentibus iuuentutis agit, quae vix longo labore erui possint. Ita enim sese habet natura per lapsum corrupta, vt laudes aliorum deprimat, vitia contra, vndiquaque accersere soleat. Ast si quis accuratori obtutu, quae Iustitiae nostrae Principi obtruduntur, intueri volet, nec in antiquitatibus, aut philosophia Iurorum propria ^{a)} caecutiret, statim vanitates, ampullas loquentium, animaduere. Hinc permotus & ego cathedram ascendi, ut maculam, quae vulgo in sacratissimo Imperatore consicte monstratur, abstergam, atque ostendam, eum, qui summis vigiliis, summaque prouidentia, Deo annuente, iurisprudentiae viam perfecit, non caecum somnium narrasse, sed omnia antiquitatibus aut philosophia mox laudata in crustasse ^{b)}

^{a)} Veteres Iuri nostri stoicam imprimis adorarunt philosophiam, quanquam & nonnulli Epicurei extiterunt. Num vero C. Trebatius Testa Epicureus fuerit, vti Heinecc. *Syntaxm. Ant. Rom. ad L. 1. I. T. 1. §. 2.* vult, addubito. Ex Epistola enim 11. *Lib. VII. Cic. ad fam.* satis clare patet Ciceronem in biuio haesisse, virum purum Epicureum eum nominet, an eclecticum. Ex hisce igitur & eorum error patet, quem iam diu deplorauit Ill. Thomas. in *Diss. prooem. ad Sigon. de antiquo iure pop. Rom. §. 8.* qui Iustiniani placita & veterum Iurorum, distincti- onibus aut aliis philosophiae subsidiis, ex Aristotele quidem petitis, enodare ad- laborant; quasi vestis, diuersis personis, disparis longitudinis, adaptata, aequaliter omnes ornet, & quasi sartor inculpandus, si eum non capiat adaequate, qui istam a mangone comparauit.

^{b)} Non nego, Imperatorem multa aliter in π , adposuisse, ac inueniuntur in fontibus

bus vnde transfumta. At tamen non statim erroris accusandus est. Omnia enim su a fecit, & solum memoriae causa antiquorum nomina adiecit. Longe igitur a vero aberrant, qui ex his fragmentis, antiquitate arrosis, dictis Imperatoris lucem adfundere conantur. Ex ipso igitur contextu aut saltem parallelismo, secundum LL. bonae interpretationis nostri iuris libri sunt declarandi, *vid. de Concept. ff. ad Tribon. Praefationem §. 6. & 7.*

§. II. Distinctionem proponit; Jurisprudentiae omnis vnicus collector; a) Justinianus §. 3. *J. de J. N. G. & C. Constat ius*, inquit, *nostrum, quo vtimur aut scripto aut sine scripto*. Deinde exponit seqq. §§. sigillatim iuris scripti species, posthaec transgreditur ad ius non scriptum, tandem & rationem huius distinctionis addit in §. 10. *b. l.* dicens: *Non inelegerit in duas species ius civile distributum esse videtur*. Nam Lacedaemonii magis ea, quae pro LL. obseruabant, memoriae mandabant, Athenienses vero ea scriptis adseruabant. b)

a) Multi ante Justinianum tentarunt Juris collectionem, aut vel particularem perfecerunt, vel vana consilia agitarunt, vti Cicero & Jul. Caesar, *A. Gell. Noct. Att. L. 22. Suet. Iul. Caes. 44.*

b) Nam iuris nostri prudentia originem debet antiquae Musarum sedi, Graeciae, inde & distinctio haecce graecis adseribitur. Hoc tamen controuersum, num etiam Lycurgi LL. adsumserint. Hunc scrupulum tollit noster §. 10. *I. de I. N. G. & C. adde Struv. Hist. Iur. p. 23. not. 5.*

§. III. Et haec explicatio communem offensionem praebuit omnibus, omniumque cauillationibus exposita fuit, & tanquam absurdissima Philosophia reiecta, Et dum Noster hanc diuisionem tanquam elegantem iuris graeciae partum laudat in §. 10. *cit.* perstringit eum Vinnius in *Com. ad b. l.* dicitque: *non admodum eleganter ius ita esse diuisum, subnixus auctoritate Hortomanni atque Bachouii.*

§. IV. Quare operose tempus inutilibus rebus non perdam si notiones huius distinctionis curatius euoluam & Doctorum opinionem tritam, & nostram iamiam explanandam cominus paulo inspicendam mihi sumam, quia opposita iuxta se posita clarius elucescunt. Vulgus Doctorum Ius scriptum vocat, sanctionem expressam Legislatoris, quae declarat enixam superioris voluntatem, siue sit in scripturam redacta, siue voce praeconis promulgata. Lex vero non scripta est, quae essentiam suam & formam habet a tacita voluntate & consensu vtentis populi. *vid. Vinn. in Com. ad I. §. 3. Hub. Prael. I. §. 7. b. t.*

§. V. Si quaeris, cur ita explicare soleant hanc distinctionem Dd. et cur tam alieno in sensu vtantur vocabulo iuris scripti

pti & non scripti. Responso peti potest ex §. 9. b. t. & L. 31. ff. de LL. vbi solum mentio fit consuetudinis, speciei legis non scriptae. Hinc concludunt hoc vnicum esse ius non scriptum, quod v. sus comprobavit, aut vide quae posuimus infra §. 19. & 20.

§. VI. Cautius longe illis sunt, qui ius scriptum vocant, quod redactum in scripturam, non scriptum autem quod quidem a superiore latum, aut in scripturam non redactum, aut per consuetudinem introductum. Quanquam haec opinio verior est priori, non tamen nobis definitiones exhibet adaequatas, vt omnes antiquitates & leges eo respicientes explicet. Quare curatius nobis in has definitiones inquirendum est, & inter tempora Reipublicae liberae, quo etiam pertinent tempora, quibus speciem pristinae libertatis sub imperatoribus retinuit, & tempora nouiora, distinguendum. Antiquissimis temporibus vocabatur *ius scriptum*, quod 1) *solemniter latum* 2) *publico consensu* a) 3) *aeri inscriptum*, b) 4) *atque in aerarium translatum*. c) Nouioribus autem acuis est *Lex consensu aut iussu Imperatoris in scriptis perlata*.

a) Consensus hic publicus, vocari posset etiam populi: Nam quanquam non omnis populus ad omnia iura condenda adhibebatur, tamen consensus absentis partis vel expressus vel tacitus requirebatur, vt legis vigorem haberet, quod perfecerant reliqui: exemplo rem declarabimus. SCta conficiebat Senatus, aut rata non erant nisi Tribunis etiam placuissent. Plebiscia conficiebat plebs, plerumque tamen patricii dissuadebant.

b) Mos erat, ea omnia stilo aeri mandare, quae ad posteros transferre volebant Romani. Igitur & multa alia aeri insculpta legimus, quae leges non sunt. e. g. acclamationes, orationes principum, foedera &c. *Plin. Panegy. c. 75. & Ep. 6. Lib. 8.*

c) Duplex potissimum significatus aerarii occurrit, vel significat locum, vbi pecunia publica, monumenta publica, LL. & alia scripta ad Rempubl. pertinentia, & signa militaria adseruantur, qui significatus hic noster est, vel significat pecuniam istam publicam, quae ex aerario depromitur, cuius proprietates est populi vt & fructus, quippe qui solum ad vsus & salutem publicam conuertuntur, summusque Imperans habet solam administrationem, & distinguitur a Fisco, cuius aequae proprietates apud populum est, fructus tamen sunt principis ad proprios vsus. Vtrumque distinguitur a ratione Caesaris, quae est privatum principis patrimonium, cuius & Proprietates & vsus est principis. *L. 6. §. ult. ff. de iure Fisci.*

§. VII. Vt autem adfertur huius ratio, luce sua radiat, singulas illustrabimus iuris scripti species, quas Imperator nobis exhibet & singula requisita singulis in speciebus adnotabimus. Primum occupat locum lex strictissime dicta, in latiori enim sensu omne ius legis nomine veniebat. I. Solemnitates circa hanc legem ferendam sequentes erant.

erant. Lex primum domi a superioribus magistratibus erat scribenda, adhibitis viris prudentibus, qui, vtrum e re publica esset, moribusque maiorum conueniret, expendebant, Deinde communicabatur cum senatu, huius enim sine auctoritate cum populo agere nefas erat *Liu. l. 17.* Postea promulgabatur lex, dum publice per trinumdinum proponebatur. His peractis ferebatur in comitiis centuriatis ad quae confluerat populus in campum Martium, vbi auditis sermonibus eorum qui legem vel suadebant, vel dissuadebant fiebat sortitio centuriarum, vt sciant, qui ordo in suffragiis ferendis obseruandus esset inter centurias. Interim poterant ii quorum intererat legi intercedere, quod fiebat per solenne illud VETO Tribunorum. Immo & hoc faciebant augures & magistratus, quorum erat de coelo feruare, si quidquam aduersi visum auditumque obnunciarent. Si horum nihil nunciabatur fiebat rogatio, & hanc sequebantur II. suffragia. His peractis fiebat diremtio, vbi tabulae suffragatorum numerabantur. Si igitur plures sententiae legem probassent, vocabatur *scita* vel *perlata*. Et ita perlata lex solenniter, iureiurando confirmabatur, III. deinde aeri incisa IV. in aerarium deferebatur, vti pluribus edocet Heineccius synt. *Antiq. Rom. L. 1. tit. 2.*

VIII. Secunda in elementis primis ab Imperatore nostro enarratur species plebiscitum; quae, quia eodem quo LL. condebantur ritu, secundum differentias solum sunt enodanda. Lex igitur ab integro populo, plebiscita a plebe tantum a) conficiebantur, Lex a superiore magistratu, plebiscitum a tribuno plebis rogabatur. Leges in campo martio solum, plebiscita etiam alibi perferri poterant. *A. Gell. Noct. Att. XV. 27.* Leges in centuriatis comitiis, plebiscita in tributis condebantur. LL. plerumque tribuni, plebiscita contra patricii dissuadebant, & si plebiscitum erat confectum, non solum plebem sed & omnem populum romanum obligabat, teste *Liu. III. 55.* Tandem aeri mandabatur, atque in aerarium reponebatur. *Tac. Ann. XI. 14. 4. Hist. IV. 40. 3. Cic. orat. 3. in L. Catil. c. 8. p. 251. edit. ad mod. Minell. iuncto Gell. Noct. Att. X. 20.*

a) Populus & plebs ita differunt. Sub populi nomine patricii, Senatores & plebs comprehenditur. Plebs autem sub nomine non comprehenduntur patricii & Senatores. Queritur, num forsitan senatores sub plebe comprehendantur, qui e plebe sunt allecti? Negat hoc rectissime *Iustinianus S. 4. de I. N. G. & C. Rationem huius adfert suppeditat Gell. Noct. Att. XV. 27.* adde si lubet *Sig. L. 2. §. 2. de Iur. Ciu. Rom.*

§. IX. Tertiam iuris speciem exhibent SCTa, vbi distinguenda sunt SCTa in Republ. libera facta & sub Imperatoribus. Quae quidem quoad effectum sunt distinctissima, quoad condendi ritum autem, & modum parum differunt. Illa enim vim LL. non habebant, quia penes Senatam potestas Legislatoria non erat, sed de quibusdam solum negotiis, quae populi iussu, ad curam suam reuocauerat Senatus, condebantur *vid. Heinecc. Antiqu. L. 1. Tit. 2. §. 46.* Haec autem de omnibus rebus, de quibus LL. condebantur, fiebant vimque LL. habebant. Solennitates circa condenda, erant sequentes. Fiebant in sacro auspiciisque dicato loco, quo conueniebat stas temporibus senatus, & si frequens adesset, fiebat relatio, Nouioribus temporibus praemittebatur a principe oratio, a) vbi sententiam suam exponebat, in quam Senatores plerumque pedibus ibant, imo saepenumero adsentiebantur. Finita relatione sententiam Senatores rogabantur. II. Sententiam singuli stantes dicebant, dictas sententias vel pronuntiabant vel supprimebant consul. Tandem III. SCTum solenniter scribebatur, ita vt primo dies, deinde locus vbi senatus habitus, tunc qui scribendo adfuerint, postea quis ad senatum retulerit & denique quid senatui placuerit, referretur, *vid. Cic. ad Fam. VIII. 8. edit. Iuncker.* Nec ita SCTum valebat nisi & Tribunis placuisset. Postremo IV. SCTum in aedem Cereris vel in aerarium deferebatur. *Suet. Aug. 94. Tac. Ann. III. 51. 3. XII. 53. 4.* Nam antiquis temporibus in aedem Cereris reponebant LL. ast nouioribus, in aedem Saturni, vbi aerarium erat.

a) Quae aeri demandabatur *Plin. Paneg. c. 7.* insigne adulationis specimen vide, de hac re apud *Tac. Ann. III. 57. 3.*

§. X. Vidimus nunc iuris scripti species antiquiores quas reuocet Imperator, a) transeamus nunc ad sequiora tempora, & quid iuris scripti in his fuerit iustrabimus. Hisce autem temporibus solennitates erat respicienda, scus ac in Republ. libera, vbi voluntas senatus ac populi, quae ex conspirantibus maioris partis sententiis resultabat, cognosci debebat. Hinc praeter 1) scripturam, quanquam non solennem istam aeris incisionem, necessum erat 2) voluntas Imperatoris declarata. *L. 1. ff. de Const. Princ. §. 3. I. de Iur. N. G. §. C. §. 10. ib.* In hoc elencho primas partes capiunt Constitutiones principum, ab eo scilicet tempore, quo desinere cepit vsus SCTorum. b) An-

tea

tea enim voluntatem suam exponebat Imperator per SCta faciem
pristinæ libertatis repræsentantia. *vid. §. præc.*

a) Alias adhuc LL. scriptarum species prostant, quas sicco præterit pede Iustini-
anus, exemplo sint LL. XII. Taub. *Li. III 57.*

b) quibus adfuerunt Romani paullatim seruituti. Interim antiquiores *Hadria-
neis*, (nam ab his *Codex Gregorianus* orditur,) nullas habemus Constitutiones. V-
sum demum SCtorum sub M. Antonio cum Orficiano defuisse, vulgaris est opi-
nio. Ceterum non proflus negare velim, quod, imprimis prioribus, temporibus
constitutiones principum aeri fuerint mandatae.

§. XI. Deducit nos Imperator ad Ediçta praetorum, vbi quae-
ritur, cur Noster ediçta constitutionibus postposuerit, cum tamen præ-
torum ediçta floruerint diu ante, quam Imperatores clauum Reipubl.
gubernauerint? Ad hanc obiectionem sequentibus respondeo. Sacra-
tissimus Imperator pertractat in hoc titulo iura scripta, igitur & edi-
çta eo loco proponat, necessum est, quo iuris scripti vigorem acce-
perunt. Nam certo est certius, Praetorem, officium secundum ius di-
cendi non nouas leges condendi, habuisse. *vid. Sigon. de iudic. L. 1.
c. 7. p. m. 422. edit. Hall.* Quare & iurare debebat in LL. initio ma-
gistratus. Ast quia multa iniqua inueniebat in LL. antiquis, clam eas
mutabat, variisque artibus utebatur, ne periurus a populo habeatur
aut conatus obseruarentur. Hinc noua effingebat nomina a) utebatur
fictionibus b) dabat exceptiones, restitutiones in integrum, quae
omnia quanquam re ipsa nouae LL. erant, legum tamen nomine,
imprimis scriptarum non veniebant, & illis ipsis abutebantur saepe
quae in ediçto proposuerant.

a) pro hereditate dicebat: *bonorum possessionem*, quae tamen non confundenda
cum *possessione bonorum*.

b) Fingebant rem vsucaptam quae vsucapta non esset & contra, vt in *Publiciana
& Reçessoria* actione.

c) Testis est locuples omnique exceptione maior *Dio Cassius p. 19. edit. Leunclav.*
vbi sequentia; Praetores solebant iura ea, secundum quae erant iudicaturi, scri-
pta edere. Neque enim praetores id ius, quod ad contractus dirigendos positum erat
obseruabant; neque id vnquam fecerant, *ἢτε τὰ γράφειντα ἔτιχεν*) neque
scripto iuri steterant, sed saepe numero ea variauerant, crebroque per gratiam &
odum certorum hominum, veluti fieri adolet, multa gerebantur. Igitur rogationem
tulit (Cornelius tribunus plebis) *ἢτε ἔ* statim a principio praetores praedicerent,
quo iure essent vsuri & deinde nequaquam ab eo desisterent. Vnde & adparet,
quod ediçta praetorum scripta dicantur. Interim ius scriptum non sunt, quia de-
ficiunt requisita a nobis praeter scripturam desiderata *supra §. 6.*

§. XII. Posteaquam Legislatariam potestatem sibi vindica-
D bant

bant Imperatores, & videbant in edictis Praetorum multum aequitatis inesse, atque multa ad ductum rationis tanquam absurda eliminata atque dura emollita, vim iuris scripti addebant his edictis, quod imprimis factum esse legimus Hadriani tempore, qui edicta Praetorum in vnum collegit codicem, quod perpetuum vocabatur. *Heinecc. Ant. Prooem. p. 15. edit. prior.* Igitur iuris scripti robur non accepit a Praetoris scriptura *vid. not. praec. c.* sed quia ad hanc accessit voluntas Imperatorum. Et quod de Edictis Praetorum dictum est, id etiam applicari potest ad edicta Aedilium, quae & ipsius iuris honorarii portio sunt, teste Imperatore *§. 7. de I. N. G. & C.*

§. XIII. Tandem & ad vltimam iuris scripti speciem ordo nos deduxit, Responsa scilicet prudentum. Quamquam igitur JCTi a primis quasi Reipubl. Romanae incunabulis floruerint, atque de iure quaerentibus responderint, *Heinecc. Ant. p. 63.* attamen eorum Responsa nullum iuris scripti vigorem habuerunt, ^{a)} donec Augustus Imperator, eiusque successores, excepto Caligula, de iure respondendi facultatem nonnullis JCTis concesserunt, adeo vt ab eorum responsus deflectere iudices haud poterant. Omne autem iuris scripti robur, atque legislatariam vim addidit Theodosius iunior & posthaec Justinianus. Qui vltimus hinc inde ex eorum responsis optima decerpit, atque suo sub nomine tanquam ius scriptum edidit, JCTis autem hanc Legislatariam potestatem ademit, ne controuersiae de nouo oriantur *§. 2. Const. de Concept. D.* Igitur responsa prudentum vim suam habent a permissione & constitutione Imperatorem, vti dicit *§. 8. I. de I. N. G. & C.*

^{a)} Nam iuris non scripti & consuetudinis vigorem interdum etiam habuerunt ante dictos Imperatores.

§. XIV. Exposuimus in antecedentibus, species iuris scripti, ad ius non scriptum vt transeamus, tempus postulat. Vnicam enarrat ex pluribus Imperator, scil. consuetudinem, *vide infra §. 19.* Imperatoris rationes. Jam solliciti sumus de definitione iuris non scripti, quod in genere nihil est aliud quam *iur cui deest vel scriptura, vel consensus expressus Legislatoris, vel verumque.*

§. XV. Huius generis sunt edicta Praetorum, antiqua ista, ante proposita, ^{a)} quam ab Imperatoribus vim LL. acceperunt. *§. 11. & 12.* Aderat quidem scriptura, ast aberant solemnitates, aberat consensus S, P, Q, R. vt vim iuris scripti habeant.

^{a)} Pro-

success. quae nihil aliud continet quam responsa prudentum atque disputationem fori. Et haec expresse vocatur ius non scriptum *L. 2. §. 5. de O. I.* Jus enim non scriptum fuit, vsque ad tempora Theodosii iunioris, qui in speciem iuris scripti per sanctionem iuram transmutavit vid. *§. supra 13.* Et sic melior conciliari potest *L. 2. §. 5. cit. cum §. 8. I. de I. N. G. & C.* ac fecit *Pagenstecher. Apb. 17. L. 1. Instit.*

§. XVIII. Lex Regia nunc nobis sese sistit ex plurimorum opinione. Est autem *Lex regia modus quo Principi summa potestas conferebatur.* Denotat igitur idem quod titulus imperii electione populi & acceptione principis constans. *Langg. not. in Cocc. I. Publ. c. 7. §. 12.* A tacito populi consensu eam accessit *Tac. Ann. L. 1. pr. Dio vero Cassius ab expresso. L. 53. p. 503.* Vtroque autem modo retinuit naturam iuris non scripti. Quanquam si genuinum fragmentum esset, quod exhibet ex Grutero *Heinecc. Synt. Ant. Rom. L. 1. t. 2. §. 67. p. 101. seqq.* non inficiandum, Legem Regiam tempore Vespasianorum ius scriptum factum esse. At fat multa dubia obstant, quae, hocce fragmentum legis regiae non esse, indicant. Nam 1) in hocce fragmento legitur, quod, quae ante hanc legem egerit Vespasianus, perinde iusta rataque sint, ac si populi plebisue iussu acta essent, quum tamen regia lex ante ferenda esset, quam electus imperium acciperet, aut saltem in ipso eligendi actu. Nam per hanc legem populus ei & in eum omne imperium suum & potestatem concedebat *§. 6. Inst. de I. N. G. & C.* id quod & testantur *Tac. & Dio. l. c.* Nec in Dione aut Suetonio legitimus, vnum ex Vespasianis Imperium inuasisse, & ex postfacto allectum esse, sed vtrumque consensu magnoque militum & populi plausu electum esse. 2) Praescribit, quid imperatori faciendum, quidue omittendum, eiusque actiones temperat. 3) Igitur hocce fragmentum nomen potius capitulationis, vt ita loquar, Germanicae, quam legis regiae promeruit. Haec enim consistit in electione Imperatoris & huius acceptione, capitulatio vero summam potestatem temperat. 3) Conspicimus ad singula vocabula huius fragmenti puncta, quum tamen in finalibus veterum nullam distinctionis notam addidissent. *Cellar. orbogr. p. 60.* 4) Legis huius mentionem nec Dio nec Suetonius iniicit, quod tamen omnino tanquam noui quid annotassent, si SCta ista, vt loquitur Heineccius, in gratiam Augusti subinde facta, postea recepta, in vnam legem coaluissent; vt cetera taceam, quae alium in locum referuo.

a) vti

a) vii ipse fatetur *Heinec. §. 56. c. 1.*

§. XIX. Progredimur nunc ad quintam speciem, scil. ius expresse latum, sed in scripturam non redactum, quod etiam vocatur ius non scriptum. §. 3. *Et 10. 1. de 1. N. G. & C. iunge Suet. Calig. c. 41. pr.* Huc pertinet etiam praecedens lex regia, nec non decreta Principum ore prolata; An autem huc trahi possint ea, quae legimus *L. 3. ff. de his, quae in test. del.* Pagenstechero defendendum relinquo, meo quidem iudicio ibi: *dixit*, idem est ac *edixit*, quod & scriptis fieri potest.

§. XX. Vltimum locum princeps Juris non scripti species habet, consuetudo, quam vnicam laudat Imperator in §. 9. *tit. cit.* Vnde & error enatus, ac consuetudo vnica iuris non scripti fit species. Dispicendum igitur nobis est, cur Imperator hanc solam speciem laudat? Respondeo tractat in Institutionibus illud ius, quod in ipsis rerum argumentis obtinet §. 3. *prooem.* hoc est, ius nouum, igitur huc trahere non potuit edicta praetorum, quia iam erant ius scriptum vid. §. 15. *b. diff.* nec auctoritates senatus, quia SCtorum auctoritas per constitutiones principum erat deleta. §. 16. nec mediam iurisprudentiam, quia facta erat ius scriptum, per §. 17. Nec legem regiam, quia potius ad ius publicum, quam ad priuatum, de quo loquitur Imperator vnice, pertinet. Restat igitur ius expresse quidem latum, at in scripturam non redactum, & consuetudo. Illud redegerat Imperator in scripturam, scil. in Codice priore exhibuerat, igitur hoc tempore vnica consuetudo restabat. Hinc a potiori denominationem desumit, vnus tamen positionem non statim vult esse alterius exclusionem, si scilicet alius Imperator successor, voce, non scriptis, ius condere vellet, illud & iuris non scripti nomine veniat, quod satis aperte profitetur §. 10. *I. c. l. a)*

a) At quid respondebimus *Juliano. L. 32. ff. de LL.* qui etiam consuetudinem opponit iuri scripto. Resp. Iulianus adhuc ante oculos habebat statum Romanorum democraticum vti patet ex §. 1. *c. Legis.* Ibi autem moris non erat leges sine scriptura conficere, sed omnia solenniter peragebantur, vti vidimus, & si quod ius non scriptum in hac Republ. esset, peculiare habebat nomen, vti patet ex *praeced.* Nam ius non scriptum per vocem praekonis latum, me quidem iudice, sub Imperatoribus, imprimis iis, qui furibundam exercebant tyrannidem, enatum est. vid. *Suet. Calig. c. 41.* Quare Iulianus principem iuris non scripti speciem enarrat, reliquis tamen non exclusis, vti verba proxima produunt: *Et si qua in re hoc deficeret*, tunc quod proximum & consequens ei est. Hoc etiam est species legis non scriptae, nam est id quod per interpretationem erimus e LL. Et

§. 1. per verba: merito & ea, quae sine ulla SCRIPTO populus probavit, tenebant omnes. Adde & Paulum L. 36. h.

§. XXI. Quare non inutile erit dispicere 1) quomodo introducatur consuetudo seu quaenam requisita, 2) quanaam vim & effectum habeat. At utramque quaestionem diluendam, distinctiones temporum sunt adhibendae. In Republ. libera sufficiebat 1) consensus populi tacitus *L. 32. §. 1. ff. de LL.* Ast in Monarchia eius voluntas adesse debebat, qui legislatoriam habebat potestatem *tot. tit. quae sit Long. Consuet. L. 1. pr. ff. de Const. princip.* utroque autem tempore requirebatur, 2) vt sit rationalis. *L. 39. ff. de LL. L. 1. §. 2. C. quae sit long. consuet. c. vlt. X. de consuet.* Effectus consuetudinis in republ. libera erat 1) vt si lex deficeret, defectum istum suppleret *L. 32. pr. §. 33. ff. d. t.* 2) Leges abrogabat *L. 32. §. 1. cit.* 3) LL. interpretabatur. *L. 37. §. 38. ff. c. l.* In Monarchia autem 1) defectum Legis suppleret. *arg. L. 11. C. de LL. §. tot. tit. C. quae sit Long. consuet.* 2) Consuetudo lege prior retineret vim Legis *L. 1. C. tit. cit.* Contra vero LL. abrogare consuetudo posterior non poterat per *L. 2. §. 3. C. l. c.* nec interpretari per *L. 1. §. 2. C. de LL.* His itaque bene cognitis facile conciliari possunt, *L. 2. C. quae sit long. consuet. cum §. 11. l. de l. N. G. & C.* de qua conciliatione laborat Pagenstecherus in aphorismis. Nam LL. posteriores derogant prioribus. a)

a) Ita placuit olim statuere; ast re curatius expensa, sequentem in modum distinguo. Aut consuetudinis scientiam habet Legislator, aut non habet. Si adest scientia Legislatoris, valet ut lex noua, vocatur lex tacita, & est vt plurimum vniuersalis. *L. 32. §. 1. ff. de LL.* Et scientia Legislatoris praesumitur, ex diuturnitate temporis & obseruantiae. *L. 35. ff. de LL.* vbi tamen nullum tempus, vt apud Saxones, requiritur, sed tot actus, & tot anni, quot ad Legislatoris cognitionem necessario demonstrandam, sufficiunt. Inprimis autem ad hanc scientiam firmandam prodest, 1) si consuetudo est rationalis. *L. 39. ff. de LL. L. 1. C. quae sit longa consuet. c. f. X. de Consu.* 2) si in contradicção iudicio firmata est *L. 34. ff. de LL.* Sin autem non adest scientia Legislatoris, est consuetudo particularis, nec ut noua lex valet, sed 1) defectum legis supplet, h. e. de iis saltem valet, quae nec imperata nec prohibita sunt, *L. 2. §. 3. C. quae sit long. consuet. L. 11. C. de LL.* neutiquam LL. anterioribus derogat per dict. LL. nec eas interpretatur *L. 1. §. 9. C. de LL.* quia interpretatio authentica & vidualis est instar nouae legis, vid. omnino *c. 5. dist. 1. §. Corvini Jus Cap. Lib. 1. Tit. 1. §. 25.* 2) consuetudo, lege prior, retinet suam vim *L. 1. C. quae sit long. consuet.* quae lex ita explicanda, nisi in noua lege expresse additum, quod nulla contraria consuetudo vltius valere debent. *Autb. Navigia C. de Furt. O. C. art. 218.*

§. XXII.

§. XXII. Ex parte igitur dissentientem video *Ill. Thomafum in nouis addit. ad Hub. pracl. Inft. §. 6.* vbi dicit, confuetudinem vim fuam non habere in Monarchia a confenfu principis. Aft huic opinioni contrariantur tot textus, quorum nonnullos §. praec. exhibet. Interim & ratio *L. 32. §. 1. cit.* postulat, vt principis voluntas & confenfus requiratur ad confuetudinem introducendam. Ibi enim dicit Julianus. *Nam nulla alia ex causa nos leges tenent, quam quod iudicio populi receptae funt &c.* & paulo post: *quare veriffime etiam illud receptum est, vt LL. non solum suffragio Legislatoris, sed etiam tacito consensu omnium per desuetudinem abrogentur.* Nam nulla est diuerfitatis ratio circa LL. siue fiant in Democratia, siue in Monarchia, vbique confensus Legislatoris vel expressus vel tacitus requiritur. Porro *c. l.* pergit vir Illustris: *Confuetudo producit ius efficaciae, & impunitatis, non obligationis.* Id quod iterum nego. Lex enim producit obligationem ergo & confuetudo, quae legem imitatur. Nec adfertum Viri illustri analogiam Iuris pro fundamento habet, taceam ipsas LL. Scimus etenim, id quod semel illicitum, ex continuatione actus non licitum fieri, sed hanc continuationem maiorem poenam procreare. *a)* Rebus igitur suis male consulere, si se diu ita hoc seruasse dicat, quod contra leges, nec non eiusdem ciuitatis membra reliqua, nam si tacitum legislatoris consensum non probare poterit, in poenas omnino incurret.

a) Ex iure notum est ludos mixtos esse prohibitos; quod si igitur quis poenam vellet ea propter auertere, quia diu ludos hos exercuisset, nec non eius conciuces, num gratiam a Principe habebit? minime, sed si tacitum principis consensum demonstrabit, e. g. quia perditum conditione repetere non permittit, aut quia scit subditos esse ludis deditos, & impune id permittit, aut proprio exemplo, quod vult, exponit.

§. XXIII. Dispiciamus num Imperator non admodum eleganter Philosophatus sit in §. *10. 1. cit.* vti eum Vinnius §. *3. supr.* a culpatur, dum distinctionem hanc Iuris scripti & non scripti ab institutis ciuitatum Graeciae deducit. Ego absurdi nil video. Tunc enim inculandus esset, si Vnica consuetudo ius non scriptum conficeret, meliora autem sumus edocti in praecedentibus. Nam probabile est, quod & innuit noster verbis: *fluxisse videtur, distinctionem iuris scripti & non scripti* *a)* originem sumfisse post XII. Tab.

con-

constructionem, quae vocabantur ius scriptum. Quum autem valde obscurae essent, interpretatione forique disputatione opus habebant, quae media iuris prudentia est, atque ius non scriptum, h. e. quod in XII. Tab. non est exscriptum, nec requisita, supra a nobis posita, exquisita habet. Quis igitur Justinianum tam absurdum credat, ut statuisset, Lycurgi leges non scriptum ius mansisse, etsi Tab. XII. essent insertae, aut eius leges non scriptas consuetudines fuisse? Quare totus hic paragraphus nihil aliud vult, quam, quia Romani, omnem publici priuatiq. Juris fontem, Graeciae debent, ut & hanc distinctionem Graecis vsitatissimam inde accersuerint.

*) Nullus dubito, leges non scriptas ante XII. Tab. confectioem adfuisse, ast & denominationem istam cognitam fuisse, nego, sed nouiorem XII. Tab. esse, adfirmo.

§. XXIV. Restat nunc ut diluamus, quae ab aduersariis opponi possunt. Dicunt autem inueteratae sententiae defensores, essentiam legis, scripturam non esse, igitur lex obliget, antequam sit in scripturam redacta. Ast nobis sermo non est de obligatione legis ante scripturam, sed quaerimus an lex ante accedentem scripturam possit vocari lex scripta. Quaestio non est de lege in genere, sed de lege scripta. Concedimus obligare legem ante scripturam, negamus, eam vocari posse legem scriptam, *vid. Pagenst. apb. 17. Lib. 1. l.* Porro dicunt: Lacedaemonii Legibus scriptis vsi non sunt, ast tamen vsi sunt legibus. Respondeo: Hoc ambabus largior, quod vsi sint legibus, quaestio est, an propterea eorum LL. fuerint scriptae leges? quod ipsi negant nobiscum. Nemo negabit eum esse hominem cui deest nasus, ast quilibet negabit eum esse hominem integrum. Porro opponunt, quod consuetudo in scripturam redacta non sit lex. Quod concedere possum, si de scriptura priuata sermo est, uti in Speculo Saxonico & Suevoico, nec ex lege alia non scripta, fit lex scripta, licet accedat priuata scriptura, uti vidimus in edictis praetorum & responsis prudentum. Negandum tamen omnino est, consuetudinem legem non fieri, accedente scriptura publica, nam tunc fit lex, & quidem scripta. Tandem dicunt legem non scriptam, non statim esse consuetudinem. Id quod concedo libentissime, quia plures legis scriptae species vidimus §. 15. *segg.* Contra nego, quod quia lex non scripta non sit consuetudo, ea propter sit lex scripta. Ex his videmus elumbia aduer-

aduersariorum argumenta, quae statum controuersiae non tangunt, ideoque non demonstranda demonstrant.

§. XXV. Frustra tempus terunt, qui nobis obiiciunt §. 9. I. de I. N. G. & C. nec non L. 32. ff. de LL. quippe ad quos textus supra iam abunde respondimus. Nec nos morantur, qui, hoc distinctionis membrum iuris scripti, non omni iuri non scripto opponi, caussantur, quia & Jus Naturae sit ἀρχαὸν, sed solum ei quod longa consuetudine introductum. Nam concedo quod non opponatur omni iuri tam diuino, quo pertinet Jus Naturae, quam humano non scripto, quippe Imperator tractat solum Jus Ciuile, nego autem quod non opponatur omni iuri non scripto ciuili, ut aduersarii volunt, solum laudantes consuetudinem; nam aliud euincit §. 10. I. c. l. & nostra dissertatio in praecedentibus.

§. XXVI. Ceterum L. B. paucis adhuc Te detineam. In tota hac dissertatione nullum Doctorem inuenies, cuius uestigia legerim presse, contra opinionem, quae magno adfensu recepta est, reiectam cernis. Quare ne mihi hoc vitio vertatur a Tua beneuolentia peto; Nam semper quantum potui ad ipsos fontes recurri, quia ad rationem malo quam ad similitudinem viuere. Nec credo quod hocce specimen, quo me multitudini educere volui, telis me opponat, & maleuolentiae quod morderet, ostendat. Interim lubentissime patiar, ut quam magnus mirantium, tam magnus inuidientium quoque populus sit.

Vale.

*****

COROLLARIA.

- 1) Definitio Juris Naturae pr. I. de I. N. G. & C. decidenda & explicanda est, ex opinione Cleanthis, quam exponit Lips. Philos. Stoic. Lib. 2. diss. 16. p. m. 104. ed. Plant. quo & pertinet Senecae: *sapiens quicquid euenit, sciet legem esse naturae.*
- 2) Seruitus oneris ferendi non est seruitus anomala, ut antiquitarum studiosi norunt.
- 3) Primogenitus a post genito, imperfecto iure tantum honorem expectare, non autem exigere potest.
- 4) Primogeniti ius imperfectum extinguitur, si secundo genitus accipit ius perfectum.
- 5) Vasalli & ministri sunt distinctissimi, quanquam hi secundum illorum ius iudicentur.
- 6) Imperii denominatio soli Imperio Romano competit, neutiquam aliis regnis.

E

DIS-

DISSERTATIO HISTORICO - IVRIDICA

DE

VRBANO BENEFICIO.

Vom Bürger = Sehn

RESPONDENTE

LVDOVICO FRIDERICO COBERO, ALTENBURGICO.

HABITA IENAE 1746.

§. I.

QVam arduum sit ad interiora Jurisprudentiae feudal-
 is adyta penetrare, nemo, nisi qui vltimis labris
 saltim istam attigit, ignorat. Nam Stryckianum ex-
 amen aut Longobardorum placita addidicisse, non
 sufficit, sed patria iura delibasse, iuvat. Ast bone
 DEvs! Herculeum, dum hocce meditor, mihi ima-
 ginor biuium, altera pars praebet latam viam, asperam altera, il-
 lam plurimi sectantur, qui putant, inter fomnia hauriri posse Juris
 feudalis dogmata, a Doctoribus, delicias quaerentibus in libellis,
 quorum singulos paragraphos in notulis, insulsis interdum, emen-
 dare coguntur; asperam autem auersantur plurimi, paucissimi
 quaerunt, ob labores grauissimos & arduos. Quodsi enim saltim
 nobis mens est Ius Feudale Germaniae ex antiquitatibus hauri-
 endi, quantae obscuritatis tenebrae sunt discutiendae, partim ex
 obsoleta lingua, partim ex nimio breuitatis compilatorum studio,
 partim ex defectu scriptorum rem clare exponentium &c. pro-
 manantes. A prima igitur iuuentute in id enitendum est, vt la-
 bori isti grauissimo adiuuescamus, & cognitione antiquitatum Ger-
 manicarum, quantum barbaries priorum temporum permittit, imbua-
 mur, vt si facultas detur, ad ipsum culmen ascendere possimus. Hinc
 primus, ni fallor, speciminis loco, quantum in iuuentute, ad studia altio-
 ra destinata, in antiquitatibus patriae profecerim, dissertationem de
 feudis vrbanis Tibi, B. L. offero.

§. II. Antequam ad ipsam rem adgredior, more eorum, quinon
 sublesto studio res tractant, diuisiones & definitiones praemittam, vt,
 quae mens mea sit, postea recte cognoscatur, Varias feudorum
 divi-

diuisiones nemo, nisi qui Cocceii hypomnemata, ob acumen, quod plurimi non ferre possunt, adspernatur, nescit; magno enim studio vir ille illustris eas collegit. Quas inter scopum nostrum imprimis ferit ea, quae feuda in regalia & non regalia, dissecat, haecce autem iterum in nobilia vel plebeia. Plebeia autem commodissime nouam admittunt diuisionem, scilicet in feuda Ciuium & Rusticorum. **Gemeine Bürger und Bauer-Lehne** *Cocc. Hyp. Feud. tit. 3. §. 17.* Feuda autem ciuium *s. Urbana*, de quibus disquirimus, sunt, *vbi Fallsallus de praedio urbano est inuestitus, ut perpetuo in ciuitate seu vrbe maneat, eamque tempore necessitatis pro virili defendat, nec non domino suo adssistat in iudicio circa feuda urbana instituto.*

§. III. Feudum vrbatum ideo nomino, ne ab antiquo Auctoris veteris de beneficiis loquendi more recedam. Alias enim etiam Feudum burgenſe in I. F. Saxonico *a)* & Alemannico *b)* vocatur, & germanice *ein Burg-Lehn*. Olim enim vrbes etiam *Burgen* vocabantur, vnde ciues: *Bürger*. Hodie autem distinctio est inter vrbem *einer Stadt* / & Burgum *s. Caltrum einer Burg* / quanquam quae de feudis Burgenſibus loquantur dicta I. Feudalia, etiam hodie intelligenda sunt de feudis vrbatis. Nam caſtreſe feudum, quod hodie datur ad defendendum caſtrum, idem est ac olim apud Longobardos Feudum Guardiae *c)* & vocatur in literis inueſtiturarum *Burg-Lehn* / ad differentiam *des Bürger-Lehns* / quanquam Doctores res confundunt ob non intellectos textus I. F. Saxonici, & Alemannici. *vid. Cocc. hyp. I. F. tit. 3. §. 50. n. 3. & not. 1.* Differunt autem potissimum obiecto, hoc enim datur ad defendendas vrbes vti ex *def. §. 2.* patet, illud ad custodienda & defendenda castra. Hoc ad heredes transit, illud regulariter saltim est annuum. *1. F. 2. & 4.* hoc est ignobile illud est nobile; plures differentias in sequentibus videbimus. In hoc tamen conueniunt, quod vtrumque sit conditionatum. Vtrumque differt a feudo caſtri, vbi quis caſtrum aliquod in feudum accepit, nam illa sunt conditionata, hoc autem est Feudum proprium, quippe de quo cuiusvis generis seruitia praestantur, imo est & nobile, vide *1. F. 4. §. 3. & 4.* Germanice etiam vocatur *ein Burg-Lehn* *Cocc. c. l. not. 11.* Ab hisce omnibus differt feudum Burgimagistri, feudum plebeium & quidem rusticum *ein Bauer-Lehn* / & est vbi Scultetus *s. Burgimagister* inueſtitur munere publico in rusticos.

Ideo autem vocatur Burgimagiſtri feudum, quia ruſtici in Alemania & a Rheni accolis vocantur *Bürger* / ideo & eorum Scultetus, *Bürgermeiſter Schile. Comm. ad Cod. Feud. Al. c. 151. Eiusd. l. p. p. 1. l. 1. tit. 6. §. 3.* Quare quia in Saxonia ruſtici, *Bauern* vocitantur, Compiler Saxonici Iuris Feudalis c. 78. eos nominat *Burmeiſter* / & eorum feuda: *Geburmeiſterschafft d*).

a) c. 72. ſeqq. vnde ille qui verſionem adiecit latinam, non accurate locutus eſt; dum *Burg*, *Lehn* feudum Caſtrenſe nominat. Nam diuerſa haec eſſe §. praec. monſtrat. vid. praef. Ludovici ad l. f. Sax. §. 9. & 16,

b) c. 136. ſeqq. Eundem errorem errat Schilter in verſione ſua, quem not. praec. notauimus.

c) Conſentit mecum *Ill. Thomaf. in Seleſt. feud. §. 44. de uſu libri Vet. de Benef. & Beyer. Del. I. F. c. 3. poſ. 72. 73.*

d) Aliud feudum etiam eſt Caſtellaniae, quod Schilterus confundit cum feudo caſtrenſi. Nam per hocce accipit aliquis officium aulicum, & conuenit cum Feudo Gaſtaldiae nam ein Caſtellan idem eſt ac ein Hoff-Verwalter, niſi malis pro Feudo Burggrauii habere *Coccej. 7. P. c. 15. §. 25.* vbi Burggravius dicitur Caſtellanus perpetuus & iudex Marchionis.

§. IV. In definitione dixi, praedia vrバナ in feudum vrbanum dari. Quid eſt igitur praedium vrbanum? Ex iure civili facilis eſt Reſponſio, ibi enim ſatis clare demonſtrat Imperator *§. 1. l. de Seru. praed.* omnia aedificia eſſe praedia vrバナ, & ſic tollit vna litura omnes antiquorum ICtorum contentiones, quae in Pandectis reperiuntur a). In noſtra autem definitione praedium vrbanum aeſtimatur ex ſine; omnia igitur praedia quae in eum finem dantur, vt accipiens urbem cuſtodiat, vrバナ praedia vocamus, ſiue ſint aedificia, ſiue ſint alia immobilia b). Nam quanquam expreſſis verbis in legibus antiquis conſtitutum non eſt, quid accipiant in feudum ciues, ex circumſtantiis tamen colligere licet, nihil aliud fuiſſe quam aedificia & quidem frequentiffime, vel arca ſaltem ſuper quam deinde aedificia exſtruebant, vel alia praedia immobilia. Nam ciues urbici erant liberti vel ex illis prognati, & ſibi victum & amiſtum quaerebant operibus mechanicis, & defendebant vrbes, igitur agriculturae ruſticorum, aut nobilium officiis operam dare haud poterant, nec quoad poſteriora haecce valebant. vid. inf. §. 11. n. a. Hinc credibile non eſt, vt Dominus eorum directus eiusmodi eis feuda dederit, quorum cura vel ab operibus ſuis conſciendis mechanicis, vel a deſenſione urbis abſtraherentur. Imo *Wittekind infra §. 12.* citatus expreſſe dicit, quod vrבani milites

l. ci.

f. ciues agriculturæ curam nullam ex instituto Henrici Aucupis habere debuissent. Confirmare etiam nostram opinionem videtur, quod scil. plerumque ædificia in feudum vrbatum data sint, Auctor vetus de beneficiis §. 9. p. 185. & *Ius Feud. Sax. c. 73. p. 250. edir. Ludou. nec non p. 251.* ob verba: oder ob er auf der Burg da er Bürger inne ist etwas Arges thut. Vbi videmus (1) quod ciuis non vt subditus puniatur, sed vt vasallus, (2) quod in vrbe puniatur, quia ciuis ibi est, h. e. habitat ibi tanquam vasallus. vid. & *A. V. de beneficiis §. 5. & 7.* Meamque de ædificiis vrbatis fouisse opinionem Zobelium, patet ex eius versione, vbi sæpenumero post verba: ein Burg-Lehn/ insuper sit verba: Das ein Mann auf seiner Burg hat/ quanquam in fontibus non reperiantur: e. g. c. 72. p. 239. ita dicit Zobel. Ein Burg-Lehn das ein Mann auf einer Burg hat mag er einen andern nicht verleihen noch auflassen/ cum hæc non adiecerat Reppchouius. *It. p. 241. Schweren muß aber der Mann/ daß er es nicht gewußt habe/ da ihn der Herr den Burg-Sitz leihet/ daß sein Gut ein Burg-Lehn gewesen/ ubi iterum in fonte verba: Den Burg-Sitz/ non inueniuntur.*

a) Nam eorum errori non suffragor qui putant Institutiones ex Pandectis esse transumptas. Veritati igitur cedens adfirmo ex mente Imperatoris, Institutiones neutiquam Compendium pandectarum esse, sed illas separatim collectas esse, non ex ff. sed ex libris, quos veteres composuerunt, qui prima legum argumenta continebant, & institutiones vocabantur, vid. *Const. Tanta. de conf. Dig. §. 11.* Et Talpa coeciore sunt, qui Institutiones prælegunt & non vident, vnde collectæ fiat, cum tamen ipse Imperator id dicat §. 6. *proem. I.* Quod autem Imperator corrigat & componat in Institutionibus dissensus in pandectis relatus, patet ex c. §. *const. tanta: Admonuimus, inquit Legislator, eos, vt memores etiam nostrarum sint Constitutionum, quas pro emendatione Iuris promulgauimus & in consuetudine INSTITUTIONVM ETIAM EADEM EMENDATIONE PONERE non morentur, vt sit manifestum, & quid antea vacillabat, & quod postea in stabilitatem redactum est. & hoc vult etiam §. 4. & 5. proem. I.* Hinc fuit, quod Pandectæ vbi Institutionibus contrariantur, neutiquam vt LL. valeant. Exempla habes, præter id in §. supra adductum, §. 25. *I. de R. D. §. 14. I. de legatis &c.*

b) Hoc adfero dissentio a duobus viris Illustribus, nempe a Schiltero, cui nec Illustr. Thomasio suffragatur, & illustri Thomasio ipso, ille feudum vrbatum etiam in annua quantitate putat constituisse, *comment. ad I. F. Al. c. 136.* Nam hac adseritione feudum soldatæ aut cæuenæ aut cameræ confunditur cum feudo vrbano, Thomas, de vsu libri vti, de benef. in Select. feud. §. 15. Nec ob-

stant mihi chartae ibi exhibitae; Loquuntur enim de feudo Castellaniae *vid. §. 3. not. d.* Nec me dimouet charta quam ex *Freberi orig. Palat. adfert Ill. Struu. in Hist. Iuris c. 8. §. 7. not. 5.* Nam satis clare inde demonstrari potest, quod ibi sermo sit de feudo guardiae, imprimis cum & sibi prospexerit ibi Vasallus, ne ex arbitrio domini reuocetur, sed ex feloniam. Hic autem putat feuda vrbana sola aedificia vrbana fuisse *c. h. §. 44.* cum tamen grauissime obstant textus Iuris Feudalis Saxonici & Alemannici *vid. infr. §. 8. seqq.*

§. V. Nec obstant mihi, dum aedificia aut aream ad aedificandum in feudum datam esse dixi, textus alias satis speciosi. Textus est primus in *l. F. Sax. c. 72.* Verleibet ein Burgherr seine Burgt einem andern ganz hinweg / *a)* oder läßt er sie einen auf / der nicht seines Genossens ist / die Burghanne seynd nicht pflichtig / ihre Burgsitze von diesem zu empfaben / noch auch mit dem Burg-Leben an ihm zu folgen / sondern sie sollen es behalten / als vor ihr rechte Leben / von dem sie es zuvor gehabt haben / oder sie sollen damit folgen an den Zerrn / dem es ihr Herr aufgelassen hat / als vor ihr rechte Leben. Und ihr Gebäude auf der Burgt soll man ihnen bezahlen / ob sie auf der Burgt nicht länger wolten bleiben. Ex hoc textu forsitan aliquis sequentia dubia necteret. (1) Quomodo fieri posset, vt aedificia ciuium non ad eum pertineant cui sit vrbs? expresse enim dicitur: Die Burghanne sind nicht pflichtig ihre Burgsitze von diesem zu empfaben u. s. w. (2) Clarissimis verbis demonstratur, quod feuda vrbana retineant Vasalli, etsi aedificia sua aut tollant, aut vendant Domino. Respondeo. Primum argumentum plane est impertinens, ex hoc textu enim non probatur, quod ille, qui accepit vrbem, retineat, ciues autem pertineant ad Dominum priorem, *b)* sed textus hic suauiter conspirat cum nexu Iuris feudalis reliqui, vbi discimus: quod dominus & Vasallus regulariter teneantur ad paria. Quodsi Vasallus feudum suum sine consensu Domini alienat, nihil agit, perditque illud propter feloniam. Igitur & Dominus inuito Vasallo Dominium suum directum alienare non potest, etsi non cadat dominio, contractus tamen est nullus, nisi Vasalli nihil intersit, *Cocc. hyp. F. tit. 7. §. 12.* Loquitur autem noster textus citatus, de casu vbi dominus Vasalli conditionem deteriore facit per alienationem, quia ei inferior est longe, quem de ciuitate inueltire vult. Hinc dicit textus quod
reti-

retineant sua feuda a priori domino. Secus est si pari feudum contredit *per. I. F. Al. c. 138. §. 1.* Quod ad secundam obiectionem attingit, falsissime inferitur ex textu citato, Vafallos in hoc casu feuda retinere & tamen aedificia vendere. Sed sensus genuinus sequens est: Quodsi Vafalli in vrbe morari diutius nollent, sed feuda sua domino renuncient, tunc teneatur dominus aedificia luere parato pretio, aut Vafallis permitttere vt ea tollant. Quem sensum & verbio latina & textus germanicus flagitat. Et hicce sensus etiam conuenit cum eo quod apertissimi iuris feudalis est circa meliorationes feudi. *Cocc. c. 1. tit. 12. §. 4.* Hinc potius ex hoc textu probare possum aream loco feudi datam esse, & aedificia deinde superstruxisse Vafallum, quae deinde naturam acceperint meliorationum perpetuarum. Deslestit equidem a lectione I. Feud. Saxonici paulisper I. Feud. Alemannicum *c. 138.* Ast in dubio inter haec iura nulla statuenda est differentia, quia Jus hoc Alemannicum est nouum & ex priori maximam partem descriptum, vti eruditissimi Historicorum putant. Dissentit *Sebilt. praef. ad Cod. I. F. Al. §. 17.* Imo variantes lectiones, corruptae, & perplexae satis dubium ibi reddunt sensum.

a) Sensum huius periodi, qui recte vult adsequi, euoluat *I. Feud. Al. c. 138.* vbi videbit, quod non disiunctim vera sint haec propositiones, sed coniunctim s. simul sumtae, & lectio forsitan ita erit: Wenn ein Herr seinen Ungenossen die Burg entweder ganz läst oder ihm nur damit belehnet, so sind ic. sensus autem non est: Wenn ein Herr seine Burg ganz (etiam pari) leihet, oder läst sie sin ungenossen.

b) Quanquam nihil etiam tunc absurdi exinde fluere, nam optime fundatum est in iure feudali, quo alius sit Dominus iurisdictionis, alius Dominus feudi, imo & alius dominus eminens.

§. VI. Altera obiectio oritur ex eodem Jure feud. Saxonico *c. 73. p. 257.* vbi sequentia: Wird eine Burg mit Gewalt zerbrochen um Ungerichte/ da der Bürger unschuldig an ist/ er soll seines Burg-Lebens nicht darum darben/ sein Burg-Leben sey auch dies weil sein recht Lehen/ also lange bis dass die Burg wieder werde gebauet / mit Mauren und mit Blencken also ferne / dass man sie mit einen Thor beschützen möge. Eadem verba leguntur in *A. vet. de benef. §. 10. & 11.* Ex his obiici posset, quomodo ciues possent retinere feuda, si aedificia fuissent, diruta vrbe. Respondeo. Ex hocce textu minime fluit, aedificia omnia esse destructa, sed muri saltem atque agerres solo exaequabantur neu-

neutiquam aedificia reliqua, quod non solum ex hocce textu, sed & ex spec. Sax. c. 3. art. 68. iuncto art. 66. adparet. Et, quid si etiam aedificia sint diruta, manet tamen area feudalis. vid. §. praec.

§. VII. Porro ob stare videtur textus pag. ead. c. l. Ob eine Burg und Burg-Lehen nicht in eine Gewalt gehören/ und nach des Herrn Tode andern sonderlichen Herren ledig werden/ und das Burg-Lehen getheilet wird von der Burg/ die Burger folgen ihren Burg-Lehen da es hingehöret/ denn es ist denn ihr recht Lehen/ seyð sic der Burgseßung darab ledig sind. imprimis cum in l. Feud. Alem. c. 146. p. 199. ed. Schilt. sequentia addantur: hört das Burg-Lehen aber zu der Burge/ so muß er auf der Burg mit Rechte sitzen/ oder er verlenret das Burg-Lehen. Hinc sequentes obiectiones fingere possit aliquis, 1) Quomodo alter Dominorum urbem habere possit, ciues alter, quod omnino ex hoc textu sequeretur, si ciuium aedificia feuda sint urbica, 2) Expresse distinguit, dicat aliquis, Jus feudale Alemannicum in loco citato, inter feudum quod ad urbem pertinet, h. e. aedificia, & inter Feudum, quod eo non pertinet, h. e. immobilia extra urbem sita. Ad primam obiectionem quod attinet, nihil absurdi exinde manat, vt alter sit dominus iurisdictionis, alter dominus feudi, imprimis cum textus dicat, quod feuda in posterum Vasalli teneant, tanquam recta, ideo nouus dominus sibi quaerat nouos defensores urbis. Altera oppositio plane est conficta, & neutiquam in textu fundata, nam verba supra citata opponuntur verbis proxime praecedentibus; Das stet an Jme ob er uff der Burge sitzen wil oder nist. Hinc sensus sequens est: Antequam Vasallus dixerit se velle feudum suum tanquam vrbicum a nouo domino recipere, possit illud a priori domino vt feudum rectum petere, nam tunc optio ei relicta est: Ast si semel vt feudum vrbicum acceperit, tunc poenitentiae non sit locus, aut si poeniteat, cadat feudo. adde a. vet. de benef. §. 9. p. 165.

§. VIII. Dixi in definitione quod praeter aream & aedificia etiam alia immobilia in feudum data sint, id quod probo ex textu l. F. Saxonicæ c. 72. p. m. 245. Vom Guthe das des Reiches ist/ mag man wohl Burg-Lehen leihen/ ob wohl die Burg hernach eigen würde. In fonte autem legitur alsi die Burg eigen/ & in editione Augustana alleine sy de Burch eygen. Ceterum hicce textus nec in l. F. Ale.

Alemannico, nec in Auctore Vet. de beneficiis, si recte memini, legitur, nec satis commode adplicari potest ad aedificia vrbana, nec accurata est versio Zobelii, vti ex collatione textuum patet. Porro sententiae meae robur aliquod conciliare possum ex c. 73. p. 253. *I. F. Sax.* Ob der Herr sein Bürger entsagt/ sein Burg Lehn soll sein rechte Lehn seyn/ ohn sein Hoff auf der Burg/ und folget damit auf den Obersten Herrn/ als hieroon gesprochen ist/ und seine Gebäus de soll man ihm g. lden.

§. IX. Stabilire etiam hanc meam opinionem videtur textus *I. F. Sax. c. 77. p. 263.* Vbi haecce: Ist es aber (das Gut) eines Herren eigen/ oder gehöret es zu einem Gottes-Haus/ daraus es nicht kommen mag/ und der Mann damit nicht vorbass folgen mag/ das Gut soll der Mann behalten/ ohn Dienst zu sein Leib u. Hic enim textus si non intelligitur de rebus aliis immobilibus, non aedificiis, in feudum datis, satis sensum concinnum non habet. Nec ad precariam satis apte adplicari potest. Ast secundum *I. F. Alemannicum* facilius conciliari potest eorum opinione, qui sola aedificia, fuisse vrbana beneficia, defendunt, ibi enim loquitur de plane alio casu; *vid. I. F. Alem. c. 148. §. 3. & 4.*

§. X. Adnotavi in definitione etiam finem huius feudi, qui est, vt cuius perpetuo in vrbe maneat, h. e. quamdiu nomen vrbis mereatur *per §. praec. 6.* eam defendat tempore necessitatis, dominoque suo adlistat circa feuda vrbana iudicium habenti. Nam in antiquis *L. L.* feudalibus constitutum est, vt curiae pares iudicent in causis feudorum. Omnia comprobo ex *A. V. de Benef. §. 2. p. 163.* *Vrbani non tenentur seruire domino, sed in vrbe debet morari & contra aduersitates eius eam tueri, & vrbanas sententias inueniat dum dominus egeat.* Clarius loquitur *Ius Feud. Sax. c. 72. p. 244.* Von Burg-Lehen ist der Mann nicht pflichtig seinen Herrn zu dienen/ weder zu Hoff noch zu Heersart/ sondern allein auf der Burg soll er bleiben/ und dieselbe helfen beschützen und bewahren/ aufs beste er kan/ wenn es vonnöthen ist; Er soll auch seinen Herrn rechtens verhelffen/ zu Burg-Lehn recht/ mit Urtheil zu finden/ aufs beste er kan. idem dicit etiam *I. F. Alem. c. 139. §. 1. & 3.*

§. XI. Visa & expensa definitione, ad origines horum feudorum peruenio. Quanquam expressis textibus determinare haud possum quo tempore exorta sint feuda haecce, coniecturis tamen in-

dulgere licebit in hac incertitudine. Nam quem fugit officiantia scriptorum germaniae antiquorum, qui scripta fabulis anilibus & commentis abturdis onerarunt, nihilque ornamentis illis conciliare rebus politicis & necessariis studuerunt. Et quomodo aliter euenire potuit, cum monachi moenibus cincti, imperiti, & superstitiosi in studium historicum incumberent. Hinc statuo Feuda urbana ante ciues & vrbes non existisse? quando autem ciues & vrbes ortae sint, nouam discussionem meretur. Hoc vno eodemque tempore non euenisse nullus dubito. Sunt autem *ciues, homines, qui ob defectum praediorum ruralium agricultura vacarunt, & mercaturae aliisque artibus mechanicis, inter ciues bodienum vstratis, operam consecrarunt, segregem vitam liquerunt, & in vnum locum se consociarunt.* Tempus ex quo isti homines exorti sunt, ad punctum determinari haud potest, post introductionem autem in Germania Christianam religionem id factum esse, regnantem Clodouaeo Magno, adfirmare licet. Nam nescio quam superstitionem inculcauerat laicis clerus, vt seruos manumitterent, ne libertas christiana aliquid detrimenti capiat, ac si illa in libertate externa confisteret. Interim hie error fascinauerat dominos, vt mox existeret populus libertorum. Hi duplicis generis erant, vnum rusticorum, alterum ciuium. Illi antea fuerant homines proprii qui aliquam glebae partem tenebant, hi ex seruis prodibant nihilque proprii habebant Tac. de M. G. c. 25. Igitur variis artibus mechanicis vitae necessaria quaerebant, quibus artibus iam erant tincti. Lehm. chron. *Spir. L. 3. c. 19. & L. 4. c. 14. Thomaf. Sel. Feud. de lib. Vet. de benef. vsu §. 15. a)*

*) Sermo nobis est de germania magna, in Germania autem secunda ciues & ciuitates a Romanorum instituto olim iam florebant. Germanorum ciuium autem originem ex seruis ideo deriuo; (1) Quia antiquissimis temporibus tria saltem hominum genera, ante religionem christianam in germania dilatata, cognita fuerunt. Nimirum primum fuit NOBILIVM, secundum INGENVORVM, tertium LITORVM. Isti constituebant nobilitatem superiorem, den hohen Adel, illi inferiorem, den nieden Adel, hi erant serui & homines proprii, vid. Eccardi Leg. Sal. in not. p. 30. vid. Capit. Car. M. de part. Sax. Nithardus L. 4. (2) Quia serui operibus mechanicis soli dediti erant, quae nunc callent ciues. (3) Serui Germanorum nullam terrae partem propriam possidebant, nec vllam acquirere poterant, quippe militiae incapaces, nec ciues nostri regulariter agricultura se inquinant, aut rem domesticam tractant, tanquam mercaturae aliarumque artium impedimentum. Spelman. in Gloss. citatus a Schilt. in I. P. T. 1. L. 1. tit. 6. §. 3.

§. XII. Circa vrbiu exstructionem iterum distinguenda est germania secunda a nostra germania magna, in illa nec non ad Rheni

con-

confinia vrbes exstruxerunt Imperatores Romanorum aut horum exemplo alii huius tractus incolae excitati sunt. In Germania autem magna, a Romanis non laessita, vrbes condidit Henricus Auceps. Hunnis enim in illa debacchantibus, oras & regiones deuastantibus, germanisque sub iugo tributi sudantibus, fortissimus Imperator, ad repellendos hostes, vrbes conficere coactus est, *Wutckind. p. 639. ap. Meibom.* Feuda igitur urbana natales debent bellis intestinis, siue ab hostibus exteris in uisceribus germaniae excitatis, siue ab ipsis ciuibus per diffidationum rabiem; quae omnino exitio germaniae fuisset, nisi specialis DEI prouidentia regimen & maiestatem germanorum, in Austricam domum, seminarium prudentissimorum aequae ac gratiosissimorum Imperatorum, contulisset.

§. XIII. Quod ad seruitia huius feudi attinet, sunt ista determinata, nec tenetur eiusmodi Vasallus domino adfistere in bello, aut Domini pompam sequi aulicam, sed solum ea obseruat, quae exposita sunt supra §. II. Hinc sequitur, vt feuda ista urbana sint conditionata, ideoque impropria. Nec potuit hisce, a quibus excluditur, interesse, quippe Clypeo plebeio adscriptus, quod Clypeum locum non inueniebat inter militiam aut aulam germanorum pristinam. Nec ab vrbe ciues abesse poterant olim, ob perpetuum diffidationis metum, ne vrbs ob ciuium absentiam indefensa relicta maneat.

§. XIV. Speciale quid etiam habebant feuda urbana circa subinfeudationem, quae locum in illis non inueniebat, ob §. I. *A. Vet. de benef. C. 72. p. m. 239. I. F. Sax. &c.* Rationem addit Illustris Thomafius, quia feudum urbanum vltimum teneat clypeum, quicumque autem feudum accipiat ab altero, gradu, h. e. clypeo, fit eo inferior per *Spec. Sax. L. 3. art. 65. Spec. Suen. c. 8. l. F. Al. c. 96.* quia igitur Vasallus urbanus iam vltimum Clypeum tenet, impossibile sit, vt inferiore habeat. Addi & posset haec ratio, quod inhabilis fiat ad obeunda seruitia *Cocc. H. l. F. tit. 7. §. 8. Thomaf. de usu A. vet. de benef. §. 15.* Dicit tamen, *A. vet. de benef. §. 1. In secundam manum non descendit urbanum beneficium, nisi tantum si urbanus alicui beneficium concedat. &c.* Igitur Auctor ille mox adfirmat, quod antea negauerat. Ast rectissime respondit *ill. Thomaf. c. l. §. 45.* ibi verba: *nisi tantum si urbanus alicui beneficium concedat,* non intelligenda esse de subinfeudatione, sed de alia quadam concessione, e. g. in vsum fructum, ego potius addo in emphyteusin vel censum, ob rationem se-

cundam in h. §. propositam, & haecce patent ex *l. F. Sax. & Alemann.* Ast quid si de facto alienauerit & in subfeudum concefferit beneficium suum vrbatum? tunc interueniente iussu Domini intra Sex septimanas reuocare tenetur, si autem est negligens amittit feudum. Sin autem moriatur antequam feudum repetat, ille, qui a defuncto accepit feudum & per praescriptionem adquisiuit, intra annum petit a Domino feudi inuestituram. *per Ius Feud. Sax. c. 72. p. 241. §. Stirbt denn der Bürger ehe dis geschehen ist c. 2)*

*) Notabiliter etiam quoad hoc vltimum membrum differt *Ius Feud. Alem. c. 136. §. 2.* a *Iure Sax.* in §. citato, vbi videtur adserere consuetudinum feudalium compilator, quod ad praescriptionem feudi vrbani requiratur spatium anni atque diei, id quod etiam affirmat *Schilt. in Comm. ad b. l.* Interim si textus ita explicandus est, vti vult *Schilterus*, notabilis est etiam differentia feudi vrbani a reliquis feudis quoad praescriptionem.

§. XV. In successio- num materia a reliquo iure feudali non discrepat. *l. Feud. Sax. c. 72. p. 273.* quanquam differat a praetorio edicto de ventre in possessionem mittendo vti adparet ex *l. c. p. 243.* nec non *l. Feud. Alem. c. 137. Spec. Sax. L. 1. art. 33.* Specialia autem multa occurrunt circa modos finiendi feudum. Duas tantum causas adfert *A. Ver. de benef. §. 6. & 7.* ex quibus Dominus cum Vassallo ad feudi amissionem agere possit, nempe: *si vrbatus contra eum (Dominum) perfide egerit, aut vrbem in necessitate non protegerit,* (protexerit volebat *A.* dicere) addit tertiam causam *l. F. Sax. c. 73. p. 249. & Ius F. Alem. c. 143. si castrensis contra castrensem agit, quod ipsum de feudo suo castrensi calumniatur oder ob ein Bürger uff den andern claget! daß er Ime unrecht tüge um sin Burg Lehen.* His tribus sub casibus omnes reliqui continentur, qui deinde speciatim enarrantur, e. g. si in subfeudum dederat feudum suum vrbatum, & intra sex septimanas non reuocauerat, cum in hoc casu, secundum ius commune amiserat feudum suum, vt ei nullum reuocationis tempus concederetur. *l. S. F. c. 72. p. 239. §. Leihet er aber sein Burg Lehn hinweg.* Alius casus occurrit apud *A. Ver. de benef. §. 9. & in l. F. S. c. 73. p. 251.* si scil. Vassallus vrbem deserat, nec reditum intra sex septimanas paret, a decreto domini, tunc feudo exiuit cum in aliis feudis anni spatium concessum sit *vid. §. 18. seq.* Porro si in causa fractae ac demolitae vrbis sit, *arg. §. 10. A. Ver. de benef. & c. 73. p. 253. §. wird eine Burg mit Gewalt*

walt zerbrochen *ic.* *I. F. Sax. adde Spec. Sax. L. 2. art. 71.* ob diffidationes iniustas, quibus dominum premit, aut denegationem fidelitatis. *I. F. Al. c. 149. A. vet. de benef. §. 15. I. F. Sax. c. 77. p. 263. S. Ob der Mann dem Herrn absaget ic.* alium casum lege in §. 8. *Aut. Vet. de benef. Ceterum & dominus perdit dominium directum, si feuda Vasallorum inminuere vult. c. 72. p. 241. S. Der Herr mag auch seine Manne Lehen ic.* *I. F. Sax.* Item si iniustis diffidationibus Vasallum obruit. *A. Vet. de benef. §. 15. & I. F. Sax. c. 77. p. 263. s. Entsaget auch der Herr den Mann ic.*

§. XVI. Quoad iudicia obseruanda etiam quaedam sunt. Locus iudicii erat vrbs ipsa, vbi sub dio instituebatur ac finiebatur valuis apertis omnis processus, *vid. A. Vet. de benef. §. 5.* Moris enim olim erat vt omnia iudicia peragerentur Ioue aperto *Lehm Chron. Spir. L. 2. c. 30. in fin. & c. 31.* Imo & regni curiae, *Coc. L. Publ. c. 3. sect. 6. & 7. §. 88. seq.* Et ante gliscentem religionem Christianam etiam templa locum iudicii praebant, quod prohibuit deinde Carolus M. *Lehm. c. 1.* Hinc & in *I. F. Sax.* prohibitum est ius in coemeteriis dicere. *c. 73. p. 249.* **Winnen gebundenen Tagen und in allen Städte, ohn in Kirchhöfen mag der König sein Lehn Recht wohl halten.** Personae iudicium constituentes sunt iudices & adfessores. Iudex est dominus directus, Adfessores sunt ciues feuda vrbara tenentes, alii Vasalli non admittuntur. *A. Vet. de benef. §. 2. & 3. I. F. Sax. c. 72. p. 245. §. Er soll auch seinen Herrn Rechtens verhelffen zu Burg-Lehen-Recht mit Urtheil zu finden, aufs beste er kan / & paulo post, es mag aber niemands gezeige seyn / noch Urtheil sprechen / er habe den Burg-Lehen von dem Herrn ic.* Res in iudicium hocce deducendae sunt lites de feudo vrbarano, neutiquam de aliis feudis *conf. §. 15. praec. A. Vet. de benef. §. 4. & I. F. Sax. c. 72. p. 247.* Also auch vor Burg-Lehen Gerichte kan man auch keine andere Lehns-Sachen richten. Citatio debet fieri vel per ipsum dominum vel per eius nuntium oretenus. *vid. I. F. Sax. c. 73. p. 251.* **Ob der Herr sein Bürger Tagedinget um dieser Schuld eine zu Burg-Recht / er selber / oder sein Bothe soll ihn kündigen das Tageding ihm selber ic.** confer & Versionem latinam quam ex Goldasto exhibet Ludouici *c. 39. §. 6.* Testes sunt ciues feudum

urbanum habentes. *A. V. de benef. §. 3.* excepto domino contra Vassallum, & Vassallo contra Dominum & cognato contra cognatum *I. F. Sax. c. 72. p. 249.* Es mag auch niemand wegern u. Diffidationes etiam licitae erant legitimo modo institutae inter dominum & Vassallum. *I. F. Sax. c. 77. p. 293. & A. Vet. de benef. §. 16.*

§. XVII. His expensis facili negotio solvere possumus, quid sibi velint Feudorum compilatores phrasibus alias satis obscuris. *I. Semper in Jure F. Sax. distinguitur Feudum urbanum a Feudo recto. c. g. p. m. 243.* sondern sie sollen es behalten als vor ihr recht Lehen u. p. 253. recht Lehen und Burg-Lehen mag ein Mann mit einer Belehnung empfangen / also daß er beyder Belehnung sonderliche Gesserg habe *seq.* Hos textus vno eodemque modo explicare nefas est. Vltimus textus ita vult explicari, Vassallus in vno inuestiturae actu & feudum urbanum, quod est (1) improprrium, (2) plebeium, (3) carens iure feudali communi, *a*) & feudum sex prioribus clypeis innexum, quod est (1) feudum proprium s. rectum (2) aut saltem nobile, (3) gaudens iure communi, possit accipere. Prior autem textus plane ab hoc sensu alienus est quod exinde patet, quia mox ex urbano fieri feudum rectum, & ex recto urbanum dicitur *p. m. 253.* absurdum autem esset ex feudo nobili fieri urbanum & vice versa, mutatis saltim locis, quibus haec feuda continentur; nec credibile est, vt Vassallus plebeius, mutato ita feudo suo, in acie comparere potuisset, nobilitate destitutus. *b)* Igitur textus hosce ita explico, vt feudum rectum ideo dicitur, quia non amplius tam angustis conditionibus sit circumscriptum vt alias urbana, sed vt alia seruitia praestare teneatur, a quibus plebei non prohibentur, & vt iudicetur secundum ius feudale commune quatenus ad eum adplicari possit. *c)*

a) Id quod patet ex *speculo Sax. L. 1. art. 3.* Und als die Christenheit in der siebenden Welt keine bescheidene Zeit weiß, wie lange sie stehen soll, also weiß man auch nicht an den siebenden Schild, ob der Lehn oder Heerschilts recht haben möge. *Iisdem verbis & vtitur Ius F. Alem. c. 1. §. 2.* addit tamen sequentia. Die Könige hant es also geseht Wer (nüt) mit dem Siebenden Heerschilte zu tünde habe der soll Lehn-Rechts darben. Ex quibus textibus sequentia probantur:

(1) Versionem latinam speculi Sax. plane alienam esse a sensu Auctoris, ita enim ibi legitur: *Sicut autem de fine septimi seculi aetatis ecclesiae est incerta: sic dubium est, hic existat nec ne.* Nam nequitiam dubitat speculi Auctor an existat Clypeum septimum (absurdum alias fuisset iura eius exponere in I.

Feu-

Feudali, quia non entis nulla sunt praedicata) sed dubitat saltem an vnuquam iisdem iuribus frui possit, quibus reliqua sex priora clypea, quod optime obseruat Schilter in versione I. F. Alem. & in Commentario ad h. l. p. 40. seqq.

(2) Quod septimum Clypeum quidem existat aut non vtzur iure communi sed speciali. Est autem mihi ius commune quo fruuntur clypea Sex priora, nevtiquam autem Longobardicum, quod alias hoc nomine venit. Speciale voco, quod exponit A. Vet. de beneficiis sub rubrica feudi vrhani, & I. S. F. a cap. 72.

(3) Quod si vocabulum: *nist*, non sit irreptitium in iure feudali Alemannico, exinde probari possit, quod septimum clypeum plenarie referatur inter clypea; Is autem saltem iure feudali careat, qui nullo clypeo fruatur. Aut si irreptitium est, tamen ex inde adparet, quod clypeum septimum saltem iure feudali communi, quod vocamus, destitutum sit.

b) Nisi eorum hypothese sequi velis adfirmantium feuda nobilia, si a summa quadam potestate conferuntur, plebeium nobilitare. Aut ab illis dissentio. Nam si factum alicui tribuo, probare tencor 1) quod potuerit id facere, 2) quod etiam voluerit. Qui autem asserunt, summa a Maiestate, si feuda nobilia dentur, nobilitatem conferri, id exinde probant, quia ius nobilitandi habeat. Hac adfertione nil nisi posse probarant, velle autem est adhuc in dubio. Reperunt; eo ipso dum feudum nobile dat, voluit nobilitatem dare, Respondeo diuersa sunt, feudum nobile dare & nobilitatem concedere, eo ipso die feudum nobile dat, voluit id dare, amplius nil sequitur, aut quod etiam nobilitatem dederit, non ex litteris inuestiturarum de nobili feudo probandum; sed ex litteris specialioribus, causas nobilitatis continentibus, *Adel Briefen*, firmandum; nobilitas enim est speciale Imperatoris beneficium, Et singas aduersariorum hypothese veram esse, tamen nondum scrupulus omnis est sublatus circa ea quae in §. tractamus, remanet enim adhuc illud absurditatis, quod feudum nobile & non nobile aestimetur ex loco vbi sit situm. Confer omnino Schilteri Commentarium ad Jus Feud. Alemannicum ad rubricam §. 18. & 19.

c) Nam vrbe demolita absurdum esset Vasallum adstringere vt ibi maneat, aut eam defendat, contra plura feloniae genera potest committere &c. sententiam hancce & confirmant ea, quae exhibentur sequenti §. 19.

§. XIX. II. Declarare possumus textum *I. F. Sax. c. 72. p. m. 241. §. thut er es aber mit unrecht, so mögen die Manne ihr Lehen, die ihnen der Herr zu Schaden also aufgelassen hat, an den obersten Herren sinnen & vti loquitur I. F. Al. c. 136. §. 3. Kein Herre mag sin Mann Lehn gemedern mit redhte.* Textus hi loquuntur de casu vbi dominus Vasallorum feuda recta mutare vult in feuda vrhana, dicit ideo auctor dominum Vasallos iniuria adficere, quia imminuere velit eorum feuda. Quae ritur igitur quae nam sit ista imminutio? Respondeo multiplex est, 1) quia feuda reliqua sunt propria, in sensu nimirum vario, exposito §. praec. feuda

feuda vrbana sint impropria. 2) Feuda vrbana non possint dari in subfeudum. 3) Absens amittat ea intra sex septimanas, reliqua autem intra spatium anni *I. F. Alem. c. 81. Sz. seqq.* 4) Cuius semper in vrbe latitare teneatur, 5) In causis saltim vrbanis esse testis possit. &c.

§. XIX. Tandem & III. adparet quid sequentia verba velint, quae in *I. F. Sax. c. 72. p. 224.* leguntur. **Vor ieglichen andern Lehn-Gericht, mag iederman wohl Urtheil sprechen/ und auch fiber den andern Gezeugen seyn/ der da rechte Lehen hat/ so er am Heerschild vollkommen/** Phrasis enim: **so er am Heerschild vollkommen/** significat, quod non sufficiat vt possideat feudum rectum, sed vt insuper nobile sit, requiratur. Feuda igitur vrbana nec non reliqua plebeia non esse perfecta, h. e. nobilia, textus nos edocet; Ratio: quia in plerisque a sanctione Iuris Feudalis communis recedunt, angustioribusque terminis continentur, *vid. §. praec.*

§. XX. Excussis, quae ad originem & naturam vrbani feudi pertinent, dispiciendum est, cur ista feuda desierint, adeo, vt plerisque in locis nec vola nec vestigium supersit. Tres causas, in hoc studio princeps, Thomasius, allegat §. 44. *de libri vet. de Benef. vsu, in sel. Feudalibus.* Nimirum 1) quia iam tempore compilationis iuris Saxonici dubitatum non solum fuit, an septimus clypeus vtatur iure feudali, sed & in iure Feudali Sax. aperte sanctum est, quod clerici, mulieres, rustici & mercatores carere debeant iure feudali, i. e. quod nec feuda dare, nec accipere possint. 2) Quia antiquis temporibus in germania Masculi etiam in allodiis soli succedebant, & adeo ratione successione parum intererat, vtrum bonum aliquod pro feudali an allodiali habeatur. 3) Quia successu temporis vtilitas ciuitatum & augmentum commerciorum postularunt, vt ciuibus liceret aedes suas pleno iure in alios transferre, quae etiam allodiorum qualitas est, qua a feudis fecerni solent. Ast pace viri Illustris dictum sit, hasce rationes non probabiles, imo plane falsas esse. Quod enim ad primam rationem attinet, non dubitatum est an vtatur iure feudi aliquo septimus clypeus, sed dubium est, inquit compiler, vtrum in posterum eo iure gaudebit ac reliqui clypei sex priores, nec ne. Absurda enim fuisset dubitatio alias Auctoris Speculi Sax. & Jur. Feud. Aleman. si de omni iure dubitassent, & tamen aliquod deinde de feudis clypei septimi exposuissent

sent. *vid. §. 17. not. a.* Quod autem ad *I. F. Al. c. 1. §. 4. A. Vet. de Benef. §. 4. &c.* attinet, vbi clerici, mulieres, Rustici, mercatores &c. a iure feudali accentur, id saltim explicandum est de iure nobilium perfecto, vti explicat *Schiltner in Com. I. F. Al. b. l. nam si de omni iure intelligenda sint haecce, superuacanea fuisset dispositio de feudis vrbans, quae mercatores & ciues accipiunt.* Accedit quod textus etiam commodius ita explicari possit. In feudis eiusmodi homines regulariter non succedunt; ea autem originarie adquirere posse, nudibi prohibitum. *vid. §. 5. c. 1. I. F. Al. §. 5. A. Vet. de benef. I. F. Sax. c. 2. &c. adde & Cocceii Hyp. I. F. tit. 4. §. 8.* Imo hodie omnis disputatio est inutilis, dum rustici & ciues feuda adquirent, hinc rationem Viri summi plane nil probare videmus. Non maioris ponderis membrum est alterum, vbi ex aequali in allodiis & feudis successione finem feudorum vrbano accersit. A vero enim 1) abest haecce thesis, magna omnino differentia inter feudum & allodium successione olim etiam cernebatur, in hoc equidem conueniunt, quod vtraque ad masculos solos transferatur, differunt autem: illa a dispositione vltimi defuncti non dependet, secus autem haec, illa successorem, haec heredem efficit. Ille non tenetur aes alienum soluere, hic autem ad hocce onus subeundum adigitur. 2) Diu iam receptum erat Ius Romanum & successio in allodiis Romana, antequam feuda vrbana probabiliter desierunt *vid. §. seq. membr. 1.* Tertia Thomasia ratio petita est a mercaturae vtilitate. At ego nullam vtilitatem video posteaquam fratres & sorores aequales in hereditate partes faciunt, secus ac olim, & heredes tenentur aes alienum soluere &c. plura *vid. §. vlt.*

§. XXI. Quia igitur mox allatae rationes non adaequatae factis videntur, aliae probabiliores substituendae sunt. Dixi in §. 12. feudorum vrbano originem petendam esse ab intestinis bellis & diffidationibus olim consuetis, hinc probabile est, quod 1) posteaquam haecce bella cessarunt, etiam feuda eam in causam data, sensim sensimque deinde exoleuerint. Bella autem ista desierunt post publicatam, a Diuo Maximiliano I. pacem publicam. Accedebat 2) vsus & receptio Iuris Feudalis Longobardici in Germania, cuius amore adeo ducebantur nostri, vt iura patria obliuioni traderent, & peregrina vnice amplecterentur, ista autem iura feuda vrbana ignorabant.

rabant. Hinc 3) nata est magna apud Magistratus ignorantia, vt ne nomen vr bani feudi illis cognitum esset, quia consuetudines germaniae feudales nec legerant, nec viderant. Et tandem 4) Magistratus ciuicus colligebatur ex hominibus rudibus nullaue eruditione tinctis, hi saltem quod aequum illis videbatur arripiebant, nec patria, nec peregrina iura cognita habebant; olim equidem ante receptum Jus Romanum & Longobardicum, etiam magistratum gerere poterant, qui nunquam in studia incubuerant, quia quilibet ex plebe patria iura non scripta tenebat. Ast hodie dum alia rerum facies, omnino ciuitas vitio non caret, si imperiti Iurium sartores, sutores, vini adulti caupones & alii eiusdem furfuris homines supremos magistratus fasces obtinent.

§. XXII. Ast quid detrimenti cepimus, obiiciet aliquis, feudis vrbanis sublatis? re, quae parum vtilitatis adfert, facile carere possumus? Lustrabimus igitur quid detrimenti inde acceperit 1) Dominus directus & territorialis. 2) Ciuies ipsi. Quanquam hodie diffidationes non metuendae, alia tamen bella neuitquam euitari semper possunt defensiva. Tenentur equidem ciues vt subditi, ad defensionem vr bis, curatius tamen 1) formari possent in artibus bellicis tanquam Vasalli, quia neuitquam istas subterfugere possint, aut praefectis militiae sese opponere pertinaciter, vti hodie fieri adsolet, ob metum feloniae. 2) Locupletiores haberet ciues, si feuda adhuc possiderent, quippe a quorum successione remouentur feminae. Nec tam negligenter res suas tractarent aut oppignorationibus, heluationibus, venditionibus &c. bona dilapidarent, vt ad incitas redigerentur, ob feloniae metum 3) Domino aperirentur feuda vel per mortem vel per feloniam 4) Dominus semper de bonis, moratis & diligentibus ciuilibus prospicere sibi posset in noua inuestitura, reliquos vt inutilia pondera excludere. 5) Pacis tempore ab illis exigeret adham, missis tamen tributis &c. Ex hisce facile colliguntur commoda ciuium 1) semper haberent vnde suam sustentationem peterent, quia deuoluta ad illos hereditate, sorores & creditores excluderent, qui saepenumero spem hereditatis interuertunt 2) Gula abstinere cogentur, quia Vasallis sine consensu Domini non satis tute pecunia creditur, hinc cessarent oppignorationes & venditiones inconsideratae. 3) Citius ad aliorum hereditates peruenirent, quia cognati & feminae excluduntur, & cetera.

DISSE-

DISSERTATIO IVRIDICA
DE
REO IN PROCESSU INQUISITORIO NON
CONVICTO IN EXPENSAS NON
CONDEMNANDO.

HABITA IENAE 1727.

RESP. CHRISTLIEB STVRMIO, DVC. PRAEF. EISENB. ADVOC.

CAP. I.

DE
IUDICIO CRIMINALI IN GENERE.

§. I.

Liceat mihi, de materia quadam Processus inquisitorii disceptanti, pauca monere de Processu Criminali in genere. Quamquam enim leuia sunt & satis nota; minoris tamen connexionis causa ea haec adponere iuuabit. Duplici igitur modo peragitur Iudicium Criminale, vel inquisitorie vel accusatorie. Hic modus tractatur vel per Processum Accusatorium in specie sic dictum, vel per Bannitorium *den Achts-Proceß*. *Gribner. Princ. Proc. Lib. 2. cap. 10. §. 2. & 3.*

§. II. Accusatorius in specie ita dictus vocatur, quando, obseruato procedendi ordinario modo, reus accusatur & poena criminalis Bannum non tangens, ab Accusatore expeditur, *L. fin. C. de accus. & Ord. Crim. art. 89.*

§. III. Quapropter Libellus solemnis, ordinaria & solemnis Litis Contestatio, Probatio, ac Reprobatio, & denique sententia requiruntur *Gribner. Princ. Proc. d. 1.*

§. IV. Quamquam olim variis solemnitatibus obseruatis instituebatur, quo pertinet Inscriptio ad aequale supplicium sustinendum, si delictum non probasset accusator, *L. 7. ff. de accusat. & inscript.* Nostri tamen moribus clara saltim atque perspicua facti commemoratio, descriptioque temporis patrati delicti requiritur, adnexo generali petito poenae *Dn. Mencken Tract. Synopt. Proc. disp. II. §. 3. 199. &*

52 DE REO IN PROCESSV INQUISIT. NON CONVICTO

Libellum vel in scriptis vel oretenus proponere, in arbitrio accusatoris est *Ord. Crim. art. 89. & L. 6. ff. de accus.*

§. V. Infrequens autem hodie instituitur Processus Accusatorius, ob difficillimum onus probandi & periculum restituendarum expensarum *B. Stryk. Introd. ad Prax. for. cap. 1. §. 10.* Omni itaque Studio adlaborant, qui crimen inultum esse nolunt, vt animo denunciandi nequitiam vero accusandi delicta patefaciant iudici. Hac lucrantur Cautela id, ne incidant in poenam accusatoris, & potius iudicem adigant criminalem, vt vi officii inquirat, sumtusque erogat necessarios.

§. VI. Processus autem Bannitorius *der Achts. Proceß* dicitur, qui ad poenam Banni, contra delinquentem atque contumaciter emanentem vel fugitium praecipue istituitur. *Recess. Imp. de anno 1645. §. 36. Aur. Bull. cap. 14.*

§. VII. Diuiditur in Bannum Imperiale & Prouinciale, per istud in toto imperio indignus declaratur iuribus ac acquisitis bonis, hoc autem certi territorii Jura & *ibi sita bona adimit*, quo pertinet Bannum Saxonicum, quod iterum est vel Superius vel Inferius *Dn. Berger oecon. Jur. Lib. 4. Tit. 33. ib. 2. Dec. Elect. Sax. Nou. 77.*

§. VIII. Instituitur quoque, ad petita vel Accusatoris vel Procuratoris Fisci, coram competente Iudice.

§. IX. Ab his differt Processus Inquisitorius, qui subsidiarius est, & instituitur toties quoties cessat Accusator, qui crimen Accusatorio Processu persequi gestiat *Dn. Mencken Tr. Synopt. Proc. Diss. II. §. 9.* Inde

CAP. II.

DE

JUDICIO INQUISITORIO IN SPECIE ET DE REO IN
PROCESSV INQUISITORIO NON CONVICTO IN EX-
PENSAS NON CONDEMNANDO.

§. I.

IN vsu fuit non solum Processus Inquisitorius ante Constitutio-
nem Criminalem Imperatoris Caroli V. teste *L. 1. C. de Custod.
reorum. L. 13. ff. de officio praesid. & cap. 24. X. de accus.* Sed & in Consti-
tutione Criminali ipsa expressis verbis adprobatur *art. 219. in medio &
art. 214. per verba; Wo der Beschädigt nicht peinlich klagen wolle;*

10

so soll dennoch die Oberkeit den Thäter nichts desto weniger von Amtes wegen rechtsfertigen/ und nach Gelegenheit der Person/ und Ueberführung straffen lassen. Hunc Procellum & in foris Saxonicis locum inuenisse, probatur ex *Resol. Grau. Elect. de anno 1609. §. 5.* nec non *Ord. Prov. de anno 1555. Tit. von Unkosten der peinlichen Rechtsfertigung.*

§. II. Est itaque Processus Inquisitorius, quando iudex vel ad instantiam denunciantis, vel propter rumorem, qui percrebuit, firmum, in delictorum grauitatem, veritatem, & auctores, absque Processus solemnitate inquirat, & ex officio poenas iniungit, ne delicta maneant impunita. *Carpzov. Inqu. und Achts-Proceß praelim. p. m. 2.*

§. III. Suscipitur igitur Processus Inquisitorius vel ob Denunciationem, quae in vernacula **die Käge** dicitur, ubi iudex ad inquirendum imploratur, vel ex officii potestate ob famam, quae manauit, haud obscuram.

§. IV. Ista denunciationes sunt vel voluntarie, vel necessarie. Illae a quolibet ex populo, cui, ne impune maxima delicta dilabantur, cordi est, suscipiuntur. Hae a necessario Denunciatore, cui hoc munus a summa potestate iniunctum, vocaturque **der geschwohrne Käge Meister**/ peraguntur.

§. V. In omnibus hisce Inquisitionibus sumtus necessarios subministrat Fiscus, vsque dum inquisitus aut executioni demandatur aut absoluitur.

§. VI. Demandatus Inquisitus executioni aut inops est aut diues. Si aere non indiget, ex bonis Inquisiti restituntur expensae Fisco, quando poena arbitraria punitur *Carpzov. Inqu. und Achts-Proceß Tit. 14. art. 1. §. 4.* In mortis autem supplicio & Corporis afflictiua poena, **so auf Leib und Leben gehet**/ a restitutione expensarum est immunis, quae thesis fouetur praesertim in Saxoniam per *Gloss. Germ. in art. 34. Lib. 2. Land-Recht n. 4. ibid. Mit dem Tode wettet man zugleich dem Richter/ und büffet dem Kläger.* Cum qua Glossa conuenit *Carpzov. Part. 3. qu. 138. n. 2.* Hanc sententiam valde Juri Ciuili communi contrariam esse, scite ostendit *Anton. Matth. 48. de criminibus Tit. 15. c. 4. & B. Lynker Discept. for. Cent. 4. resol. 359.*

§. VII. Sin vero inopia laborat, distinguendum: aut tali inopia

54 DE REO IN PROCESSV INQUISIT. NON CONVICTO

laborat, vt bona eius vix quantitatem 50. Florenorum attingant, aut hanc quantitatem exsuperant.

§. VIII. Priori in casu receptissima est opinio, si iureiurando adfertio confirmauerit paupertatem, Fiscus expensas subministrare teneatur *Carpzou. Inqu. und Achts. Process. Tit. 14. art. 2. §. 2. & fundata est in Ord. Proc. Sax. Rec. Tit. 1. §. 14. & Ord. Proc. Altenb. Part. 1. c. 3. §. 4. in fine: Die Armen/ wenn sie eydlich erhärten/ daß sie in allen Vermögen nicht 50. Fl. haben/ oder so viel/ daß sie davon einen Advocaten in ihrer gegenwärtigen Sache halten können/ die Advocaten umbsonst/ umb Gottes und der Gerechtigkeit willen/ bes dienen seyn sollen. Massen denn auch in solchen Fall der Richter keine Gebühr fordern sollte. &c.*

§. IX. At vero commodo Fisci succurrendum esse existimo, hac limitatione obseruata. Quodsi inopia iuramento quidem comprobata est, inquisitionum tamen non ab omni restitutione immunem esse, putarim, si inquisitioni causam dederit, quamquam Beneficio Defensionis innocentiam suam obtinuit; Sed sumtus 1) alimentorum & 2) defensionis ad minimum restituere debere, quia hi sumtus ad sustentationem vitae atque honoris eius erogati, & ex eius bonis sumi possunt, quoniam v. c. triginta vel quadraginta floreni sufficiunt, ne incarcerationis damnum adferat Fisco, qui nequiquam salutis propriae sed publicae inferuit. Hae expensae ob vrgentes causas, inter quas refero iniuriam fortunae, quae arbitrio solum Superioris relinquuntur, supplicanti ex mera gratia a Superiore remittuntur.

§. X. Posteriori casu, si 50. Florenorum numerum bona, tam immobilia, quam mobilia, excedunt, ad restitutionem expensarum non solum iudicialium, sed & extraiudicialium adstringitur. *)

*) Cautelae instar hoc loco familia Inquisiti obseruet, vt Vxor se in posterum mariti fortunam vtramque securam neget; Sie wolle ihm nicht vor ihren Mann halten, sed dotem; & liberi bona paterna aut materna primi matrimonii, recuperant.

§. XI. E contrario, inquisito absoluto, quaestio occurrit, an absolutio ideo facta, quod iudex vel iniuste incarcerationem & omnem operam in inquirendo perdiderit propter insufficientem causam inquisitionis, an indicia Advocatus, reum defendens, scite exploserit, ne poenae locus detur.

§. XII.

§. XII. Iniuste autem imperat iudex in carcerem condi Inquitum vel ex officio ob rumorem, vel ad petitem Denunciatoris. Si itaque officio abusus est iudex, & iniuste in carcerem coniecit reum indicis non sufficientibus, damna, interesse, expensasque in carcerem incluso factas refarcire debet, & actio iniuriarum * contra iudicem potest institui, atque in Saxonia emenda *Sachsen-Busse* quae ex vulgari opinione, ** per singulos dies naturales *Tag und Nacht* 30. solidorum hoc est 2. *Alfo*. dicitur. *Heil. Ind. & Def. in Proc. Inquisit. cap. 2. §. 4. Weichbild. Sax. art. 17. §. 5.* Neque officio se tueri potest, contra quod deliquit *arg. L. 7. §. 3. ff. pro emto.*

* Jure meritoque actionem iniuriarum huic locum habere statuo, ob expressam sanctionem *L. 31. de Iniuriis*, vbi Magistratus iniuriose aliquid facere prohibentur, & id faciant vel quasi privati vel fiducia magistratus, actione iniuriarum conveniri posse decernitur. Hanc opinionem meam tuctur & *Lauserbach. in Compendio Pandectarum p. m. 664. nec non Huber in Prael. Pandect. b. l.* qui tamen in singulas personas facilius eam concedit, quam in Collegia. Aliud venit in mentem *Carpzonio P. 3. qu. crim. CXI. n. 69.* vbi hanc opinionem refellere adnotatur sequentibus argumentis: Quod is, qui Jure publ. utatur, non videatur iniuriae faciendae causa hoc facere, Iuris enim executionem non habere iniuriam, & quae iure potestatis a Magistrata fierent, ad iniuriarum actionem non pertinere, allegat pro stabilienda hac opinione *L. 13. §. 1. & 6. ff. de Iniuriis & L. 33. eod.* Ast procul dubio duplici modo lapsus est *Carpzonius*. Nam primo quae ab illo proferuntur rationes nec non *LL.* pro fundamento habent iustas Magistratus actiones, adeo ut sine facto eiusmodi iusticia administrari haud potuisset e. gr. Si a contumacibus pignora capit, convictos lectori tradit aut carnifici &c. eiusmodi facta nullas iniurias inferunt. Et ita explicari velle leges, probatur facillime, nam hoc volunt verba *L. 13. §. 1.* Iuris executio non habet iniuriam, Exempla adduntur *§. 2.* Quod ad *§. 6.* attinet, expressis verbis de iure potestatis magistratus loquitur. *L. 33.* dicit: Quod secundum bonos mores fit, etiamsi ad contumeliam alterius pertineat, tamen iniuriarum actionem institui non posse. Ast si iniuste & contra bonos mores aliquid suscipit, omnino actio iniuriarum locum habet, vti patet ex Responso apud *Huberum c. l. adlato.* Deinde & in hoc errat, quod iudicem teneri de Syndicatu adfirmat, cum tamen, si magistratus vi officii procedit, nulla actione conveniri possit, sin autem corruptus iudex prece vel pretio male iudicavit de Syndicatu tenetur *Stru. Synt. Jur. Civ. Exerc. 50. L. 49. Tit. 13. §. 30.*

** Dixi notanter ex vulgari opinione, quae pro fundamento habet Glossam *B. ad art. 34. L. 2. Spec. Sax.* ast si evolvit *Lib. 3. art. 45.* vides, emendam non peraeque omnibus convenire, alii enim vel nullam vel exiguam accipiunt, quod insipientibus hunc articulum facile patesceret. Interim tamen ne lectori remoras iniiciam, sed desiderio eius satisfaciam, in compendio dictum articulum exhibeo.

56 DE REO IN PROCESSV INQUISIT. NON CONVICTO

hibeo. I. Principes, Barones & muneris Scabinalis capaces, Schöppenbar Freye, emendae loco 30. solidos accipiunt, hac tamen distinctione, ut priores monetam auream, posteriores saltem argenteam accipiant. II. Quaelibet vxor accipiat dimidiam partem emendae mariti. III. Quaelibet virgo & inupta etiam vidua dimidiam emendae patris accipit. IV. Censuales seu Coloni Baur-Gülden, nec non alii liberi homines immobilibus destituti, quindecim solidos habent. V. Vignati solidos & sex nummos cum quadrante accipiunt Latini, zwanzig Schillinge, Sechs Pfennig und ein Helblina ist der Laffen Busse. VI. Deditiorum der Tagwerker emenda consistit in duabus chirothecis ex lana confectis, nec non tridente, quo simus tollitur. VII. Clericorum liberis, & illegitime prognatis soluitur currus focno in tantum oneratus, in quantum a duobus bobus anniculae aetatis vehi potest. VIII. Histriionibus Spielenthen & qui se in seruitutem addixerunt emenda datur umbra viri. IX. Pugilibus eorumque filiis emendae loco datur fulgor, quem sol ex clypeo pugillati elicit. X. Duae virgae & forpex datur illis, qui furando aut spoliando iuri derogarunt suo.

§. XIII. Ad petitum Delatoris si vinculis datur, distinguendum, an Denuncians sit iuratus *der Rüge-Meister*/ an vero Spontaneus, ad denunciandum nequitiam constitutus?

§. XIV. Praesumptio pro Delatore iurato *den Rüge-Meister* militat, si denunciat iudici delicta commissa, malitiosam non fuisse delationem *B. Lyncker Discept. for. Cent. 7. ref. 657. L. 2. de delat.* Quam ob rem expensae ex bonis absoluti si sufficiunt §. 8. & 9. restituuntur, si inquisitioni causam dedit. *Heil. Ind. & Def. in Proc. Inqu. c. 8. §. 6.* Sin autem non sufficiunt, ob paupertatem absoluti ex aerario publico, dicto modo §. 8. & 9. cit. desumuntur.

§. XV. Cautè itaque procedat iudex, secumque ponderet sedulo, vtrum indicia adlata eiusmodi momentum habeant, ut processus Inquisitorius contra culpatum possit institui, nec ne. Nam si iuratus Denunciator, *der Rüge-Meister* insufficientes rationes custodiae decernendae adfert, & iudex nihilominus eam praecipiti adfectu decernit, sumtus ab eiusmodi iudice refunduntur, nec non poenae § 12. c. 2. reus aestimatur. Hi Delatores iurati tantummodo sunt instrumenta, quibus delictorum notitiam Iudex sibi comparare solet. Hinc non delatoris, sed iudicis est iudicare, quantum ponderis habeant indicia denunciata. Immo absurdum esset illum punire, qui ad detegenda, non autem punienda aut ponderanda crimina est constitutus. Et quis quaeso, Denunciatoris iurati munus ambiret, rebus aliter se habentibus?

§. XVI.

§. XVI. Quod ad Spontaneum Delatorem atinet, beneficiis iurati nequitiam frui potest, quippe qui praesumptione nulla fulcitur, sed intentio ac persona eius vnice consideratur, nec absoluto delato, ab expensis & damnis restituendis, est immunis.

§. XVII. Pro Delatore quidem infami habendum esse neminem putant, amore enim Reipublicae ductus, nomen ac delicta rei aperuit iudici *L. 4. C. de delat.* Accedit, istos spontaneos delatores semper animo denunciandi, nequitiam vero accusandi, delicta iudici criminali, referre, quo felicius commodis processus inquisitorii fruatur. Causa autem in iudicium deducta animo denunciandi, praesumptionem animi excludit iniuriandi, & ubi cessat animus, ibi actio iniuriarum *L. 3. ff. de iniur. & §. 1. Inst. eod.* Delictum delatum interdum etiam adeo leuidens, vt deprecatione tota controuersia mota possit dissolui *Carpzou. qu. 106. n. 57. Const. Crim. art. 12. cc. fin.* Quin immo consuetudo ista, quae in vsu, temporibus antiquis fuit, vr, absoluto reo, aequali poena plecteretur falsus accusator, & nisi dignitas obstarret, eidem carceri manciparetur, hodie exoleuit, *L. 1. ff. de Custod. reorum L. vlt. C. de accus. L. vlt. C. de calumn.* Quare magis absolendus esse delator, quam condemnandus in poenam antea dictam §. 16. videtur. Ast quia praesumptiones per contrarias eliduntur facillime, inspiciendae sunt circumstantiae & persona denunciantis. Nam si nullum eiusmodi delictum patratum, cuius reum adscat, quod Practici *Corpus Delicti non adesse*, dicunt, aut probationes deficiunt, quia famae incertae credidit, facile persuasum, eum non ex amore erga Rempublicam haecce proferre, sed calumniandi animo ob inimicitias aut aemulationes, aut quia scit iudicem reo non bene cupere, sed iracundia aestuare, hinc eum palpare desiderat & prohibito modo gratiam iudicis aucupari. Protestationes denunciantium adiectae tantum id efficiunt, vt immunis sit Denunciator a probatione, nequitiam autem ad id profunt, vt a Denunciatore deuoluant iniuriandi animum; quia protestationes factae contrariae nihil efficiunt. Nec leuitas Delicti, malitiam delatoris tollit. Nec sublata poena talionis, omnis poena cessat, sed arbitraria locum inuenit, secundum *Brunnem. ad L. vlt. C. de Calumn.* Itaque omnino firmissime concludendum: Ne Delatores, haud igno-

H

ROS,

Rat.
Dubit.Rat.
Decid.

78 DE REO IN PROCESSV INQUISIT. NON CONVICTO

ros, quibus famam inuident, delicti reos faciant, iudicesque adigant, vt Inquisitionem instituunt euentu infelicem, quae aerarium exhauriat publicum, famae adferat detrimentum inculpati, aliaque damna inferat, vt Iniuriarum actione conueniri ab illis, quos falso adcurarunt, nec non cogi possit ad omnia damna atque expensas resarciendas *Dambond. Prax. Crim. c. 6. n. 8. Carpou. qu. 106. n. 53. Sqq.* Nam Denuncians spontaneus tali fauore, quo iuratus, haud fruitur. *B. Lyncker Discept. for. Resp. 359.* nec ab expensis, actioneque iniuriarum est immunis, vt Responso confirmat *B. Lyncker Resol. 657.* **So ist Denunciat/ Denuncianten Iniuriarum zu belangen/ und wegen des verursachten Schimpfs/ Schaden und Unkosten/ Satisfaction, auch daß Er hierüber andern zum Exempel bestrafft werden möge/ zu suchen wohl befugt ic.** Immo insuper eadem poena, qua iudex iniuste incarcerans, est plectendus *Carpou. Part. 3. qu. 111. n. 76. vid. & § 12. cap. 2. dissertationis.*

§. XVIII. His praemissis Sententia haud tolerari potest, quae reum absoluit, & tamen in expensas condemnat sequentem in modum: **Daß zur Zeit und in Ermanglung stärkerer Anzeigen/ wieder ermeldten Inquisiten N. N. weiter nichts vorzunehmen/ Er ist aber nichts desto weniger/ die in dieser Sache aufgelauffene Unkosten abzutragen schuldig ic.** Obiicis, maximum incommo- dum iurisdictionis esse subministrationem expensarum in hisce processibus; Hinc omni Studio in id enitendum, vt incommoda subleuentur iurisdictionis? Respondeo, ita quidem est, vt a iurisdictione incommoda quouis modo, quantum fieri potest, sint deuoluenda, aut exinde non sequitur, vt innocens hisce incommodis onerari debeat. Sed ex praedictis nunc satis patet, vnde expensae petendae: Nam si spontaneus Delator est, ab eo repetendae tanquam a calumniatore dicto modo §. praec. & istuc quadrat axioma iuris: Actore non probante, absolvitur reus *L. 79. ff. de iudiciis & L. 13. §. 6. C. cod.* Quodsi autem iuratus Denunciator crimen detegit, aut Judex pro muneris sui ratione in Delicta inquirat, in vtroque casu, aut causam dedit inculpatum Inquisitioni, aut non dedit. Si dedit & causae erant idoneae ad Inquisitionem instituendam, tunc sententia absolutus in expensas, omnino condemnatur, aut si causae erunt nullius momenti, vel plane nullae aderant, tunc etiam ab expensis liberandus est perperam

in culpatus *vid. §. 12. & 13.* Maxime iniquitatis effet absolueret aliquem a delicto; attamen in expensas condemnare. Restitutio enim expensarum instar poenae est, *Thoenneck. Adu. prud. in foro crim. cap. 16. n. 5. p. m. 193.* Poena autem locum non inuenit, ubi nullum delictum. Contra celeberrimus Practicus Thoenneckerus intrepide statuit, eum, qui pure absolutus sit, minime in expensas condemnari posse *cap. 16. n. 18. cit. loc.* Cui adserto suffragari videtur *Carpzou. qu. 138. n. 3.* Quare minime Brunnemanno calculum addo, qui in *Form. ordinar. Crim. Process. Inquis. cap. 11.* dicit: *Inquisitum, non obstante absolute, ad expensas obligari, si vitae improbitate, peruersisque moribus ac gestibus inquisitioni causam dederit.* Nam Inquisitio maiora requirit indicia, & generali hac adsertione non fulcitur, quia, qui in hac vel illa re malus, etiam in alia statim talis non intelligitur. Idcirco Responsa ista, quae exhibet *Carpzonius qu. 138. n. 3. & B. Lyncker Discept. for. resol. 359.* & ego adprobo. Interim quodlibet Collegium suis Consuetudinibus utatur.

§. XIX. Facillime ex antea dictis colligi potest, quem usum praefectae clausulae Denunciationibus adiecta: Denunciatorem velle haec omnia proponere, non accusandi, sed denunciandi animo. Haec Clausula inquam non tantum efficit, quantum vulgo creditur. Liberat equidem Denunciatorem a solemnitatibus Processus accusatorii *cap. 1. §. 4. & 5.* descriptis, at quod ad expensas attinet, distinguo secundum methodum aliquoties adhibitam, scilicet aut Denunciatio est iusta, aut non, si iusta, Clausula adhibita etiam quoad expensas id efficit, ut, si delictum omni ex parte constet, expensarum refusio non ad Delatorem pertineat, sed ad condemnatum. Sin autem iniusta, adeo, ut incarceratus absoluat, nullo modo clausula dicta Denunciatorem tueri potest contra expensarum restitutionem in Processum Inquisitorum ex aerario publico interim erogatarum, sed ut friuolus & calumniosus Delator istas refundere tenetur.

§. XX. Coronidis loco pauca adhuc monebo, imprimis ea, contra quae plerumque iudices peccant. Primo ne iudices in instituendo processu inquisitorio tam faciles sint, auctor illis sum, quia haec honestorum virorum famam & existimationem laedit *Thoenneck. adu. prud. in foro crim. cap. 9.* abiciant igitur omne odium, & circumstantias accurate ponderent, utrum delicta & probatio adsit, an non. Nam si praecipitanter ad inquirendum prorumpunt, & furibundi ac ira incensi adgrediuntur personas reorum, laedunt non solum conscientiam, sed &

famam boni uiri, quae vnice iudicibus conuenit, & in poenam incur-
runt supra §. 12. c. 2. enarratam.

§. XXI. Deinde vulgarem, absonam tamen, Cautelam obseruant
iudices, si scil. Denuncians spontaneus delictum quoddam aperuit iu-
dici, iuramento confirmare adigitur, quae protulit, *er muß seine Klage
beschwehren*/ quo id efficere volunt, vt testimonium semiplenum ha-
beant, & ad Inquisitionem, immo quaestionem facilius procedere pos-
sint. Nam depositio vnus Testis suspicionem delicti procreat, *Es
macht einen redlichen Verdacht* *Ord. Crim. art. 30.* Qua Cautela du-
plici modo peccant, I. efficiunt, vt ex Denunciatore fiat testis, immu-
nis igitur est per hocce factum ab expensis & poenis malitiosi Denun-
ciatoris *Tboennick. cap. 9. adu. prud. in for. crim.* Quod si per calumniam
denunciatus, innocens praedicatur in sententia, vnde sumendae expen-
sae Inquisitionis? Ab innocente incarcerato? Hocce maximam iniqui-
tatem spiraret, an ex Fisco? Hocce absolum, quia Fisco puniretur ob
oscitantiam iudicis, quid restat? An a Denunciatore? Neutiquam, hic est
testis, testes autem ab omnibus oneribus sunt liberi. Igitur omnino
a iudice incaute procedente sunt repetendae, secundum §. 12. c. 2. II. in
eo peccant, vt toties periurii ansam praebeant, quoties Denunciatores
ira incensos & liuore marcescentes ad iurandum adigunt, nam saepe-
numero ex hisce fontibus Denunciatio promanat, adeo, ut saepius ex
eiusmodi Denunciatoribus audiuerim sequentia: *Wenn ich irgend
schwähren solte/ so thäte ich es nicht.* Nonne hocce est signum con-
scientiae inquietae ex periurio prouenientis.

§. XXII. Melior longe eorum est Cautela, qui antequam ad inqui-
sitionem prouunt, Collegii alicuius Jctorum Responsum desiderant,
& sic tutissima incedere via adsolent *Carpou. qu. III. n. 77.* Nam si indi-
cia alicuius momenti esse creduntur incarceratus impensas restituat,
sin minus, ab inquisitione abstinat.

§. XXIII. Haec sunt pauca ista, quae Speciminis Academici loco
benignae Censurae Tuae, LECTOR BENEVOLE, subiicio. Quo sine hoc
factum sit. flagranti cupiditate sciendi respondeo, duplicem esse, prio-
rem, vt praecidia quaedam inueterata remoueam, alterum, vt satis-
faciam Mandato Elect. Sax. *Wegen der Advocaten* de anno 1723. noui-
ter edito, cum iam tum in foris versarer. Fauas interim velim mihi,
meisque laboribus, tunc Dissertationi exoptatus continget Finis.

HOB-

HOBBESIVS SOCIALIS

HOC EST

DE

GENVINO PRINCIPIO IVRIS NATVRALIS HOBBSII
DISSERTATIO

JENAE HABITA 1724.

RESP. IO. FRIDERIC. GRAEFIO, TREPPENDORFIO-THVRING.

CAP. I.

DE FINE DISSERTATIONIS.

§. I.

Morum disciplina, triplicem, quo voluntatem, liberam animae facultatem, dirigit, nobis exponit ordinem. Normam etenim habet homo vel Necessariam, vel Arbitrariam. Ex priori oriuntur actiones, quae si externe solum cum norma conveniunt, Justae, sin etiam interne, Honestae. Ex posteriore norma, quam Arbitrariam diximus, promanant actiones Consultae, quia Consilio plerumque reguntur. *a)*

a) vid. Celeb. Syrbius in Phil. prim. c. 6. §. 43.

§. II. Hos inter ordines, qui regulas Honesti atque Consulti nos edocent, disputationum aculeos perpeffi sunt gravissimos, multa tamen grauiore, qui regulas Iusti nobis aperit.

§. III. Quot etenim modis quaesitum est, an existat Jus Naturae?
a) An sit immutabile? *b)* An bruta habeant? *c)* An differat a Jure Gentium? *d)* An certum habeat principium, & quodnam sit? *e)* Qui ultimam hanc mouent quaestionem, plerumque solliciti sunt, de primo huius disciplinae principio cognoscendi. Nam essendi primum principium, Dei voluntatem, omnes ferme agnoscunt *f)* secundarium sanam rationem.

a) vid. Grot. Prol. de I. B. & P. §. 3 4. 5. seqq.

b) id. Lib. 1. c. 1. §. 10. n. 5. Hobb. Lev. c. 26. p. m. 133. hi statuunt recte immutabilitatem,

c) Grot. L. c. §. 11. Ant. Merenda L. 2. Controv. c. 1. n. 12. § 99.

d) Pragemann. in Jurispr. Nat. Ex. 3. §. 38. § 99.

H 3

e) Id

e) *Id. in tota Ex. III.*

f) *Exceptis tamen scholasticis, & qui eos sequuntur, moralitatem aliquam intrinsicam seu obiectiuam nobis persuadentibus, quorum tamen tricas exposuit, simulque solide pro more expofit Cel. Syr. in phil. prim. c. 6. §. 39. Obiectis. Ex moralitate obiectiua etiam athei bonum & malum cognoscunt. R. neutiquam nam quae disciplina summum bonum nescit, nescit etiam media ad illud producentia, quae bona subordinata sunt. 2) Atheus de industria contra I. N. agit, frustra igitur est, qui moralitatem aliquam illi proponere, aut attribuere vult, nam vbi nulla est norma, ibi etiam nulla relatio ad normam, quae est moralitas. Hanc obiectiorem mouit Tolandus in Adcididacmone p. 71.*

§. IV. In vario hoc discrimine, multi aemulationis & ambitionis, multi tamen & veritatis amore excitati, crenas arripuerunt, & regulas I. Nlis in concatenata serie proponere adnixi sunt, multi a Janua profus aberrarunt, pauci rem acu tetigere. Hobbesius aut ex aemulatione aut ex veritatis amore, aut in favorem Regis sui, qui tunc temporis ob seditiosum populum ad angustias erat redactus, a) ad scribendum se etiam adpult. Libri, qui I. Nlis praecepta proponunt de Ciue alter, alter *Leuiathan* vocatur ab ipso, qui in partes quatuor distinguitur, quarum primam *de homine* vocat, quia ibi leges exponit, quae obligant hominem in statu naturali viventem, secundam vocat *de Ciuitate*, quia ibi considerat hominem, vt Ciuem. b) Tertiam adpellat *de Ciuitate Christiana*, quartam *de regno tenebrarum*. Et priores huius libri partes, basia nostrae dissertationis volumus, ne quis horrendo sub nomine, mera latitare horrenda, credat.

a) vid. *Append. ad Leu. c. III. p. 359.* Rex Anglorum Carolus I. Auctore Archiepiscopo Cantuariensi, Laudo, nouam Liturgiam, diuersam ab Anglicana, & ad missale Romanum accommodatam a Scotis recipi volebat. Hinc 1639. & 1640. varius tumultus. vid. *Petau. ut. temp. p. 1. adpend. c. 2. p. m. 441. edit. Lugd. batav. 1710.*

b) *Leu. c. 26. p. 128.*

§. V. Multa in his libris a multis desiderantur, communem tamen offensionem, Bellum omnium inter omnes praebuit plurimis. Quod alii pro fundamento doctrinae eius, alii pro principio venditarunt, quod cum vtrumque mihi falsum videretur, consilium sumsi, monstrandi, verum eius fundamentum doctrinae moralis esse, voluntatem humanam, quod conuenit cum aliorum desiderio, principium autem: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Id quod etiam cum aliorum socialitate amice conspirat, & ab illustri Thomasio in F.I. N. & G. defenditur, nec non ab antiquissimis scriptoribus laudatur. a)

a) Ita

a) Ita enim alloquitur Augustus Agrippa, apud Dio. Cass. L. 52 p. 492. edit. Leu-
clauii Hanon, 1606. ἐν δ' ἐν ἐκεφαλῶν καὶ κατὰ τῶν ἐρημίαν, καὶ
κατὰ τῶν λοιπῶν φράσω· ἀν γὰρ ὅσα ἀν ἕτερον τιὰ ἀεζῶντα σε
ποιεῖν ἐθέλῃσης, ταῦτα αὐτὸς αὐτεπάγγελτος πρᾶσσης, οὔτε τι
αἰμαρτήσης, καὶ πάντα κατορθώσεις καὶ τῆς καὶ ἡδιστα, καὶ ἀκιν-
δυνότατα βιάσῃ. Vnum dicam, quod caput est, & summa omnium eorum,
quae vel dicta sunt, vel dicenda restant. Si haec tua sponte omnia egeris, quae
velles alium in te imperium habentem agere; nulla in re peccabis, omnia pro-
spere conficies, viramque exinde & suavissimam & tutissimam duces.

§ VI. Ceterum multa in hac dissertatione reperiuntur, quae so-
lummodo ad corroborandam meam opinionem adduxi ex Hobbe-
sio. Hinc in tantum adscripsi, quae etiam absurde interdum posuit,
in quantum eius mentem clariorem reddunt.

CAP. II.

BELLVM OMNIVM ADVERSVS OMNES,
FALSE PRO PRINCIPIO ET FVNDAMENTO
HOBBSII VENDITATVM.

§. I.

Inueteratum morbum igitur, communeque praecipuum, quod al-
tas iam radices egit, ex mente hominum extirpare, mihi in praesenti non fumo, sed solummodo meditationes meas cum aliis communico, saluo cuiuslibet iudicio. Hinc pensitanti mihi Hobbesianam Philosophiam, cognoui, eum quidem statum naturalem depingere bellicosum, sed semper adiicere & demonstrare, id non promanare ex principio recto, sed per accidens, & ex principio, quod ex iudicio adfectuum turbine abrepto, profluxum sit. Quare bellum omnium contra omnes, consequens est Hobbesio male & secundum cupiditates pravae ratiocinantium. a)

a) vid. Leu. c. 11. p. 50. ubi haec verba: *Dixitarum, Honorum, Imperii vel potentiae cuiuscunque CVPIDITAS*, (si operationes voluntatis vehementius se exercere solent, cupiditas vocatur & est forma adfectuum omnium s. ἰδίων πάθος) disponit hominem ad Contentionem, Inimicitias & Bellum. item Leu. c. 17. p. 87. *Leges, inquit, naturae (ut Iustitia, Aequitas, &c.) & vno verbo facere aliis, quod fieri vellemus nobis, absque metu potentiae coactivae, PASSIONIBVS naturalibus (quales sunt Ira, superbia, CVPIDITASQUE OMNIS) contrarias sunt.*
Scu-

Sententiam suam repetit c. 28. p. 150. *Hactenus inquit, de natura hominis, quem superbia aliaque PASSIONES SVAE ad submittendum se regimini alicui compulerunt.* Nam c. 17. p. 83. dixerat, quod conditio belli libertati naturali, (PROPTER PASSIONES HVMANAS) necessario adhaereat. Et *Leu. c. 11. p. 53.* In doctrina hac (loquitur de Geometria) quacnam sit veritas, (quia nullius ambitionem, lucrum aut CVPIDINEM impedit) pauci curant. Ex hisce omnibus videmus, quod bellum non ex sana ratione promanet, sed ex ratiocinatione, passionibus obcaecata. Nam male sic inferitur; hoc promouet ambitionem, ergo quaerendum etiam cum alterius damno, quod datur per bellum. Hobbesii mens conuenit cum *Ciceronis de Fin. c. 13.* nec non *Plutarchi in Stoic. contradict.* a *Grotio cum multis aliis adlegati L. I. de I. B. & P. c. 2. §. 8. n. 16.* Nec aliter sentit *B. Lutherus*, dum restitit seditionis in Suecia conatum peruersum obicit & reprehendit. *vid. Sleidan. de stat. rel. & reipubl. L. 5. p. m. 77. & 599. edit. Vignon. 1573.*

§. II. Immo Hobbesius, bellum non solum ex peruersa ratione oriri dicit, sed & omissam nec adhibitam rationem belli causam dolet. a)

a) Hoc adsertum probo ex initio c. 14. p. 66. vbi plura de libertate naturali differit, bellique causam esse adserit, deinde transitionis loco sequentibus vitur: *Rationis ergo praecipuum suum regula generalis est, pacem, dum eius obtinendi spes est, quaerendam esse; Et c. & in c. praec. 13. circ. fin. Pacis articulos quosdam suggerit ratio, & omnium clarissime c. 5. p. 21. Quid aliud faciunt, qui suas quasque dominantes passiones pro recta ratione valere certant.* (Locutus paulo ante est de ludentibus cartis, pro carta dominante vti volentibus, ea, cuius ipsi haberent maximum numerum) *etiam in suis ipsorum litibus, defectum rectae rationis, ipsa postulatione, ostendentes, Tr. de Ciui. c. 3. §. 31. p. 57. Homines sunt tamdiu in statu belli, quam bonum & malum praec adpetitum praesentium diuersitate, diuersis mensuris metiuntur.* Hunc statum facile omnes, dum in eo sunt agnoscunt esse malum, & per consequens, pacem esse bonam. Qui igitur de bono praesenti conuenire non poterant, conueniunt de futuro, quod quidem opus rationis est, nam praesentia sensibus, futura non nisi ratione percipiuntur.

§. III. Nec non ex desiderio infinito, quod & Noster agnouit, a) vt & actum eius primum & secundum, b) sequitur, vt illi, qui contra & hoc agunt, repugnante natura agant, & contradicente ratione bella suscipiant. c)

a) De desiderio infinito egit *Cel. Syr. Ph. pr. c. 6. §. 4.* Noster autem *Leu. c. 11. p. 50.* *Sciendum est, inquit, vitae praesentis felicitatem, non consistere in tranquillitate suae requie animi. Ergo semper desideramus. Finis enim ultimus & summum bonum, de quibus loquuntur Ethici veteres, locum in praesente vita nullum habent.* Neque rebus caducis expleri potest, sic enim pergit: *Neque is cuius cupiditates ad finem peruenerunt, viuere potest magis, quam is cuius sensus & memoria pericrunt. Felicitas progressus perpetuus est, ab una cupiditate ad alte-*

- ram, & adeptio prioris cupiti, ad adeptionem posterioris via est. c. 8. p. 37. Sicut nihil desiderare, mortui est; ita parum vehementer desiderare, tardi est.*
- b) Mens eius de hac re adparet *Leu. c. 11. ubi haec; Sed non eadem via omnium procedunt actiones, propter diuersorum hominum diuersas passionis; partim etiam propter differentiam opinionum, quas habent diuersi homines circa causas, a quibus res cupita sit producenda. Et eadem ferme verba leguntur c. 5. p. 23. ubi homines accusat, quod actionum regulas certas nullas habeant. Huius peruersitatis originem quaerit in ignoratione causarum & constitutionis primae, Juris, Aequitatis, legis & Iustitiae, & ut homines pro actionum suarum regula sequantur consuetudinem & exempla temporis praeteriti, vid. *Leu. c. 11. Saepe bonum adparens pro bono vero amplectuntur. Nam quicquid adpetitus in homine quocumque obiectum est, eidem illud est, quod ab ipso appellatur bonum. Leu. c. 6. p. 26 adpetitus autem a passionibus diuersimode regitur. de Ciu. Tr. c. 3. §. 32. Quia vero homines exire non possunt adpetitum illum irrationalem, quo bona praesentia (quibus arcta consequentia, multa adhaerent inprouisa mala) prae futuris adpetunt, factum est &c.**
- c) Quod colligo ex *Leu. c. 8. ubi iudiciosos homines definit, quod sint illi, qui rerum cogitarum differentias, dissimilitudinesque maxime obseruent, i. e. qui inter rem & rem bene distinguant, discernant & diiudicent. Ergo illi non sunt iudiciosi & contra rationem agunt, qui belli discrimina adpetunt; nam dissimilitudinem finis veri c. 11. p. 50. monstrati, & molestias finis peruersi, hoc est belli, non rite discernunt, quia bellum est conditio misera. Leu. c. 17. p. 83. de Ciu. c. 3. p. 58. bonitas actio num in eo sita est, quod in ordine ad pacem, malitia in eo, quod in ordine ad discordiam. Nec leue huc facit argumentum, quod noster de seditiosis effert *Leu. c. 15. p. 74. dicit enim ibi quod regnum per rebellionem aduersum, contra rationem sit aduersum, tum quia successus tales ab initio incerti erant, tum quia exemplo suo docentur alii tantundem audere contra ipsum. Pastorum ergo obseruatio rationis praeceptum est, i. e. lex naturalis. Porro sententiam nostram insigniter corroborare videtur, quod Noster statuit, legem naturalem esse regulam rationis, primamque ponit: Pacem quaere & perseguere. Leu. c. 14. p. 66. & 67. Ex lege autem nascitur ius, & ex iure status l. naturalis vel Ciuilibus aestimatur. Si igitur lex naturalis pacem laudat, etiam status naturalis pacificus esse debet. Qui igitur bella laudant atque affectant, aut principia rationis non sequuntur, aut ex veris principiis false inferunt. vid. *Leu. cap. 5. ubi rationem definit.***

§. IV. Si homines recte ratiocinantur, omnes aequalem conclusionem, paci non aduersam, accipiunt. a)

a) Huc facit etiam illud effatum quod *Leu. c. 5. proponit: Naturaliter homines BENE & similiter ratiocinantur, si a veris & perspicuis principiis ordiantur. Et in eodem capite dicit, absurditatem esse, si incidamus in conclusionem vniuersalem, eamque falsam, quam absurditatem paulo post ex defectu methodi deducit. Quare illos magis laudat, qui nullas quam qui falsas conclusiones faciunt; ita enim dicit: Veruntamen qui sine omni sunt scientia, sola prudentia naturali, nobilitate conditione sunt, quam illi, qui ratiocinando male, vel male rati-*

tionibus credendo, incidunt, in regulas generales falsas & absurdas. Causarum enim & regularum ignorantio, non tantos errores generat, quantos regulas & causae falsae.

§. V. Quia igitur hactenus vidimus ex Hobbio, quod principia Juris naturalis, quia veritates sunt, ex ratione petantur, sequitur, vt bellum omnium inter omnes, genuinum eius principum non sit. Nam satis ample demonstrauimus, id enasci ex passionibus prauis quae capistra vel rationi iniiciant, vel eam prorsus turbine suo obscurent. Facili igitur negotio nunc demonstrabimus, quod ex bello omnium inter omnes nihil veritatis fluat, quare etiam illud nullum principium esse possit. Hoc igitur acturi, videamus ante omnia quid sit principium primum? quatenam eius requisita?

§. VI. Primum principium definitur, quod sit veritas indemonstrabilis in suo genere. Talis autem veritas vel ex definitione, vel ex inductione originem ducit. Neutrum horum ad bellum nostrum adplicari potest. Ortum enim non est ex inductione; Homines a passionibus agitantur, maximaque ingeniorum est differentia, ob maiorem vel minorem cupiditatem Potentiae, Diuitiarum, Scientiae, dignitatis &c. *Leu. c. 8. p. 37. Quare etiam alii melius alii peius, prout experientia, Memoria, vel adpetitu inter se differunt, maxime autem fortuna bona vel aduersa, & vnus alterius erroribus gubernantur. Lev. c. 5. Igitur etiam impossibile est, vt eadem res eisdem semper adpetitus vel auersiones producant, nec omnes homines consentire in adpetitu vnus & eiusdem obiecti Lev. c. 6. Voces enim boni mali & vtilis, intelliguntur semper cum relatione ad personam, quae illis vtiuntur, cum nihil sit simpliciter ita. ibid. p. 26. Nec ortum est hoc principium ex definitione Juris Naturalis Leu. cap. 14. vbi definitur quod sit libertas, a) quam habet vnusquisque potentia sua ad naturae suae conseruationem suo arbitrio vtendi, & (per consequens) illa omnia, quae eo videbuntur tendere, faciendū. Ast in bello non potest conseruari natura, quia in perpetuo mortis metu viuo *Leu. c. 13. p. 66. nullumque meum & Tuum adest, ibid. vis & dolus virtutes cardinales sunt &c. ibid. p. 65. atque hosti in hostem omnia licent Grotius de I. B. & P. L. 3. c. 4. §. 3. Neque*
ex*

ex definitione legis naturalis, quia est praeceptum siue regula generalis ratione excogitata, qua vnusquisque id quod ad damnum suum sibi tendere videbitur, facere prohibetur. Ast bellum tendit ad damnum, vti iamiam demonstrauimus.

a) Quando in *Hobbio Leu. c. 14.* libertatem definitam iustitiam, inuenimus, illum non in genere omnem definiisse libertatem, quae est independentia voluntatis a necessitate externa ad soluta, *vid. Cel. Syr. in Phil. pr. c. 6. §. 19.* sed particularem solummodo & externam; quatenus scilicet illa libertas sufficit ad Jus Naturale, siue facultatem agendi & non agendi exercendam, atque conuenit eius doctrina cum §. 1. 7. de *Jure personarum.* Interna autem libertas potentiae illi venit nomine, *Leu. c. 21. pr.*

§. VII. Requisite principii primi sunt haec, 1) vt sit propositio vera, 2) vniuersalis, 3) indemonstrabilis in suo genere, 4) vna. a) Nunc si bellum omnium contra omnes ad hanc amissimam expendimus, videmus quod non sit propositio vera, quia non ex recta ratione promanant. *vid. supra adpositas rationes.* Neque est vniuersalis aut indemonstrabilis, quia non ex fontibus promanant §. *praec.* adductis. Ergo non est principium primum. Nec potest principium ortum esse, quia orta nos ducunt ad primum principium. Haec propositio autem belli, nunquam nos perducet ad aliquod principium, quod requisita primi habet.

a) Alii addunt adhuc 5) euentissima, 6) facile applicabilis; quae tamen requisita meo quidem iudicio continentur iam sub primo membro, scilicet veritate, aut ad minimum sub omnibus simul sumtis. *Euentissima est vel verborum vel idearum earumque relationis, omnem autem tanquam requisitum necessarium principii primi nunc laudo, meliora edocuit.*

§. VIII. Nunc vltimo loco videamus, an bellum omnium contra omnes vnquam probauit Noster? Quanquam exempla adfert, a) nunquam tamen probanda istis probat *Leu. 13. p. 6.* Primum exemplum est, vbi Cain fratrem Abelem interfecit, ast hic bellum omnium nevtquam probauit. Inter parentes enim horum fratrum tunc temporis bellum b) fuisse, probare debuisset, hoc igitur demonstrando, facit *μετάβαση εις άλλο γένος*, monstratque homicidium non commissum, si communis potestas adfuisset, quae furibundo interfectori fraena adiecisset. Haec etiam in exemplo Americanorum, quae haecenus adduxi, vitiose committit; & finge vnquam familiam alteri infidias struere, familiar

liae tamen personae inter se bella non habent. Et agnoscere ipse demonstrationem suam nullam esse, videtur, dum §. sq. ita incipit: *Quaquam autem tempus nunquam fuerit, in quo vnusquisque vnus cuiusque hostis erat &c.* Nec melius rebus suis consuluit, dum dicit: *Reges & Personas summam habentes potestatem, omni tempora hostes inter se esse.* Probationis loco adducit, quae ipsi vel plane contradicunt, vel supponit id de quo quaeritur. Dicit enim: *semper alii aliis suspecti sunt, more stantes gladiatorio, armis oculisque intentis i. e. castellis & praesidiis ad confinia collocatis, & exploratoribus in hostico lauitantibus, quae est conditio belli.* Si igitur belli conditio omnium aduersus omnes est, si alii aliis sunt suspecti, sequitur vt etiam in statu Ciuili talis belli conditio existat. *Nam quando iter ingredimur Ciues, comites quaerunt, arma gestant, quando dormitum eurt fores claudunt, arcas obserant &c.* Et sic semper alter alteri est suspectus, quod tamen totum euerit fundamentum Hobbsii, qui ea propter depinxit statum naturalem tam horrendum, vt homines coirent facilius in statum Ciuilem, & imprimis Angli seditiosi obedientiam praestent Regi. c) Porro supponit id de quo quaeritur scil. hostem & hosticum, nec non exploratores; quae omnia sequuntur bellum expresse declaratum. Et quot summae potestates foedera inter se habent, quae non hostium sed amicorum sunt? Neque Castella atque praesidia hostem semper praesentem requirunt, sed praecautioem innuunt.

- a) Exempla haec adfert, vt obuiam eat obiectionibus eorum, qui dicerent: Statum naturalem diu floruisse, aut nulla bella cognita fuisse, vade frustra, statum naturalem, tanquam abominabilem, depingeret.
- b) Bellum varie definitur vid. *Grot. de I. B. & P. L. 1. c. 1. §. 2.* qui ita definit. *Est status per vim certantium Hobbs. Leu. c. 13. definit,* quod consistat in aliquo tractu temporis, quo durante, voluntas armis decertandi sit manifesta. Sicque differentiam cum Grotio statuit inter bellum & pugnam. *Diuisioem belli praecipua est inter bellum priuatum & publicum. Publico antiquius est priuatum, & adhuc hodie sibi locum vindicat, vbi cessat iudicium vel momentanee, vbi iudicis praesentia expectari non potest, sine damno, vel continue, quod fit, aut iure, si quis versetur in locis non cohabitatis seu occupatis, aut facto, si subditi iudicem non audiant, aut iudex cognitionem aperte reiciat. vid. Grot. L. 1. c. 3. §. 1. seqq.* Hocce belli priuati Genus etiam agnouit *Hobbsius Leu. 13.* his verbis: *Ab aequalitate naturae oritur unicuique, ea quae cupit adquirendi spes, quoties igitur idem duo cupiunt, quo frui ambo non possunt alter alterius hostis sit.*
- e) Nec

e) Nec rebus suis haecenus prolatis defensionem adiecit, distinguendo inter magnam miseriam & non magnam. Nam graue est determinare fines harum miseriarum. Et si miseriam belli etiam in statu Ciuili exantlare debeant homines, vix est vt libertatis & dominii amatores, iuga subeant imperii *Leu. c. 17. p. 83.* Et quanquam miseria in statu Ciuili non tanta sit, quanta in statu naturali, si bella oriuntur, aliae tamen difficultates statum Ciuilem sequuntur, quas naturalis nescit. Videtur igitur Hobbesius bellum omnium probare noluisse, nunquamue id probasse, sed horrorem solum libertatis amatoribus & glaucoma oblicere voluisse.

§. IX. Restat nunc vt pensitemus vtrum bellum in omnes Hobbesii fuerit fundamentum an non? Discipiendum autem est, quale fundamentum intelligatur, an fundamentum morum disciplinae, an vero moralitatis? Vtrumque nego. Non est fundamentum disciplinae morum, quod nihil aliud est, quam id omne, sine quo vel moralitas ipsa, vel actiones, quibus illa inhaereat, existere aut intelligi non potest, quia rectissimum huius disciplinae fundamentum, voluntatem, non recte proficitur. a) Neque est eius fundamentum moralitatis, quia libertatem moralitatis fundamentum saepiuscule laudat. b).

a) Hoc probo ex eo quia in toto *c. 8. Leu.* agit de principiis internis motus voluntarii, de appetitu & auersione, de bono & malo multisque aliis, quae voluntatis, non intellectus sunt. *c. 11.* de varietate morum, qui sine voluntate non intelliguntur, & in toto hoc capite nil nisi virtutum vitiorumque elenchum nobis exhibet. *c. 17.* peruersam voluntatem, in reliquis vero praelucente intellectu agentem, depingit, & ex inspectione *de ciu tractatus cap. priorum* patescit de voluntatis, non alius facultatis, regulis loqui. *c. 4. §. 24. p. 73.* Leges feruntur de actionibus, quae VOLUNTATEM sequuntur nostram, non de opinionibus, neque de fide, & *c. 5. §. 1.* Manifestum est per se actiones hominum, a voluntate, voluntatem a spe & metu proficisci.

b) Huius adferentis fundamentum quaerendum est in *C. 1. §. 7. tr. de Ciu.* vbi haec leguntur: *Juris naturalis fundamentum primum est, vt quisque vitam & membra sua QVANTVM POTEST tueatur. c. 4. §. 24. de Ciu. quae extra potestatem nostram existentes voluntatem nostram non sequuntur.* Per consequens LL. praescribi non possunt, per consequens non sunt libera, *c. 5. §. 1.* dicit: *quoties Bonum maius vel Malum minus videtur, a violatione LL. sibi prouenturum (voluntatis) quam ab obseruatione, volentes violant.* Quid hoc est aliud quam alicui libertatem media eligendi dare, quod est moralitas. Nam qui non media ipse eligere potest, ad finem suum perueniendum, vt vel finem verum vel adparentem adquat, prout mediis electis vritur, in eum non cadit imputatio, cessatque moralitas. Quod patet ex *§. 8.* vbi haec: *Quoniam autem ius ad finem frustra habet, cui ius ad media necessaria denegatur, consequens est, cum vnusquisque se conseruandi ius habeat, (h. e. libertatem, vti patet ex §. anteced.) vt vnusquisque ius*

etiam habeat, utendi omnibus mediis, & agendi omnem actionem, sine qua conseruare se non potest. Jus hoc suum alter male, alter bene adhibet, mox enim ille solummodo ex voluntate nocendi eo vitur, quod ingenii ferocis est, & prouenit ab inani gloria & falsa virium aestimatione, mox hic ex necessitate, res suas & libertatem contra talem defendendi, quod modesti hominis est, & vires suas recte aestimantis. vide *Ciu. c. 1. §. 4.* Ex quibus omnibus consequitur, quod contes diximus, bellum Hobbesii, neque esse principium, neque fundamentum sed conclusionem false aut plane non ratiocinantiam, & causas huius belli praecipuas, passiones hominum deprauatas. Et quod supra ex tractatu de *Ciue* demonstrauius, facile etiam ex *Leu. c. 14. in principio*, adferere possemus, Tandem bellum omnium non est fundamentum status naturalis, alias esset eius principium primum, nam ex Legibus, quales sunt Juris naturalis principia, status aestimatur. Et tantum abest, vt eius sit fundamentum, vt potius penitus eum euertat. Nam debet esse socialis & pacificus, *Leu. c. 14.* ex hoc bello autem fit status, in quo homines vitam degunt, ob mortis violentae metum, & periculum perpetuum, sollicitam brutam, breuem. *Leu. c. 13. p. 65.*

CAP. III.

DE

GENVINO IVRIS NATVRALIS PRINCIPIO HOBBESII.

§. I.

Posteaquam ample satis demonstrauius, quod bellum omnium in omnes Hobbesii principium non sit, genuinum eius, vt nunc euincamus principium, necessum est. Hoc acturi, videamus an officia erga Deum, erga semetipsum, & erga alios homines petrauerit? quodnam cuiusque officii principium statuerit? Et an haec principia in vnum collegerit.

§. II. Quod ad primam attinet quaestionem, patescit ex *Leu. c. 31. p. 168.* mentem eius fuisse, tria hominis officia petrauerit. a) Principia horum officiorum sunt haec: Pacem quare & persequere, quod concernit officia erga alios. Omnibus viis & modis te ipsum defende, quod officia erga semetipsum monstrat, & haec leguntur *Leu. c. 14. p. 67.* Et quod officia erga Deum attinet hoc esse videtur: Deum cole. Quamquam non expresse reperitur in nostro, colligi tamen potest ex *Leu. c. 31. p. 169.* vbi multa de cultu diuino edisserit.

a) Proximo loco considerandum venit, quatenam sint II. illae diuinae, quae ad officia hominum spectant mutuas, & quae sint illae, quae spectant ad cultum Dei naturalem. Priores illae sunt de quibus dictum est *cap. 14. & 15.* Considerandum ergo restat, quae sunt naturalis rationis (absque alio verbo diuino) dictamina circa Maiestatis diuinae Honorem & Cultum.

§. III.

§. III. Haec principia in vnam summam colegit, atque ita protulit: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* a) Interdum aliis verbis, eodem tamen sensu locutus est. Quamquam hoc principium non sit primum ortum a primo est, & ad demonstrationes in Jure Naturali obuenientes ei sufficiebat. Nam primum eius principium, Finem hominis seu summum bonum fuisse colligere licet ex *Leu. c. 11. p. 50.* & quae adduxi in *c. 2. huius Diss. §. 3. & ibi adpositis notis.*

a) Obiiciet mihi forsitan aliquis, hoc non eius principium, ex quo omnes leges naturales fluere crediderit, esse, sed potius Regulam istam generalem, quam proponit *Leu. c. 14. p. 66.* & exinde deducit legem naturalem primam. Ast salua res est. Nam regula generalis non statim principium est, alias omnes decem & novem LL. naturales ab eo laudatae, principia essent, quia regulae generales. Et sint principia, orta tamen, exinde propterea non sequitur, vt non generalius posuerit, sub quo omnes contineantur. Nam satis aperte id fecit *c. 15. p. 78.* Vbi deductionem finiuit naturalium Legum, & sic conclusit. *Est haec, dicit aliquis, LL. naturalium deductio subtilior, quam vt intelligi ab omnibus possit, quod maxima pars alimentis studeat, aut voluptatibus. Ne tamen tardissimis excusationi locus relinquatur, CONTRAXIT eas Scriptura S. in VNAM eamque BREUEM & PERSPICVAM SENTENTIAM: Quaecunq; vultis facere vobis homines, id facite illis. & Philosophi, quod tibi fieri non vis alteri ne feceris: QVARE AD TOTAM LEGEM NATVRALEM PERDISCENDAM, ALIA RE OPVS non est, quam vt actiones alienas, cum nostris pensantes. in alteram lancem transferamus, ne passiones propriae ponderi forte aliquid addiderint. Quid hoc est aliud, quam hominibus, qui principiorum nexum non capere possunt aut connectere ipsi, principium generale commendare, vt bonitatem vel malitiam actionis primo obtutu perspiciant? Accedit quod in sequentibus hocce: Quod tibi non vis fieri, tanquam demonstrationis suae principium adhibuerit, ac multis modis laudauerit, *Leu. c. 17. p. 83.* dicit: *Leges enim naturae (vt Justitia, Aequitas, &c.) & VNO VERO, facere aliis, quod fieri vellemus nobis &c. &c. Leu. c. 26. p. 131. Leges naturales Publicatione, Proclamatione, Promulgatione non indigent, vt quae IN VNICO PRAECEPTO CONTINENTVR, quaecunq; vultis, vt faciant vobis homines, id eos facite illis. c. 27. p. 138* haec verba proposuit: Ignorantia LL. naturalium neminem excusat, illi enim qui rationis usum adsecutus est. LL. naturales quaequam sint, cognitum esse praesumitur; nimirum alteri faciendum non esse, quod sibi factum esse nollit. Quod hoc genuinum principium sit probò, quia omnia requisita principii ei tribuit. a) est propositio vera quia ex scripturis sacris petita, b) est vniuersalis, quia VNVSQVISQVE, quid facturus sit, ex illa dignoscere possit. de *Ciu. Tr. c. 4. §. 23. p. 72.* it. *h. l. c. Leu.* Quare ad totam legem naturalem perdiscendam alia re opus non est, porro omnem Iustitiam & Aequitatem exinde deducit *h. l. c) vna*, hoc saepenumero *h. l.* repetit. d) est euidentissima, quia & indocti & rudes eam capere possunt, de *Ciu. Tr. c. 3. §. 26. p. 53.* & scitu est facilius quam illa regula generalis, ibid. *h. l.* adpellat eam perspicuam sententiam, it, qui rationis usum modo adsecutus est, LL. quaequam sint natura-*

les

les, cognitum esse praesumitur. e) est facile applicabilis, quia indoctus & rudis eam adhibere potest, it. tardissimi, f) Indemonstrabilitatem omisit, alias esset omnium primum.

§. IV. Leges naturales nulla promulgatione indigere, sed ex sola ratione patefcere, eaque propter vniuersalia esse docet, *Leu. c. 26. p. 131.* Si lex ea talis sit, inquit, ut Ciues omnes sine exceptione obliget, nec scripta sit, dubium non est, quin lex naturae sit. Quod enim pro lege habere debemus, non propter dictamina aliorum hominum, sed propter suam vniuscuiusque rationem, consentanea esse debet vniuersaliter Rationi humanae, & per consequens lex Naturalis est &c. & *Leu. c. 31. p. 167.* dicit: Promulgantur leges diuinae tribus modis, nempe per DICTAMEN RATIONIS naturalis, per REVELATIONEM; vel per VOCEM alicuius hominis cui fidem apud ceteros fecit Deus, per operationem miraculorum. Item *Leu. c. 30. p. 166.* dicit: Curiam Iustitiae naturalis, praeter Conscientiam nullam esse, eamque solam regere Deum, eiusque dictamina, tanquam Auctoris naturae, leges esse naturales. Quare & in *cap. 31. p. 167.* Deo attribuit regnum naturale, quatenus scil. illos regat, qui prouidentiam eius agnoscunt, per dictamen rectae rationis. Et multa alia adhuc adsunt loca, ex quibus hoc adfertum probari posset; Imprimis tamen legi meretur, *Leu. c. 26.* vbi firmat, quae dixi, saepe numero.

§. V. Ex his adductis in §. praec. facile colligimus, quod duplex statuerit principium essendi legum naturalium; Primum est ipse Deus, seu voluntas diuina, Deumque Auctorem naturae vocat *Leu. c. 13. circa fin.* & subordinatum, est ratio naturalis re-
cta *Leu. c. 31. p. 167.*

§. VI. Quia autem etiam aliquid in homine esse debet, quod eum obliget, ad conseruandas Leges naturales, id nihil aliud esse dicit praeter metum. a) Nam in statu naturali homines inter se aequales sunt *Leu. c. 15. p. 77.* b) Metus igitur coerens homines, est primo metus damni a violatione LL., vel quia fallere (ut signum impotentiae) homines dedignentur, quanquam haec generositas adeo rara sit, ut in rationes venire non debeat. Secundo metus Potentiarum inuisibilium, quo nomine Dei potentiam honorat, in Statu vero Ciuili adest metus potentiarum visibilium seu imperantium *Leu. cap. 14. p. 71.*

a) In-

a) Interdum homines ex metu potentiae inuisibilis aliquid faciunt superflue, ad quod iam sunt adstricti, interdum etiam viciose, contra legem naturae, putantes per tales actiones Deo placere velle. Ad primam classem pertinent illi, qui Deo vota offerunt, atque aliquid meriti in illorum votorum multitudine quaerunt, aut a Janna longe aberrant. *vid. Noster. Leu. c. 14. p. 70. Pacifici*, inquit, *cum Deo, nisi mediante aliquo, quem Deus alloquatur, vel locum Dei teneat, impossibile est: aliter enim ex Deo etiam pactus sit nec ne ignoramus. Itaque qui vovet Deo aliquid, quod contra legem naturalem sit, frustra fovet, quia illicitum est; sin lege naturali mandatum sit, frustra est, quia vovens, non voto suo, sed naturae lege obligatur. Locum vero secundum sibi sumunt, qui haereticis fidem datam non seruant. Quaequam huius pacti violationem, per causas iustificas varie colorare adlaborant. In primis sincera erga Deum obedientia & amore, suasoriae tamen cautae semper sunt iniustae, quia ex imperitandi libidine promanant. De hac re Noster Leu. c. 15. p. 74. ita dixerit: Alii rursus pacta observanda esse concedunt (locutus enim est antea de illis, qui praecepta, quae ad conservandam vitam praesentem conducunt, leges naturae esse negant, sed quae ducunt ad felicitatem vitae aeternae; ad quam conducere aliquando dicunt Pactorum violationem) praeterquam cum haereticis, sed hoc quoque iniquum est. Nam si vitium personae satis sit causae pacti violandis satis etiam causae debebat esse non paciscendi. Quam sententiam etiam fovet Grotius de I. B. & P. c. 20. §. 50. L. 2.*

b) Refutatur quidem paulo ante Aristotelem, dicentem Pol. I. 2. alios a natura natos esse ad imperium alios ad serviendum, aut perperam: Aristoteles enim non loquitur de actu, sed de potentia & facultate interna. *vid. Grot. L. I. c. 3. §. 8. n. 40.*

§. VII. Ex haecenus dictis, satis superque patet, quid de Jure Naturae eiusque principio senserit Noster. Nunc pauca adhuc addam, quae Auctorem legeatibus clariorem reddunt. Quare pensitabimus quid intelligat per statum naturalem, cuius mentio fit saepenumero in Hobbsii scriptis. In toto suo opere statum aequalitatis semper innuit, a) quem etiam Ciuili opponit. *Leu. c. 13. & c. 10. p. 46.* vbi dignitates, magistrerium, imperium &c. ad ciuilem refert statum. In hoc tamen statu id solummodo desiderat, quod homines plus adfectibus deprauatis tribuant, quam rationi. Hinc fluere saepenumero, ex sociali & rationali statu, bellicosum & bestialem. *Leu. c. 13. b)*

a) Status naturalis vel opponitur 1) statui bestiali seu conditioni hominum, distata deprauatae naturae vel in modo sequentium, 2) vel sociali, homines consideranti, quaerens vitam per aliorum industriam viuunt excultam, 3) Ciuili, 4) vel Aduentitio. In oppositione prima significat statum humanitatis seu rationalem, omnibus hominibus communem. In secunda, statum solitudinis, quando homo solus relictus sit a natiuitate, sine vilo aliorum adminiculo, & accidere potest in infantibus expositis. In tertia statum aequalitatis, quando homines non habent commune caput, & existit adhuc in summis potestatibus. In quarta denique, conditionem, quam habet homo a natura sine facto alieno accedente, e. gr. vt sit mas, femina &c. *vid. Ill. Thomaf. Jurisprud. Diu. L. 1. c. 2. §. 50. 199. & Dr. Pragemann, in Jurisprud. nat. Ex. V. §. 13.*

K

b) II.

b) Illustri igitur Thomasio suffragium dare non possum, qui *L. 1. c. 2. §. 54. Jurisprud. diu* dicit. Statum aequalitatis cum Hobbesiano non confundendum esse. Nam cum & opponit Ciuili *Leu. c. 10. p. 46.* & socialem ac rationalem eum esse adferit, nisi depraueretur & contaminetur per vitia, praecipue superbiam *Leu. c. 15. p. 77.* Et sic eum deseribit vti fieri potest, Ill. vero Thomasio vti esse debeat.

§. VIII. Juris vocabulum saepe etiam inuenitur in hoc nostro, semper tamen pro facultate morali, a) illud habet. *vid. Leu. c. 14. §. 26. nec non c. 30.* Maxima igitur ex parte apud illum conueniunt status seu conditio naturalis & Jus naturale, vti ex *d. c. 26.* patet. Ibi sequentia leguntur: *Leges naturales a lege Ciuili non mutantur neque restringuntur, sed ius naturale tantum. Imo LL. ferendarum Ciuilium finis erat restrictio Juris Naturalis, siue Juris omnium in omnia, quo stante pax nulla esse potuit.* Quare si Juris vocabulo pro regula, seu norma, vti debeat, semper Legis vocabulum substituit *Leu. c. 14.*

a) Siftitur nobis triplex potissimum sensus Juris a magni nominis *Grotio de I. B. & P.* Primo in sensu, idem est ac id, quod non est iniustum, seu vti alii efferunt licitum quod est. *c. 1. §. 3. L. 1.* in secundo ad personam refertur, quo sensu est qualitas moralis personae competens ad aliquid iuste vel agendum vel habendum, *ibid. §. 4.* In tertio idem est ac lex seu regula actuum moralium, obligans ad id, quod rectum est *ibid. §. 9.*

§. IX. Vltimo tandem loco monebo, quod Hobbius in capitibus, quae c. 14. praecedunt, hominem potissimum consideret, quatenus secundum sibi relictam voluntatem coecam viuit, primoque instinctui paret, rationemque seponit, aut vti *Grotius L. 1. I. B. & P. c. 2. §. 1. sqq.* loquitur, primis naturae obedientiam praestat. Quare etiam in his prioribus capitibus, virtutum vitiorumque elenchum deseribit. A capite antem 14. exponit nobis hominis vitam secundum rationis ductum instructam. Et iterum cum Grotio sentit, qui Consequentia primis naturae anteponit. In tractatu autem de Ciue ostendit media, quibus adigantur homines magis ductum rationis sequi, quam fieri solet in statu naturali. Ceterum non vbique distincte satis mentem suam exposuit, officiaque singula pertractauit, sed summa imis miscuit, atque paradoxas opiniones sparsit a)

a) exemplum exhibet *Leu. c. 15.* vbi sic loquitur: *Distamina rationis, nomen quidem obtinuerunt legum, sed improprie dictarum. Sunt enim de iis rebus, quae ad conseruationem hominum conducunt, tantum Theoremata. Lex autem proprie dicta, est vox Imperantis, vel prolata, vel scripta, ita vt omnes, qui obedire tenentur, scient vocem eius esse.*

IMPE-

**IMPERATOR C. JULIUS CAESAR
NON IMPERATOR.**

DISSERTATIO HISTORICA

JENAE HABITA 1724.

RESPOND. IO. FRIDERIC. GRAEFIO, TREPPENDORFIO-THVR.

CAP. PROOEMIALE.

DE

RITE TRACTANDA HISTORIA IMPERII.

§. I.

Historiam Imperii docentibus aequae ac discipulis monita, quae obseruent, commendanda sunt haud pauca; alias coeco ausu a regia aberrant rectumque derelinquunt tramitem. Palmarium igitur est, ut genuinum huius studii usum & necessitatem perdiscant, finemque Historiae certum & verum pernoscant, nisi nubem pro lunone amplecti parum intersit. ^{a)}

^{a)} Discipulorum refert nosse finem Historiae, ut alacriori studio eam prosequantur, & docentium curas discernere possint, docentium autem, ne inutilibus rebus patientia auditorum abutantur, illisque glaucoma pro veritate obducant.

§. II. Discipulos autem, ne illotis ad hoc studium accedant manibus, necessum habent, ut dignoscere possint quid iustum, quid honestum, quid utile sit, didicisse doctrinam morum, alias docens Historiam, & doctorem Philosophiae dirigentis voluntatem agere debet, & necessaria interdum omittere. ^{a)} Alias multa manent incognita auditori aliter accedenti.

^{a)} Mens mea tamen non eo redit, ac si nunquam inspergenda sint monita de iusto de honesto & consulto, imprimis in grauioribus & maxime controuersis materiis, quales e.g. sunt successiones inter gentes, de quibus agit Grot. de I. B. & P. l. 2. c. 7. sed ne liquidissimis satisque tritis tempus teratur. Hinc eorum non laudo institutum, qui Historiam tanquam speculum vitae extollunt, & in recensendis vitis Imperatorum, quod generosum laudant atque pium commendant, multisque ambagibus vitia depingunt, & sic sermonem quasi sacrum (Eine Historische Predigt) immiscent; cum tamen rerum suarum fatigassent, si vitia politica (die Staats Fehler) annotassent, eorumque incommoda & in regno detrimenta.

§. III. In docentibus autem desideramus accuratam Philosophiae cogni-

cognitionem & Jurisprudenciae Ciuiliſ a) Feudalis & Publicae b) ſcientiam. His enim ſcientiis deſtituti, narrant narrata prout narrantur, & neſciunt quid veritatis aut falſitatis admixtum ſit eorum narrationi.

a) Cur in docente exſpectemus Philoſophiae cognitionem ex §. praec. patet, magis tamen obſcurum eſt, cur Ciuiliſ prudentiae Iuris imbutum requiro ſcientiis, quare vico exemplo mentem declarabo. Nota eſt illa inter ſacerdotium & Imperium controuerſia, in primis Henrici V. temporibus agitata, duplicique transactione eliſa, tandem decisa in tertia, vti nunc hodie rerum facies eſt. In ſecunda autem a 14. Episcopis & Principibus Iureiurando firmatum & anathemate munitum erat, vt regni ius ſit, inueſtituras Episcoporum & abſque ſimonia & ambitu facere, vti haecenus factum erat &c. At hoc pactum infringebat pontifex, ſatis ieiune, ex capite metus. Ignorans igitur Jus Ciuile neſcit, quid ſibi velit haec metus excepro, & quid Praetor in hac reſtitutione promiſerit, qualemue metum deſiderauerit. Quanquam demonſtrare poſſit, inter liberaſ gentes I. Ciuile vim obligandi nullam habere. Accedit, quod non diiudicare poſſit cur ita & non aliter iudicatum ſit in ſupremis Imperii iudiciis, in quibus ſtatus Imperii ſecundum Ius Ciuile ſententias audiunt. Huc etiam pertinet quaestio agitata inter Regem Bohemiae & Bauariae Electorem, de Electoratu, & decisa a Rudolfo I. & iterata, denuo decisa alio plase modo ac primum, petitorium ac poſſeſſorium cauſante Rudolfo; quanquam vera cauſa domeſtica erat, non Iuris.

b) Quia Ius publicum eſt ſinis & baſis ſtudii Historiae Imperii, neceſſum eſt vt docens ſciat, quid pertineat ad Ius publicum & tractandum ſit, quid vero omitendum. Nam quod in ceteris Iuris diſciplinis ratio praecitat, id in Iure Publico Germaniae Historia, dicit acutiſſimus Iuris Publici indagator *II. Cocceius*.

§. IV. *Eſt igitur Historia Imperii noſtri, narratio vera, rationibus philoſophicis & luridicis ſuffulta, de iis rebus, quae in Imperio noſtro euenerunt & ad cognitionem ſtatus interiorum eius pertinent, a prima origine ad noſtra vsque tempora.*

§. V. Hanc definitionem ad amuſſim expendamus, vt eluceſcat eius veritas. Narrationem igitur dixi Historiam, quia, quod ex aliorum libris ſumimus, aut audimus ab aliis, iterum narramus, praefertim cum nihil ex noſtro addere licitum ſit ſine veritatis detrimento, ſed auctorem ſuum, tanquam teſtem ocularem, nominari ſufficiat. a)

a) Igitur noſtrum non eſt mutare in genealogicis perſonarum nomina aut alias perſonas fingere, neque annorum ſeriem in chronologicis infringere, neque in Geographicis indulgere ingenio; quod vitium notatur in Cluacro, omnia vero ſimul, in iis, qui omnes gentes earumque praecipuas familias ab exuſione Troiae accereſcere non dubitarunt ſuani deliramento.

§. VI. Vera vt ſit narratio, neceſſum eſt, vt petita ſit ex auctoribus, quos ſaeculum vidit in quo narranda euenerunt; quanquam etiam in his ſubleſtae fidei ſunt a) nonnulli, quia ſtudii aut irae cauſas non procul habuerunt. b)

a) Huc

a) Huc pertineat etiam narrata fabulosa a Monachis, Historiae Germaniae conditoribus, si miracula proferunt, aut anilibus fabulis taedium lectori procreant; tali in casu yix est vt calculum addas.

b) Videndum igitur quis scriptor iste fuerit, an in veritate laudem, aut in blanditiis praemia quaesierit? quae facile patefcunt si eius vitae cursum iustras & attentis an eius de quo scribit minister fuerit, nec ne? an fata secunda vel aduersa expertus sit ab isto de quo sermo, an ad scribendas Historias conductus? Igitur non semper ea sunt reiicienda, quae a scriptoribus proferuntur, qui breue tempus post Imperatoris obitum vixerunt, quia veritas odium eis non parit.

§. VII. Hoc veritatis requisitum distinguit Historiam a Fabulis, libris Romanensium, aduersariis falsis, & historicis figmentis aliis.

§. VIII. Quia Historia rationibus philosophicis & Juridicis suffulta atque referta, demum vocatur pragmatica, etiam hoc requiro in definitione. Temporum barbaries & ingeniorum ruditas, ne omnia accurate litterarum munimentis traderentur, praecipiebat; hinc multa coniecturis, rationibus hisce exornatis, adumbrare necesse est. a) Neue omnia promiscue discerem aut docerem haec principia prohibent.

a) e. g. Principes Comitesque Imperii nostri ab origine sua hereditarios fuisse quis, nisi iure peritus, edocere valet, coniecturis? Hinc videmus Historiam partim narrari partim doceri velle; narramus quae legimus relata; docemus, quae rationibus adstruimus.

§. IX. Imperium dum voco in mea definitione, non solum Germaniam intelligo, sed etiam Imperium Romanum. a) Igitur Historia non incipienda est a Carolo M. aut Ottone M. sed recurrendum ad prima tempora, quia alias multa explicare non possum, cognitione priorum temporum destitutus. Nec Imperatores Rom. plane profusis sunt praetermittendi, origoque eorum, quia alias me latet vnde Imperium & qua occasione dictum sit, nec non quot clades aut Germania a Romanis aut Roma a Germanis acceperit.

a) Distinguenda sunt sequentia: 1) alia est Historia Imperii, quae Historiam Imperii Romani recenset a primis regibus. 2) Historia Imperii Romano Germanici, quae a Carolo M. incipit. 3) Historia Imperatorum, quae vitas recenset Imperatorum, quales dedit Cuspinianus, & differt ab Historia Imperii quae magis circa fata imperii occupata est, ac illa, quippe quae Imperatores potius considerat vt priuatos. 4) Historia Germanorum, quae statum Geographicum mores & negotiationes saltem recenset, talem dedit Tacitus.

§. X. Tantum ea volo quae ad cognitionem status pertinent, & quidem ideo, quia Historiam non discio propter Historiam, sed ad cognoscendum interius Jus publicum; secundo ne memoria, quae alias ad omnia tenenda vix sufficit, sub onere rerum inutilium fatiscat. Recedant

dant igitur fabulae aniles, facta principum taedium aut risum excitantia, & miracula conficta. a)

a) *Errae du Fresnoy* in der Anweisung zur Historie c. 16. putans, iocosa de industria esse intermiscenda, vt animus quasi habeat refrigerium. Nam sat multa absurda & ridicula occurrunt in ipsa narratione Historica, quae quidem enumerari possunt, modo non longa disquisitio de eorum fide aliisque circumstantiis instituat, quia discussionem non merentur, modo etiam non studio accersuntur. Omnis historia delicias animi procreat, expertos etiam inter constat, Seria non magis Historiam amare quam locum.

§. XI. Imprimis docens periodos certas constituat, in quibus magnam Imperium mutationem habuit a) fataque sensit, quia sic memoria leuamen accipit. Maxime disputatas res in Imperio, atque Jura, per singulas Imperatorum vitas demonstrare, est rem in hominum mentes folide & firmissime inscribere. b)

a) Varias diuisiones Historiae Imperii inuenimus, alii enim diuidunt eam in antiquam, mediam, & nouam, quae sectio non admodum accurata, quia membra habet inaequalia, antiqua enim Historia incipit a germanorum origine, si modo eorum origo a primis eunus patresceret, media pauca secula recenset, noua autem in infinitum extenditur, aut non est constans diuisio. Alii in X. periodos, alii in pauciores eam dissecant. Nos sequentem tabulam inuenimus; quamquam equidem fatemur quod philosophice sit recte comparata, non tamen exacte seriem successuum sequi potuimus. Tabula haec est.

Germaniae forma fuit vel

{ A.) Aristocratica democratia temperata, vt ante Francorum tempora (*) vel
B.) Monarchia Aristocratia & democratia temperata, in hac floruerunt, vel

{ a) Reges iique
{ a) vel partem Germaniae habuerunt, vt Merouingi, Carolomannus, Ludouicus Iunior (**). &c.
{ b) vel Vniuersam, vt Ludouicus Germanicus, Ludouicus Infans, Conradus I. Henricus Auiceps.

{ b) Imperatores, eorumque dignitas Imperatoria
{ 1) vel non dependebat ab Electione Germanorum, vt Caroli M. Ludouici Pii, Caroli Crassi, Arnulphi,
{ 2) vel dependebat ab Electione Germanorum; scilicet, ab Ottone M. hi iterum vel floruerunt

{ a) ante interregnum, & sunt

{ 1) Saxones

{ 2) Franci

{ 3) Sueui

{ b) post interregnum, hi iterum

{ a) vel ante Maximilianum I.

{ b) vel post Maximilianum I.

(*) Obi,

(*) Obi, Germani habuerunt reges ergo fuit Monarchia. R. Regum potestas nulla erat apud Germanos, sed solum suadebant, & consilia adferebant. *vid. Tac. M. G. c. 7.* Nec regibus infinita aut libera potestas, & duces exemplo magis quam imperio &c. praesunt, & *c. XI. §. 6.* Rex vel Princeps audiuntur auctoritate suadendi magis, quam iubendi potestate. Quod autem fuerit Aristocratia democratia temperata patet ex *Tac. c. XI. de M. G.* De minoribus rebus Principes consulunt, de maioribus omnes ita tamen, ut ea quoque quorum penes Plebem arbitrium est, apud Principes pertractentur.

(**) Hic est ubi successio turbatur, quia filii ante patrem recensentur, aut quia aliorum diuisiones maioribus naeuis laborant, facile hiee condonandus. Imprimis cum in historicis diuisio non secundam regulas bonae diuisionis potest accurate institui, sed potius regulae ex diuisione, plane contraria methodo, formandae.

b) Non male igitur auditoribus suis consulere videtur, qui quaestiones, quae vel per totam Historiam, vel per certam periodum demonstrari possunt, praemittat, & sic continua quasi demonstratione absoluat. Sic demonstratio sequentium exemplorum per totam Historiam institui vult, 1) Germanos semper gentium fortissimos fuisse, libertatisque studiosissimos. 2) Regnum inde nullum hereditarium sed electiuum semper habuisse. 3) Hinc Electores semper fuisse, quanquam non collegium electorale seu hodiernus Nouemviratus, hinc inquirendum in eius originem. 4) Principes Germaniae nostrae hereditarios fuisse semper; fabulam igitur esse de principatibus hereditariis sub Conrado I. & Henrico Aucupe erectis. 5) Germaniam tamdiu Monarchiam Aristocratia & Democratia mixtam fuisse, quamdiu Reges aut Imperatores adorauit &c. Haec per totum Historiae tractum monstrari possunt, per singulas periodos etiam multa notari volunt. Exemplo sit nobis periodus Carolingica, ubi obseruamus 1) origines ducatum 2) iudiciorum ordinem. 3) Palatinorum diuersa genera &c. ex qua vltima quaestione dependet omnis resolutio Historiae, multis tris implicitae, de Francia & prouincia Rhenaensi. *vid. Coccei. c. 3. Sell. 6. & 7. Iuris Publ.* Hac methodo subleuatur memoria, quia res notatu dignae saepius repetuntur, & certitudo rei propositae, per totum Historiae campum, monstratur.

§. XII. Quare, ut in posterum studiis discipulorum adsumus, per aliquot Dissertationes, in forma tractatus emittendas, a) demonstrabimus praecipuas Historiae Imperii controuersias, & per seriem Imperatorum deducemus: Imperium & Regnum Germaniae semper electiuum fuisse, ubi & de origine electorum & haereditaria semper Principum Germaniae possessione dicendi locus erit. Habes igitur hic, de Imperio & Regno Germanico tractatus, dissertationem prooemialem, & quid ex reliquis nostris, L. B. lucubrationibus, Tibi promittere possis, perpende, & si calculum merentur, adde.

a) Hocce Consilium iterum mutauit, quia respondentes difficulter inueniuntur in rebus historicis. Igitur L. B. institutum meum & voluntatem saltem laudabit.

CAP.

CAP. TRACTATIONIS

DE

IMPERATORE IVLIO CAESARE NON IMPERATORE.

§. I.

Omnibus satis notum est atque perspectum istud prouerbium. *Mutatio non praesumitur sed probanda.* Hoc perpendenti mihi & de Imperio nostro hodiernum electiuo meditati, & id olim tale fuisse in mentem ueniebat.

§. II. Succurrebat hisce meis meditationibus, demonstrationis defectus adferentium successionem. a) Libertas Germanorum etiam accedebat, & antiquitas electionis, b) & uilitas. c) Adfertum nostrum laudi etiam est regnantibus in Imperio nostro. Nam quia per electionem ad summum culmen euecti sunt, prae aliis ad regnandum aptissimi d) nati sunt. Quae laus multum crescit, si plures ex vna eademque familia, concatenata serie, ad folium Imperatorium scandunt; Et Proceres in eo laudem inueniunt, quod semper libertatis accerimi existierint defensores, & libentius ad parendum ire quam duci uoluerint. e)

a) Obiiciunt v. g. in Gente Iulia per successionem delatum esse Imperium. R. (1) Adoptiones istae non fuerunt successiones, sed solum adsumptiones in Societatem Imperii, seu uti Tiberius dicit apud Tac. I. II. 3. se in partem curarum ab Augusto fuisse uocatum. (2) Nec testamenta ueram successionem constituebant sine electione populi, quia testamenta summorum Imperantium solum sunt litterae commendatitiae, Grot. L. I. c. 3. §. 13. n. 1. de I. B. et P. et in uoluntate populi consistit uelint in testamento nominatum eligere nec ne. Hinc Tiberii uoluntatem hac in re irritam factam fuisse refert Suet. in uita Calig. c. 14. Nec dimouet nos Merouingorum et Carolingorum successio diuturna ex rationibus in §. adductis, & satis clare etiam exinde patet regnum non fuisse successiuum, quia demortuo Ludouico infante, non Carolum eligebant Calum, sed Conradum.

b) Libf. Pol. L. 2. c. 4. Hert. Pol. P. I. Sect. X. §. 8. & 9. ubi passim exempla Grot. de I. B. & P. L. 2. c. 7. §. 29. not. b.

c) Uilitas clarior lucebit, perpendentibus mala successionis ab Herio aliisque allegata. Imprimis autem electionis uilitas in eo radiat, quod Regnantes liberis praediti, curam accuratorem Imperii habeant, atque omnibus uirtutibus atque studiis regnantibus dignis & necessariis imbui curent principes iuenturis, ut populi aut procerum fauorem accipiant nec in electione praetermittantur. Imprimis cum non prudentiae sit defultoria, ab vna familia ad alteram electionem exercere.

d) vid. Lipsf. I. c.

e) Hert. Pol. P. II. Sect. V. §. 1. Nos, inquit, electionem uix uilem reipubl. existima-

istimamus, nisi ubi populus est stabilis ingenii & praeclaræ virtutis, simul autem ferre nequit, improbas dominantis mores, sæpe tolerandos in regnis mere hereditariis. Eo vero ingenio cum perpauci sint &c. Videmus igitur quanta sit Principum Imperii nostri virtus.

§. III. Calcaria porro mihi in hanc rem inquirenti, omnium-que eruditione celebris Grotius addebat, qui in libro aere quouis flauo cariore de I. B. & P. a) hanc vel vnico verbo seminavit opinionem; a Gronouio tamen valde vapulat b) verbosis ibi in notis adiectis, vbi exempla & a Gratio in notis adiecta, & alia a femetipso adducta, infringere conatur, & ostendere aut per vim quandam imperium inuasisse c), aut per alias illicitas artes occupasse Romanos Imperatores. Quia igitur Gronouii opinio contrariatur historiarum fidei, permeius notabiliores periodos & historiae Romanorum & Germanorum, & electionem demonstramus.

a) L. 2. c. 9. §. II. n. 1.

b) dum dicit: Improvide Grotium hoc posuisse & in notis incautus reddidisse, &c.

c) dicit: nunquam ne semel quidem aliquem Imperatorum peruenisse per electionem ad hoc festigium, Iulium & Octavianum tyranidi speciem addidisse solum.

§. IV. In hac lustratione Imperatorum primus sese offert ex vulgari opinione a) Caius Iulius Caesar. Quam sententiam vulgarem infringere praeipue adnitor, insimulque demonstrare, titulo Imperatorio, cum summam non habuisse potestatem, id quod etiam de Octauii initio adfirmamus. Interim tamen quicquid potestatis habuerunt, consensu & electione populi tenuerunt.

a) Caspianus in vitis Imperatorum & Caesarum, etiam cum primam nominat, ex ficulneis hercle rationibus, ita enim objectionem excipit aerea sibi metipse motam: At ego quum considero, appellationem Caesarum ab eo propagatam, tanquam a viro animi vigore praestantissimo, (ut Plinius ait.) cuius virtus, constantia, sublimitas, omnium pene militiae hominum praelis suis (praeter quos civiles victorias) occiderit: Quisque clementia omnes actus suae superauerit usque ad poenitentiam magnanimitate, liberalitate, magnificentia incomparabili, sublimitate animi inuicti omnes superando, iure ab eo initium sumendum duxi. Quam valialida igitur sinhaecce argumenta, vltimis labris, qui attigit principia politica quis non videt? Tacebo quod omnes ferme caussae & Sullam & Pompeium tangant, cuius hos non

L

recca

recenset? Est tamen creberrimum Cuspiniani, qui alias ab omnibus historicis laudatur, vitium, quod in Elencho Imperatorum, prorsus non Imperatores, recenset e. g. Ludovicum infantem, Conradum I. Henricum Aucupem, ex leuibus nec stringentibus rationibus, quas recenset in vita Ottonis III.

§. V. Ante tamen definitio Imperatoris erit proponenda, quam, pedem promouemus, vt amissim habeamus, ad quam infra dicenda expendantur. *Est mihi autem Imperator Romanorum is, qui summam ubique, sub Imperatoris aut Principis nomine, potestatem habet consensu, S. P. Q. R. a) (hodie Electorum) expresso vel tacito.* Duo igitur potissimum requiro 1) nomen summam potestate coniunctum, ne quis credat solum nomen summam adferre, aut ambiguo vocis sono decipiatur, credatque omnes Imperatores summam habuisse, principes autem minus. Summam tamen habere potest quis saluam, quanquam per pacta in hoc vel illo exercendo S. P. Q. R. aut Proceres admittit. Alias enim nec Reges Romanorum primi quidem, summam tenuissent vti clare ex *Dionys. & Liv.* monstrat δ πάλω *Grotius de I. B. & P. L. I. c. 3. §. 20. n. 5. & 6.* Sed sufficit, si actus eius alterius iuri non subsint, ita vt alterius voluntatis arbitrio humanae irriti possint reddi. *id. ibid. §. 7. n. 1. 2)* Requiro electionem expressam vel tacitam. Tacitam addo, nam quod quis per alium facit id ipse fecisse putandus est. Cessat igitur Gronouii sagillatio, putantis, eos tyrannos atque regni inuasores fuisse, quos militum elegit corona. Electionem porro solam requiro non inaugurationem, quia illa Imperatorem & regem constituit: *Ill. Cocc. I. P. c. VIII. §. 1.* haec autem non, estque inuentum nouum. *Lebmann. Chron. Spirens. L. III. c. 22. & Lib. V. c. 68.*

a) Obi. Carolus M. per Pontificem electus est. R. 1) Pontifex ciuis primarius fuit & huius uoce pronunciauit P. R. Carolum M. Imperatorem. *vid. Grot. L. 2. c. 9. §. 11. n. 2.* 2) tacitus consensus adest, quia Populus R. deinde Carol. semper Imperatorem agnouit 3) Adeo planum non est an a solo Pontifice electus fuerit, an a populo contentiente, quia ab Anastasio in vita Leonis dicitur, quod Carolus ab omnibus, tum scilicet, in Basilica praesentibus, constitutus fuerit Imperator, & quod vniuersi fideles Rom. vnanimitè altisona voce acclamauerint. *Ziegl. in not. ad Grot. c. 1.*

§. VI. Quod ad primum definitionis requisitum attinet, legitimus in historiis, Iulium multa Imperatoria & Monarcharum nomina tenuisse, quae tamen tunc temporis non talia erant, nec vllam sum-

summitatem adnexam habebant. Igitur ea omnia aestimanda sunt non ex nostro aevo, sed Iulii. Quamquam & haec profundissima titulorum adsumtio, inter facta, quae Caesarem praegravauerunt, legitur. Ita recepit Praenomen a) Imperatoris & cognomen Patris patriae *apud Suet. in Caes. vita c. 76. Dio. Cass. L. 44. p. 235.* vbi legitur, quod Imperatoris titulum eo modo acceperit, quo nunc ii, qui summum Imperium obtinent hoc, est perpetuum & ad heredes successorisue transitorium. Olim enim solum erat acclamatio, qua populus Romanos illos honorabat qui victrices in urbem reportabant manus, aut per triumphum victos hostes ducebant. *b.*

a) Plurimae erant gentes Romanorum, patritiae partim, nam patricii antiquissimis temporibus Reipubl. soli gentem habere dicebantur, *Liv. X. 8.* partim plebeiae, quae exortae sunt cum honores, connubia &c. cum plebe communicarentur. Hae singulae, singulis nominibus clarescebant, & a plurimis descriptae sunt, e. g. a *Fulvio, Vrsino, Carol. Patino &c.* Singulae gentes in diuersas abibant familias, & familiae iterum saepenumero in novas stirpes. Hinc tot plaustra nominum Romanorum. Gerebant etenim PRAENOMEN, NOMEN, COGNOMEN, & AGNOMEN. Sic C. Julius Caesar habebat Praenomen Caii, quod eius personae proprium erat, porro Iulii nomen gerebat, quod gentilitium erat, quia ex gente Julia ortum trabebat, tandem Caesaris, quia ex familia Caesarum. Vnde autem Caesares dicti sint varias Scriptorum opiniones refert *Alex. ab Alexandro gen. diu. L. 1. c. 9. Cuspinian. in eius vita. Spartianus in Aelio vero c. 2.* Et si non sine mascula prole defunctus, forsitan & stirpis nouae inuentum fuisset agnomen. Hic culpatur Suetonius in nostro, quod quasi proprium nomen esse voluerit, Imperatoris, quod exemplum deinde secuti sunt Imperatores Romanorum *vid. prooem. Inst. Iustini.* vbi titulum praemisit. Cur & quando autem factum sit, vt omnes Principes Romanorum posteriores & Imperatores & Imperatoris & Caesaris nec non Augusti titulos seruaerint? monstrabimus in Diff. 2. Vbi de Adoptionibus in gente Julia agendi locus erit.

b) Quia locus supra a nobis Dionis citatus notatu dignus est excribamus eum ad verba: *Ετι δὲ δὴ τῆ νικητικῆν ἀκείναι τε, ὅσα εἶπον, ἢ γεροισία ἐγίνω, καὶ προσέτι αὐτόν τε ἐλευθερωτὴν [καὶ] ἐνάλοον καὶ ἐς τὰ γραμματεῖα ἀνέγραφο, καὶ ἰσὼν ἐλευθερίας δημοσίαι ἐψηφίσαντο τὸ, τε τῆ αυτοκράτορος ὄνομα, ἔ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐτι μόνον, ὡς περ ἄλλοι τε καὶ ἐκείνος ὡς πολλάκις ἐν τῶν πολέμων ἐπισηλήθησαν, οὐδ' ὡς ἐι τινὰ αὐτοτελήν ἡγεμονίαν ἢ καὶ ἄλλην τινὰ εὐξουσίαν λαβόντες, ὠνομάζοντο, ἀλλὰ καθάπαξ τῶτο δὴ τὸ καὶ νῦν τοῖς τὸ κράτος ἐχρῆσι διδόμενον, ἐκείνω τότε πρώτω τε καὶ πρώτων, ὡς πέρ τι κύριον, προσέθεσαν, καὶ τὸσαύτη γε ὑπερβολῆ καλακείας ἐχρήσαντο, ὡς τε καὶ*

τὰς παῖδας τὰς τε ἐγγόνας αὐτῆ ἔτω καλεῖσθαι ψηφισαδαί, ἢ
 μήτε τέκνον τί αὐτῆ ἔχοντας, καὶ γέροντος ἤδη ὄντος· ὅθεν περ καὶ
 ἐπὶ πάντας τὰς μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορας τῆ ἐπικλήσει αὐτῆ, ὡς
 πέρ τις ἰδία τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἔσα, καθάπερ καὶ ἡ τῆ καίσαρ, ἀφ' ἧς
 ἀφίκετο ἢ μέντοι καὶ τὸ ἀρχαῖον ἐκ τῆς κατελύθη, ἀλλ' ἔστιν
 ἑκάτερον καὶ διὰ τῆτο καὶ δεύτερον ἐκ' αὐτῶν ἐπάγεται, ὅταν νί-
 κην τιὰ τοιαύτην ἀνέλωνται· οἱ μὲν γὰρ αὐτὸ τῆτο αὐτοκράτορες,
 ἀπαξ τῆ προσηγορία ταύτη, ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις καὶ πρῶτη γε-
 χρώνται οἷς δ' ἂν καὶ διὰ πολέμων ἄξιον τι αὐτῆς κατορθωθῆ, ἔτοι
 δὴ καὶ ἐκείνη τὴν ἀπὸ τῆ ἀρχαῖς προσλαμβάνουσι καὶ τῆτο καὶ
 δεύτερον τις καὶ τρίτον, πλεονακίς τε, ὅσασι ἀν παρὰσχ' οἱ, αὐτο-
 κράτας ἐπονομάζονται ταῦτά τε ἐν τῆτο τῶ καίσαρι, καὶ οὐκίαν,
 ὡς ἐν τῶ δημοσίῳ οἰκεῖν, ἱερομηνίαν τε ἐυχαρίστον, ὅσασι ἐν νί-
 κητε τις συμβῆ καὶ θυσίαν ἐκ' αὐτῆ γίγνεσθαι, καὶ μήτε συστρατεύ-
 σαι τιὰ μὴθ' ὅλως ἐπικιοιωνῆσαι τῶν καταπραχθέντων, ἔδοξε. οὐ
 μὴν ἀλλ' ἐκείνα μὲν εἰ καὶ ὑπερογκὰ ἔξω τε τῆ καὶ δεσηκτότος, σφι-
 σιν ἔδοκεν εἶναι, οὕτως καὶ ἀσημοκράτητα ἦν. Porro Senatus non
 hac modo, quae recensui, propter victoriam caesaris (contra Pompeium) de-
 crevit fecit, sed nomen ei praeterea liberatoris tribuit, atque ita in fa-
 ctos retulit, praeterea decrevit, ut libertati aedes publice extrue-
 retur. Imperatoris quoque nomen, non antiqua tantum pro consuetudine, qua
 id cum aliis, tum ipse quoque saepius, ex bello reportauerunt, neque ea ratione, quod
 ei merum imperium absolutamque potestatem deferrent, Caesari tribuerunt, sed eo
 modo, quo nunc iis, qui summum imperium obtinent, tum primo Caesari primum
 imposuerunt, tanquam ipsi proprium. Hoc etiam adulationis progressu sunt, ut filios
 quoque eius nepotesque, iis nominari iuberent, quum neque filium ipse ullum ha-
 beret, & iam senex esset. Id vero nomen Imperatoris a Iulio, quemadmodum etiam
 Caesaris nomen, tanquam peculiare summi Imperii cognomen tum, ad omnes deinceps
 imperatores dimanavit, non tamen sublata antiqua huius nominis ratione, sed
 utriusque integre itaque demum imperatoris nomen adsciscit, qui victoriam eo dignam
 obtinuit. Imperatoris igitur nomen, ut & reliqua, omnibus ex aequo Imperatoribus
 primum tribuitur: qui vero in bello rem eo cognomen adsciscit, is antiqua
 consuetudine Imperator demum saluatur. Unde fit ut quis secundo, tertio, ac toties
 omnino, quoties id mereatur, imperator nuncietur. Aedes praeterea publicae Caesari
 ex decreto concessae sunt; utque dies quibus vicisset, festi essent, sacrificareturque
 iis, ac ne quis militiae imperiam cum Caesare habere, aut rei consecrae par-
 tem sibi vindicare auderet. Enumerata haec omnia, etsi nimia ac insolentia esse vi-
 debantur, tamen a statu populari Republicae non abhorrebant. Ex quo loco se-
 quentia notanda veniunt. 1) Iulium primum fuisse, qui Imperatoris titulum ges-
 sit in perpetuum, quia Pompeium vicerat, & fortuna fauente conibus quasi
 triumphos gereret, 2) ab eo hinc nomen, Imperatores Romani, ut & Caesaris
 nomen

nomen, acceperunt, cur & quomodo demonstratur in Diss. 2. 3) Duplex, Imperatoris nominis, significatio exinde elucescit, aut enim nomen est perpetuum, summa Reipubl. tenentium, aut ad certum tempus datur illis, qui bello incluserunt, & toties sic vocantur, quoties singulare praelium aut triumphum agunt. 4) Hoc nomine Imperatoris Julium non summam imperii accepisse, sed solum hereditarium nomen, liquet ex Dionis verbis dicentis: *non ea ratione, quod ei merum imperium absolutamque potestatem deferrent Imperatoris nomen tribuerunt, & paulo infra dicit: etsi haec nimia essent, tamen a statu Reipubl. democratico non abhorrebant.* Nunc autem status Monarchicus absolutus, quem Imperatores reliqui habuerunt, vulgoque Julio adscribitur, & democraticus qualis erat Romanorum, inter se pugnant, accedit, quod paulo post dicat, alia accepisse Iulium, quae statum Reipubl. inuertissent, quae, qualia fuerint, videbimus expendentes requisitum secundum in definitione Imperatoris. §. 8. *Et not. adpos.* Nec nos dimonet ab opinione nostra, quod Auctor dicat, eo modo Iulium Imperatoris nomen accepisse, quo nunc iis, qui summum Imperium obtinent, tum primo Caesari, primum imposuerunt tanquam ipsi proprium. Nam haec quo nunc iis, qui summum imperium obtinent imponitur, intelligenda sunt non de summitate, sed proprietate, quod patet ex verbis paulo post sequentibus: *tanquam ipsi proprium, seu uti Suetonius loquitur c. 76. Praenomen Imperatoris recepit.* Estat igitur Cuspinianus insignem errorem, qui quidem locum Dionis ita etiam videtur interpretari sicuti & nos, aut Suidae Auctoritatem magis aestimat quam Dionis, contrarium statuentis. Suidas enim scriptor nouus, quanquam de seculo non inter se conueniant eruditi, quo vixerit, Auctoritati Dionis non magis derogare potest ac ipse Cuspinianus, verba haec sunt. *Adhaec Imperatoris praenomen decreto est ei a senatu datum, quod cupide accepit! Non (ut Dion scribit) tanquam maximae alicuius pugnae victori, neque summa dignitate praedito, sed veluti omnium rerum Domino, a quo ceteri Imperatores, nomen praetexere, ab illoque Imperatores Romani ac Caesares nuncupantur, tanquam a primo, qui in Romana Republ. obtinuit principatum, & primam Monarchiam, (ut Suidas dixit) arripuit.* Accuratius inspicienti locum Cuspiniani patebit, cum non recte adsecutum esse Dionem, quia non ut triumphator nomen ad tempus accepit, sed perpetuum ut teneret.

§. VII. Imperatorium Iulii dum iustitiam nomen, vidimus, quod teste Dione non iunctum fuerit cum summa potestate; Nunc an expresse vel tacite electus sit, ut Monarchiam teneret, videbimus. Electiones quidem legimus in vita Nostri & quicquid habuit consensu populi, a) habuit, sola excepta potestate Monarchica.

a) Tribunus factus est per suffragium populi. *Suet. in eius vita c. 5. Conciliatio populi fauore, tentauit per partem tribunorum, ut sibi Aegyptus provincia prebescito daretur, deposita provinciae spe, Pontificatum maximum petiit id. ibid. c. 11. & 13. eumque per suffragia, superando omnes competitors, accepit. ibid. Dio L. 37. p. 46. Praetor creatur redhostimenti loco, ob detestam coniurationem Catilina-riam Suet. c. 14. Consulatum petiit & ne eo excluderetur, triumphum dimisit, Suet. c. 18. Dio L. 37. p. 54. secundus consulatus ut ei daretur, studium nauauit, & compos petiti factus est, Suet. c. 26. Dictator more patrio factus est, quia*

Lepidas Praetor populo consuluerat, ut Caesarem Dictatorem dicerent. *Dio L. 41. p. 170.* Quam dictaturam deinde annuam consensu populi accepit, & tribunitiam potestatem per omniae vitam accepit, nec non quinque continuis annis consulatum, *id. L. 42. p. 194.* Dictator in decennium cum multis aliis honoribus constituitur *Dio L. 43. p. 220.* Dictator perpetuus creatus est. *Dio. Lib. 44. p. 244.* Ex quibus omnibus patet, quod summus honor ei fuerit expressè concessus Dictatoris, nunquam regius aut potestas Monarchica,

§. VIII. Dixi autem supra in *not. b. ad §. 6.* ex Dione, Iulium quaedam accepisse, quae statum Reipubl. inuertissent, quanam igitur sint, videamus: ita enim dicit *Dio Lib. 43. p. 236.* *Alia autem decreta sunt ei quae regem ipsum palam facerent. Quippe omnes magistratus eius potestari, etiam plebeis permiserunt, ipsumque Consulem ad decennium continuum, sicut ante dictatorem, constituerunt, utique solus milites haberet, solus publicas pecunias curaret, iusserunt.* Habet quidem adhuc nonnulla Dio, quae tamen tanti non sunt ut hic enarrentur, & regia esse refutantur, quia & Brutus habuit, tamen nunquam propterea Rex vocatur. Haec autem, quae recensui aut sine limitatione non sunt assumenda *a)* aut communia cum potestate dictatoria, *b)* aut denique decreta sunt eia paucis e populo iisque adulatoribus *c)* contradicentibus cordatoribus & libertatem antiquam volentibus. *d)*

a) Nam magistratus non solus in sua potestate habuit, & quicquid habuit non semper exercuit, ita enim semetipsum refutat *Dio. L. 43. p. 237.* Reliqui Magistratus in speciem quidem a plebe & populo secundum instituta maiorum deligebantur, recusante Caesare id muneris, ut ipse eos constitueret, & p. 239. Horum (scil. Magistratum) dimidiam partem Caesar, quod lege quadam ei concessum fuerat; designabat. Sine limitatione in Dione obseruandum quod nimius sit in deprimenda libertate Romanorum & extollenda potestate Caesaris, quare acriter saepe facta S. P. Q. R. perfingit, & generaliter adferit, quae cum limitatione intelligenda, quale exemplum hic habemus.

b) Nam Dictator creabatur in bellis grauissimis igitur & militum curam gerebat. *Liu. II. 18.*

c) Honores ei detulerunt alii studio adulandi eum nimio, alii ut eum obretationibus exponerent, & paulo post, Maior tamen pars haec eo agebant, ut ipsi in maiorem inuidiam reprehensionemque adducto, perniciem maturarent, idque consilium euentus probauit. *Dio. Lib. 44. p. 343.*

d) *vid. infr. §. 19.* facta quoque eius passim irrita facta sunt, exemplum *vid. apud Dio. L. 43. p. 195.*

§. IX. Expressum igitur consensum S. P. Q. R. nullum inuenimus an igitur forsitan tacitum elicere possumus? At ne hic quidem adest,

adeft, tantum enim abeft vt populus Romanus tacite in Monarchiam confenfillet vt potius omni nifu eam auerfatus fit. a)

a) vid. Suet. c. 76. 77. imprimis autem 78. & 79. vbi dicit; quod, quia sedens ex-
ceperit aduenies se, cum plurimis honorificentissimisque decretis, vniuersos patres
conscriptos, praecipuam & inexpiabilem sibi inuidiam hinc maxime mouerit. Et
paulo post: Idque factum tanto intolerabilius est visum, quod ipse, triumphanti,
& subsellia tribunitia praeteruenti sibi, vnum e collegio Pontium Aquilam non
adsurrexisset, adeo indignatus sit, vt proclamauerit, Repete ergo a me Aquila
Rempubl. Tribunus. & porro: Adiecit ad tam insignem despectu senatus con-
sumeliam multo arrogantius factum, quod cum quidam e turba statuae eius coro-
nam lauream, candida fascia praeligatam impessisset. & Tribuni plebis coro-
nae fasciam detrabi, hominemque duci in vincula iussissent, Tribunos graui-
ter increpitos potestate priuauerit, porro: Quin etiam varia fama per-
crebuit, migraturum Alexandriam vel Ilium translatis simul opibus imperii. tan-
dem, dicebatur, vt, quoniam in libris fatalibus contineretur, Partibus nisi a Re-
ge, non posse vinci, Caesar Rex adpellaretur. Nunc sic concludit Suet. c. 80. Quae
causa coniurationis maturandi fuit destinata negotia, ne adsentiri necesse esset.
Consilia igitur dispersim antea habita. Et quae saepe bini terniue ceperant, in v-
num omnes contulerunt: ne populo quidem iam praesenti statu lacto, sed clam pa-
lamque detrahente dominationem, atque adfectores flagitante. Et quas Suetonio
causae coniurationis adfert, scilicet adfectatum dominatum, easque refert pas-
sim Dio Lib. 44. c. g. p. 244. Accessit ad augendam suspicionem, quod deinde di-
ctatorem se perpetuum (Dica Bis) creare passus est. it. p. 245. Caesari vitio da-
tum est, quod cum odio persequi deberet eos, qui ipsi Regis nomen obtulissent, eis
omissis Tribunos plebis accusasset. Haec cum ad hunc modum euenissent, alia in-
super res incidit, quae euidentius argueret, ipsum regium nomen verbis respuere,
vt vero ipsa adfectare. Lupercalibus enim, cum pro Rostris aurea sella consedisset,
regia veste aureaque corona exornatus, Antonius eum cum collegio sacerdotibus re-
gem salutauit diademaeque imponens. Hoc, inquit, populus tibi per me exhibet.
Caesar responso dato solum Iouem Romanorum Regem esse, missoque in capitolium
diademate, nihil alioqui succensuit, quin etiam in acta publ. referri iussit, re-
gnum se, a populo sibi per consulem oblatum, non accepisse, deinde lassissime expo-
nit odia propterea in eum excitata. Et adeo libertatem adamabant Romani, vt
ne dictatoris nomen, ob adfectatam Caesaris potestatem, postea audire poterant,
ita enim Dio L. 44. p. 267. Consules legem tulerunt, ne quis in posterum dictator
crearetur, execrationesque addiderunt, ac mortem ei, qui mentionem dictaturae
fecisset, aut eum magistratum in se recepisset, pecuniamque ei, qui talem occidisset,
constituerunt. Et quae haecenus adduxi ex Suetonio & Dione de impari-
entia populi Rom. in toleranda potestate monarchica, facile etiam ex Plutarcho
probari possunt, sic enim in vita Caesaris p. 736. edit. Frf. Wechel. 1599. loquitur:
Redeuntem Alba ad urbem Caesarem ausi fuerunt salutare Regem, Indignantem
populo ille offensus, non regem ait se, sed Caesarem vocari. Ibi cum obri-
xissent cuncti, plane tristis dolensque transit.

§. X.

§. X. Dubia tamen adhuc quaedam nascuntur, vtrum forsitan solum nomen regium Romani audire noluerint, an vero intus iam omnem potestatem respuerint? Quod nomen regium inuisum fuerit patet ex *praeced. not.* & quae legimus de regibus prioribus apud *Flor. L. I. cap. 9.* Quod autem sub alio nomine eandem potestatem ferre non addubitauerint, forsitan adeo planum non est. Ast ex *c. 30. Suet. in not. antec. citato* nec non ex Plutarcho clarissime patet, quod ob regnandi cupiditatem a) odium in se concitauerit. Dubium adhuc aliud, priori e regione oppositum, oriri potest insipientibus locum *Dionis Lib. 53, p. 499.* vbi sic Augustus ad populum loquitur: *Nullum aliud est quod potius praedicem, aut quo magis glorier, quam quod regiam potestatem & is (pater Iulius) a vobis datam repudiauit, & ego eam habens depono.* Nam hic locus euincere posse videtur, Iulium regiam potestatem a populo delatam non accipere voluisse. Tantum igitur abest, inquiet aliquis, vt consensum nec expressum nec tacitum in regnum habuerit, vt potius eum repudiauerit. Ast primo hic sermo non ab Octauio ipso est confectus, sed ab Historico, vti omnes orationes Historiis insertae, Dio autem in extollendis honoribus & potestatibus Iulii nimius est, ergo fides ei non habenda, 2) quotquot potestatis regiae titulos atque honores habuit ab adulatoribus eisque paucis habuit. c) 3) Hic locus explicandus est ex loco *Lib. Dionis 44. p. 245. in not. praec. allegato*, vbi in annales scribi iusserat, *regnum se, a populo sibi per consulem oblatum, non accepiss.* Cum tamen nec populus nec alius Senatorum consensisset, sed Antonius ex propria cum sacerdotibus auctoritate, id fecisset.

a) in vita Caesaris p. 75. At odium maxime illustre in eum & funestum effecit regni cupido.

b) Dio. Lib. 43. p. 237. Erant Caesaris actiones, iis qui vel accipiebant, vel expectabant munera, quique Respubl. suam utilitatem anteferebant admodum gratiae, ceteri acre feriebant, variosque inter se sermones conferebant, & quibus id inco licebat, libera voce libellisque sine auctore divulgatis reprehendebant. Huc pertinet & Exempl. Suet. c. 79. & in not. §. praec. allegatum.

§. XI. Tandem & murmura obiiicientium audio, Iulium Dictatorem fuisse, hic magistratus autem summam habuisse potestatem. *vid. Grot. de l. b. & P. L. l. c. 3. §. 11. n. 1. & 2. L. 2. §. 18. ff. de O. I.* Qua fronte igitur

igitur adfirmare possum, mirantur, quod Iulius non tacitum populi consensum habuerit ad tenendam summam Imperii, cum non ad semestre spatium solum, sed & per longius tempus, immo perpetue Dictaturam adquisivisset. Horum dubia sequentibus eximere annitor.

1) Si habuit potestatem Monarchicam vt Dictator, cur adfectauit maiorem? Cur inuisae erant Caesaris Actiones Romanis, potestatem aliquam spirantes absolutam? Igitur Dictator non habuit id quod Monarcha, neque semestre qui floruit spatium, nec is qui diutius. Nam legimus exempla, de potestate eorum prorogata, e. g. *de Camillo in Plutarcho, de Papirio Cursore*. Igitur & hi in Catalogo Imperatorum essent recensendi, aut his regnantibus perdidisset Democratia suam formam. Nec dimouet me perpetuitas dicturae a sententia mea Nam si haec Monarcham & Imperatorem facit, Iulius Caesar non est primus in elencho Imperatorum, sed Sulla, qui dictaturam perpetuam prius & diutius etiam tenuit Iulio, hic enim vix annum superuixit ab adquisita, & cur maiora adpetebat, etiam hac iam adepta? 2) Quod ad Dictaturam Caesaris perpetuam attinet, eam non habuit consentiente S. P. Q. R. omni, sed iis solum qui praemia aut laudem in adulando quaerebant, propriamque salutem Reipubl. anteponebant, vt adparet ex *Dion. L. 44. p. 244. & Suet. c. 78*. Igitur a nonnullorum consensu, ad omnium concludendum non est. 3) Summa potestas non statim est Monarchica, alias in Aristocratia & Democratia summa potestas non existit, & regnantibus dictatoribus forma democratica Romanorum exspirat, id quod negat *Dio. supra §. 6. not. 2. cit.* A Dictatore autem ad populum provocatio valebat, vt dicit Festus voc. optima lex. Sic contra Papirium Dictatorem, teste Liniio, ad populum prouocauit M. Fabius, & contra M. Furium Camillum dictatorem plebiscitum conditum vt si M. Furius pro dictatore quid egisset quingentorum millium aeris ei multa esset *vid. Liv. VI. c. 38*. Hinc Dictator quaedam iura exercenda tantum habuit, quae nullius correctioni erant subiecta, reliqua manebant penes populum, vnde & Tribuni plebis non abdicabant, vt reliqui Magistratus, quorum locum supplebat Dictator, ne angustissimis temporibus, consilia, ob multorum vota, retardata, hosti occasionem praebent oras Reipublicae praemendi. Qualem igitur potestatem habebat tempore pa-

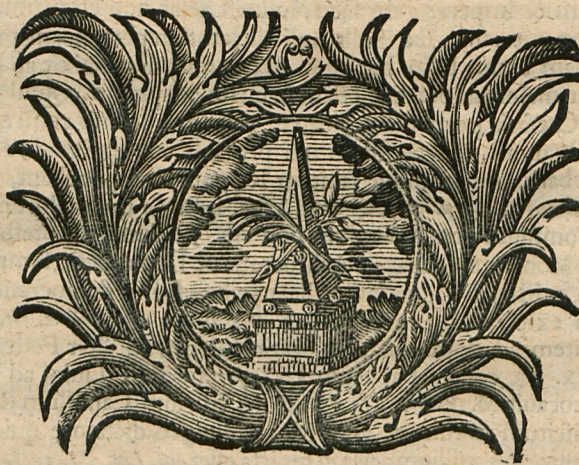
M

- cifico

90 DE IMPERATORE IULIO CAESARE NON IMPERAT.

cifico magistratus abdicatus, talem exercebat Dictator temporibus ob belli iniurias, turbulentis. Nec aliquid praecipui est, quod eius facta non poterant annullari; semper enim aliquem hostem concernebant, siue extraneum siue intestinum, cum quo actum erat, aut belligerando aut pacta condendo, si igitur aliquid innouassent Romani, bellorum vulnera recruduissent. Ceterum Romanorum Dictator & Saxonum Satrapa, ingruente bollo electus, maximam conuenientiam habent officiorum. Vterque enim ad bellum, vterque ad citius expediendas res & consilia captanda, vt cetera taceam, electus est.

INDEX

) o (

INDEX RERVM.

<i>A.</i>			
<i>Actio iniuriarum obtinet contra</i>		<i>Ciues quinam sint?</i>	42.
<i>Judicem</i>	p. 55.	<i>quando exorti?</i>	ib.
<i>Denunciatores</i>	57	<i>Consensus populi R. ad SCta & Plebisc.</i>	
<i>Actiones hominum morales sunt obic-</i>		<i>requiritur.</i>	22.
<i>lum iuris</i>	1.	<i>Constitutiones Principum.</i>	24.
<i>Actio nomen est generale</i>	5.	<i>Consuetudo</i>	29.
<i>Actio non datur ei qui b. f. in alterius</i>		<i>eius requisita</i>	30.
<i>fundum aedificauit</i>	14.	<i>Thomasi opinio rejicitur.</i>	31.
<i>Album Praetoris quid?</i>	27.		
<i>Amittitur & Acquiritur possessio sine</i>		<i>D.</i>	
<i>ulla immo iniusta causa</i>	6.	<i>Definitio I. N. in pr. I. de I. N. G. & C.</i>	
<i>Appellare non licet a sententia de In-</i>		<i>quomodo explicanda.</i>	33.
<i>terdicto lata</i>	6.	<i>Dictatores quotuplices, eorumque po-</i>	
<i>Auctoritates praescriptae</i>	27	<i>testas.</i>	38. sqq.
<i>B.</i>		<i>E.</i>	
<i>Beneficium urbanum, Bürger-</i>		<i>Edicta Praetorum</i>	25.
<i>Lehn</i>	35.	<i>perpetua.</i>	26.
<i>eius origo</i>	41.	<i>Emendae quantitas.</i>	55.
<i>interitus</i>	48. sq.	<i>Extraordinaria iudicia.</i>	18.
<i>incommodum quod peperit</i>			
<i>interitus</i>	50.	<i>F.</i>	
<i>Bellum quid?</i>	68.	<i>Feudum urbanum.</i>	35.
<i>Burgimagistri Feudum</i>	35.	<i>Fundamentum moralitatis.</i>	69.
<i>C.</i>		<i>G.</i>	
<i>Castellanae Feudum</i>	36.	<i>Geburmeisterschafft.</i>	36.
<i>Castellan quis.</i>	ib.	<i>Guardiae Feudum.</i>	35.
		<i>H.</i>	

INDEX RERVM.

H.		
<p><i>Historiam discitentibus quid opus.</i> 75. <i>docentibus.</i> - - - <i>ib.</i> <i>Historia Imperii quid sit?</i> - 76. <i>eius diuisiones.</i> - - - 77. <i>Pragmatica.</i> - - - <i>ib.</i> <i>cur discatur.</i> - - - 78. <i>eius periodi.</i> - - - <i>ib.</i></p> <p style="text-align: center;">I.</p> <p><i>Imperium quid significet?</i> - 77. <i>semper fuit Electiuum.</i> 79. <i>Obiectiones remouentur.</i> 80. <i>Imperatoris definitio.</i> - - 82. <i>requisita.</i> - - - <i>ib.</i> <i>Ingenui.</i> - - - - 42. <i>Institutiones vnde collectae.</i> - 37. <i>Interdicta olim erant verborum conce-</i> <i>ptiones.</i> - - - - 15. <i>cur recenseantur in L. 38.</i> <i>§. 5. & 11. ff. de usur. &</i> <i>fruct.</i> - - - - 16. <i>Interdictum de iunere aetnae differi</i> <i>a reliquis.</i> - - - - 4. <i>Interdicta produciunt actiones reales</i> <i>& personales ex mente Dd.</i> - <i>ib.</i> <i>Iudices facile ad inquisitionem ne pro-</i> <i>labantur.</i> - - - - 59. <i>neue denunciations iuramen-</i> <i>to denunciatoris confirmari</i> <i>finant.</i> - - - - 60. <i>Iuris vocabulum diuersimode accipi-</i> <i>tur.</i> - - - - 74. <i>Ius in re vulgo quot species habeat.</i> 2. <i>definitur.</i> - - - - <i>ib.</i> <i>Ius possessionis a possessione non differt.</i> 3. <i>Ius rerum distinguitur in ius in re, ius</i> <i>ad rem & ius possessionis.</i> - <i>ib.</i></p>	<p><i>Ius quid?</i> - - - - 17. <i>sqq.</i> <i>Ius feudale commune.</i> - - - 47. <i>Ius scriptum & non scriptum definitur</i> <i>ex mente Dd.</i> - - - - 21. <i>ex mente nostra.</i> - - - 22. & 25. <i>Iudex quis?</i> - - - - 17. <i>Iudicium quid?</i> - - - - <i>ib.</i> <i>Iulius Caesar non est Imperator.</i> 81. <i>quae singularia habet, ab</i> <i>dulatoribus accipit.</i> 86. <i>dubia remouentur.</i> - 88.</p> <p style="text-align: center;">L.</p> <p><i>Lex Regia.</i> - - - - 28. <i>Leges quomodo condebantur.</i> - 23. <i>Leuiathan Hobbesii quomodo diuida-</i> <i>tur.</i> - - - - 62. <i>Liti.</i> - - - - 42.</p> <p style="text-align: center;">M.</p> <p><i>Media Iurisprudentia.</i> - - - 27. <i>Monarchiam auersatur Pop. Rom.</i> 87.</p> <p style="text-align: center;">N.</p> <p><i>Nobiles quinam.</i> - - - - 42. <i>Nobilis non fit, qui ab Imperatore Feud.</i> <i>nobile accipit.</i> - - - - 47. <i>Nomina interdictorum & reliquarum</i> <i>actionum differunt.</i> - - - 5.</p> <p style="text-align: center;">O.</p> <p><i>Obiectum iuris.</i> - - - - 1. <i>Obiectum possessionis.</i> - - - 4. <i>Ordo Procedendi in Interdictis.</i> 5. <i>Origo possessionis.</i> - - - - 4.</p> <p style="text-align: center;">P.</p> <p><i>Pauliana actio qualis.</i> - - - 11. <i>sq.</i> <i>Personarum ius ubi tractatur.</i> - 2. <i>Pedanei Iudices sublati.</i> - - 15. <i>Philosophia Ictorum.</i> - - - 20.</p>	
	Ple-	

INDEX RERVM.

<p><i>Plebiscita.</i> - - - 23.</p> <p><i>Populi & plebis differentia.</i> - <i>ib.</i></p> <p><i>Possessio non est species Iuris in re.</i> 3.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Probatur legibus.</i> - - <i>ib.</i></p> <p style="padding-left: 2em;"><i>remouetur obiectio.</i> - 4.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>non transit ad heredes.</i> - 7.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>in ff. & l. ultimo loco tractatur.</i></p> <p style="padding-left: 4em;"><i>ib.</i></p> <p><i>Pontifex est ciuis primarius Rom.</i> 82.</p> <p><i>Praetor quis?</i> - - - 17.</p> <p><i>Praetorum edicta.</i> - - - 25.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>album.</i> - - - 27.</p> <p><i>Prædium vrbatum.</i> - - - 36.</p> <p><i>Praeiuudiciales actiones.</i> - - - 2.</p> <p><i>Principium primum definitur.</i> - 66.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>eius requisita.</i> - 67.</p> <p><i>Principia Hobbesii.</i> - - - 70.</p> <p><i>Principiam cognoscendi primum Hobbesii.</i> - - - 71.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>eius principium essendi.</i> 72.</p> <p><i>Prima naturæ & consequentia.</i> 74.</p> <p><i>Promulgatio LL. Naturalium.</i> 72.</p> <p><i>Processus accusatorius & inquisitorius.</i></p> <p style="padding-left: 2em;"><i>ib.</i> 51.</p> <p><i>Publiciana actio.</i> - - - 10.</p> <p style="text-align: center;"><i>Q.</i></p> <p><i>Quorum bonorum Interdictum.</i> 8.</p> <p style="text-align: center;"><i>R.</i></p> <p><i>Recuperatores quinam.</i> - - - 17.</p>	<p><i>Responsa Prudentum.</i> - - - 26.</p> <p><i>Rustici quando orti.</i> - - - 42.</p> <p><i>Rügemeister.</i> - - - 56.</p> <p style="text-align: center;"><i>S.</i></p> <p><i>Senatus Consulta.</i> - - - 24.</p> <p><i>Sententia, quæ inquisitum absoluit, in expensis tamen condemnat non est toleranda.</i> - - - 58.</p> <p><i>Status bellicosus Hobb. oritur ex adfribus.</i> - - - 63.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>qui in eo viuunt, contra naturam viuunt.</i> - - - 64.</p> <p><i>Status naturalis quæplex.</i> - - 73.</p> <p><i>Subinfendatio in F. Vrbano locum non habet.</i> - - - 42.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Rationes.</i> - - - <i>ib.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>T.</i></p> <p><i>Thesauri possessionem amittit, qui locum ubi condidit inuenire non potest.</i> - - - 11.</p> <p><i>Titulos sine re habet Iulius Cæsar.</i> 83.</p> <p><i>Tutela pertinet ad res.</i> - - - 27.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>cur de ea L. i. l. agatur.</i> - <i>ib.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>V.</i></p> <p><i>Vnde vi Interdictum.</i> - - - 9.</p> <p><i>Vrbes quando extructæ.</i> - - - 42.</p> <p><i>Vri possidetis & Virubi interdicta.</i> 8.</p>
---	---

INDEX FERRVM

Faint, mirrored text from the reverse side of the page, likely bleed-through from the index. The text is largely illegible due to fading and bleed-through.

Ka 3726

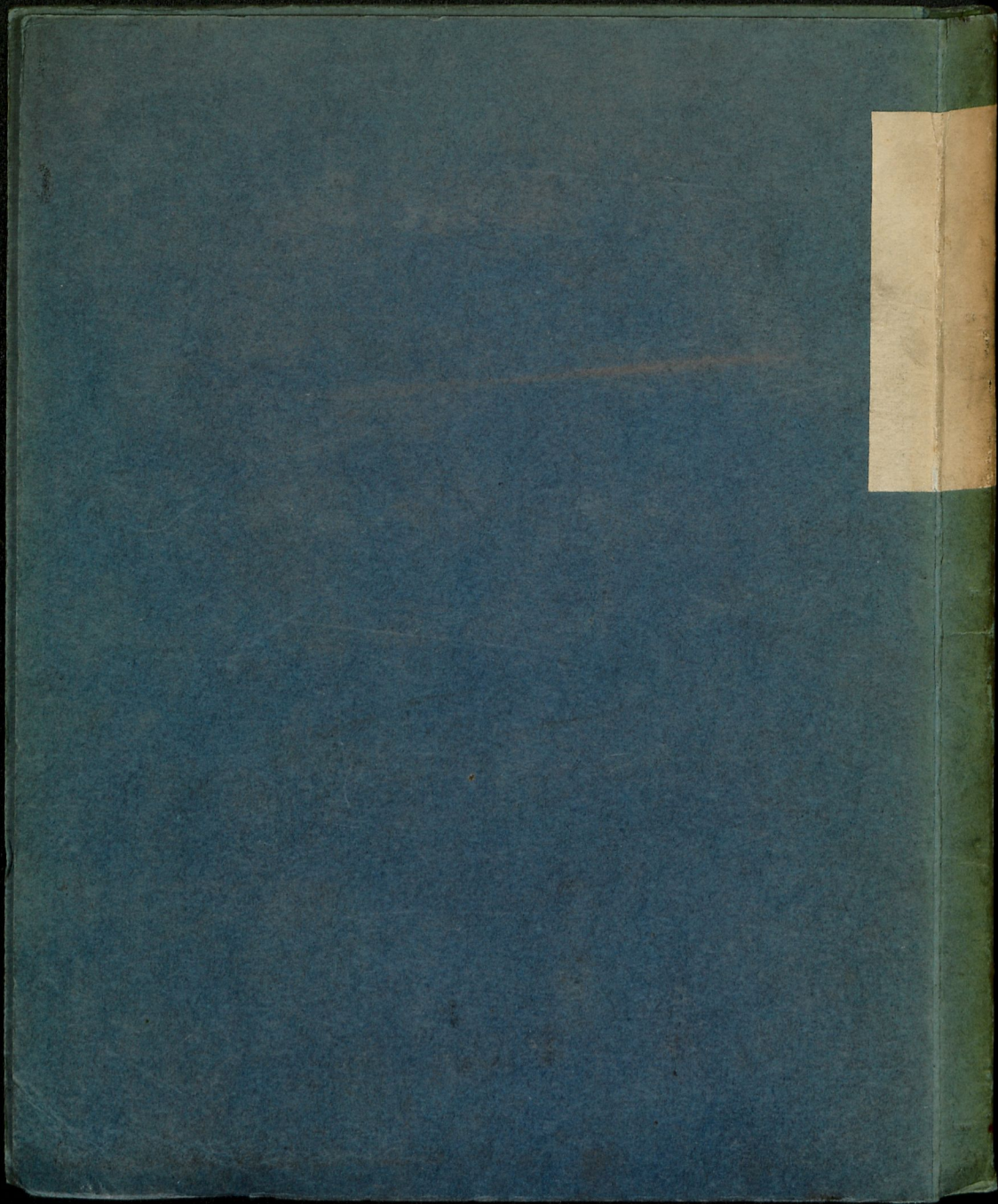
ULB Halle

3

004 917 43X

Inches
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

VRMII, PH. et J. V. D.

ATIONES

ENSES

M RARISSIMI ARGVMENTI

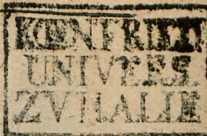
3726

IV. DE REO IN PRO-
CESSV INQVISITORIO
NON CONVICTO IN
EXPENSAS NON CON-
DEMNANDO. 1737

V. HOBBSIVS SOCI-
ALIS. S. DE GENVINO
JVRIS NATVRALIS
PRINCIPIO HOBBSII. 1734

VI. IMPERATOR C.
JVLIVS CAESAR NON
IMPERATOR. 1737

RECVSAE,
MENDIS REPVRGATAE.

BERGAE, 1730
SCHLÖMACHIANIS.